

COMPATIBILITATEA LEGISLAȚIEI ESTONIENE CU CERINȚELE CONVENȚIEI
EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Decembrie 1996

Directoratul Drepturilor Omului

CONȚINUT

Introducere.....	7
Articolul 1.....	8
1. Acțiunea Convenției.....	8
1.1 Acțiunea temporară a Convenției.....	8
1.2 Sfera teritorială a Convenției.....	8
1.3 Admisibilitatea Convenției în conflictele dintre persoanele fizice.....	9
2. Statutul prevederilor Convenției în sistemul legal al Estoniei.....	10
Articolul 2: Dreptul la viață.....	12
1. Dreptul la viață.....	12
1.1 Problemele referitoare la avort.....	12
1.2 Eutanazia.....	13
1.3 Pedepsa capitală.....	13
1.4 Abolirea pedepsei capitale.....	14
2. Privarea de viață ca rezultat al utilizării forței.....	15
2.1 Utilizarea armelor de foc de către colaboratorii poliției.....	15
2.2 Utilizarea armelor de foc sau echipamentului special de către persoanele cu funcție de execuție.....	16
2.3 Utilizarea armelor de foc sau a echipamentului special de către paza de hotar.....	17
2.4 Utilizarea armelor de foc sau a echipamentului special de către serviciile de securitate.....	18
2.5 Utilizarea armelor de foc de către Forțele de Apărare.....	18
Sumar.....	18
Articolul 3: Interzicerea torturii.....	19
1. Definiții.....	19
1.1 Tortura.....	19
1.2 Tratament sau pedeapsă inumană.....	19
1.3 Tratament sau pedeapsă degradantă.....	19
2. Tratamentul deținuților.....	20
2.1 Considerații generale.....	20
2.2 Drepturile deținutului.....	21
2.3 Regimul de carantină.....	22
2.4 Regimul de detenție preventivă.....	23
3. Expulzarea.....	23
4. Discriminarea.....	24
5. Pedepsa corporală.....	24
6. Probleme de etică medicală.....	25

Sumar.....	25
Articolul 4: Interzicerea sclaviei sau aservirii și muncii forțate sau obligatorii.....	26
1. Munca deținuților.....	28
2. Serviciul militar și de alternativă.....	29
3. Obligația de a efectua munca cerută de către apărarea națională pe timp de război.....	30
4. Obligația de a presta munci în alte cazuri.....	30
Sumar.....	31
Articolul 5: Dreptul la libertatea și siguranța persoanei.....	32
1. Articolul 5 aliniatul 1 al Convenției.....	32
1.1 Articolul 5 aliniatul 1a al Convenției.....	32
1.2 Articolul 5 aliniatul 1b al Convenției.....	33
1.3 Articolul 5 aliniatul 1c al Convenției.....	34
1.4 Articolul 5 aliniatul 1d al Convenției.....	35
1.5 Articolul 5 aliniatul 1e al Convenției.....	36
1.6 Articolul 5 aliniatul 1f al Cnvenției.....	36
2. Articolul 5 aliniatul 2 al Convenției.....	37
3. Articolul 5 aliniatul 3 al Convenției.....	38
4. Tratamentul persoanelor aflate în detenție preventivă.....	40
5. Articolul 5 aliniatul 4 al Convenției.....	41
6. Articolul 5 aliniatul 5 al Convenției.....	43
7. Protocolul 4 Articolul 1 al Convenției.....	43
Concluzii.....	44
Articolul 6: Proces echitabil.....	45
1. Observații generale în privința protecției drepturilor și libertăților de către instanțele de judecată în Estonia.....	45
1.1 Revizuirea constituțională.....	46
1.2 Procedura judecătoreștilor administrative.....	47
2. Articolul 6: dreptul la un proces echitabil într-un termen rezonabil de către o instanță independentă și imparțială instituită prin lege.....	48
2.1. Sfera de interpretare a Convenției și a Articolului 6.....	49
3. Articolul 6 aliniatul 1: dreptul la o instanță de judecată independentă și imparțială instituită prin lege.....	49
3.1. Sistemul judiciar al Estoniei.....	49

4. Dreptul la publicitatea ședinței de judecată.....	53
4.1 Drepturi de procedură egale pentru toate părțile.....	53
4.2 Instance de judecată independentă și imparțiale instituite prin lege.....	53
4.3 Termen rezonabil.....	54
4.4 Ședința publică.....	54
5. Articolul 6 aliniatul 2: Presumția nevinovăției.....	55
6. Articolul 6 aliniatul 3: Garanții procedurale.....	56
6.1 Articolul 6 aliniatul 3a al Convenției.....	56
6.2 Articolul 6 aliniatul 3b al Convenției.....	58
6.3 Articolul 6 aliniatul 3c al Convenției.....	58
6.4 Articolul 6 aliniatul 3d al Convenției.....	59
6.5 Articolul 6 aliniatul 3e al Convenției.....	60
7. Protocolul 7, Articolele 2–4.....	61
7.1 Articolul 2: dreptul la apel.....	61
7.2 Articolul 3: dreptul la compensație.....	62
7.3 Articolul 4: dreptul de a fi protejat împotriva sentinței și pedepsei multiple	63
Articolul 7: pedeapsa în conformitate cu legea.....	64
Articolul 8 și 12: dreptul la respectarea vieții private și de familie.....	66
1. Protecția vieții private.....	68
1.1 Protecția informației.....	68
1.2 Percheziția, supravegherea și căutarea adevărului în cazul penal.....	70
1.3 Chestiuni privind schimbarea sexului.....	71
2. Dreptul la respectarea vieții de familie.....	72
2.1 Străinii.....	72
2.2 Drepturile părintești.....	73
2.3 Viața de familie și Prevederile Articolului 12 al Convenției.....	75
3. Inviolabilitatea corespondenței personale.....	76
4. Inviolabilitatea domiciliului.....	77
Articolul 9: Dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie.....	79
1. Remarci generale.....	79
1.1 Libertatea de gândire, de conștiință și de religie.....	80
1.2 Dreptul de manifestare a convingerilor.....	81
2. Biserici și congregații.....	83
3. Libertatea religiei minorităților.....	84

4. Libertatea religiei în penitenciare.....	84
5. Medicina.....	85
6. Educația.....	85
7. Copiii.....	85
8. Forțele de Apărare.....	85
Sumar.....	86
Articolul 10: Libertatea de exprimare.....	87
1. Practica judiciară a Comisiei și Curții privind libertatea de exprimare.....	87
1.1 Semnificația termenului «exprimare».....	88
1.2 Dreptul de a primi și de a comunica informație.....	88
1.3 Autorizarea presei.....	89
1.4 Dreptul funcționarilor publici.....	89
1.5 Accesul la ocupație.....	89
1.6 Dreptul de a primi informație.....	90
2. Legislația Estoniei privind libertatea de exprimare.....	90
2.1 Constituția.....	90
2.2 Codul Penal.....	91
2.3 Restricții asupra primirii și comunicării informației în diferite legi.....	92
2.4 Accesul la serviciul civil.....	94
2.5 Radiodifuziunea.....	95
2.6 Presa și publicațiile.....	95
Sumar.....	96
Articolul 11: libertatea de întrunire.....	97
1. Libertatea de întrunire.....	97
2. Libertatea de asociere.....	99
2.1 Asociațiile non – profit.....	100
2.2 Partidele politice.....	101
2.3 Asociațiile de profit.....	102
3. Sindicatele și activitatea lor.....	103
3.1 Dreptul angajaților de a se afilia și de a nu se afilia sindicatelor.....	104
3.2 Dreptul sindicatelor de a proteja interesele membrilor săi.....	104
4. Dreptul funcționarilor publici, membrilor forțelor de apărare și poliției de a înființa asociații.....	106
Concluzii.....	108
Articolul 1 al primului Protocol: dreptul la respectarea bunurilor sale.....	109

1. Semnificația termenului «posesie».....	109
2. Incălcări ale dreptului de proprietate.....	110
2.1 Privarea de proprietate.....	110
2.2 Exproprierea.....	111
2.3 Reîmpărțirea proprietății imobile.....	112
2.4 Reținerile din salariu fără acordul persoanei.....	112
2.5 Reforma proprietății în Estonia.....	113
3. Controlul folosirii proprietății.....	114
3.1 Restricții pentru folosirea proprietății.....	115
3.2 Asigurarea revindecărilor, confiscarea proprietății și confiscarea obiectelor pentru dosarul penal.....	116
3.3 Procedura de declarare a falimentului.....	117
3.4 Retragera licenței comerciale.....	117
4. Amestecul în esență al dreptului de proprietate.....	118
5. Impunerea impozitelor, amenzilor și contribuțiilor.....	118
5.1 Impozite, amende și alte contribuții.....	119
5.2 Plata obligatorie a asigurărilor.....	119
5.3 Amende.....	120
Concluzii.....	120

INTRODUCERE

Republica Estonia a devenit membru la Consiliul Europei la data de 14 mai 1993. În aceeași zi Ministrul Afacerilor Externe al Republicii Estonia a semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului conform amendamentelor din Protocolurile Nr. 2,3,5,8 și Protocolurile adiționale Convenției Nr. 1,4,6,7,9,10. Protocolul adițional Nr. 11 a fost semnat de Estonia la data de 11 mai 1994.

În 1994 Guvernul republicii a format un grup de lucru în scopul pregătirii ratificării Convenției și Protocolurilor ei adiționale de către Riigikogu (Parlament). Ministrul Afacerilor Externe a devenit coordonatorul proiectului. În cooperare cu Directoratul Drepturilor Omului al Consiliului Europei grupul de lucru a început alcătuirea raportului. Pe parcurs, unele prevederi ale Convenției ce vizau drepturile și libertățile de bază și practica Comisiei Europene și a Curții Drepturilor Omului au fost comparate cu instrumentele legale estoniene și aplicarea lor în practică, și au fost alcătuite raporturile respective. Au fost depuse eforturi pentru a depista contradicțiile existente dintre instrumentele legale estoniene și Convenție.

Acest raport conține recomandări referitor la instrumentele legale ce necesită analiză și schimbare, astfel aducându-le în conformitate cu convenția și cu cerințele aplicării ei. De asemenea, există recomandări ce vizează adoptarea noilor legi.

Evident, raportul vizează numai unele din problemele legislației estoniene și aplicării ei în practică și nu reflectă pe deplin toate problemele existente în legătură cu aplicarea Convenției.

Acest raport, ce studiaza conformitatea instrumentelor legale estoniene cu unele prevederi ale Convenției pentru Protecția Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale a fost elaborat de către: Mai Hion, Martin

Kokk, Helgi Kundla, Aino Lepik, Uno Lohmus, Rait Maruste, Enn Sarv și Hannes Vallikivi.

Grupul de lucru este recunoscător Consiliului Europei, Ministerelor de Justiție și Afaceri Externe ale Republicilor Ungaria, Finlanda și Lituania care au împărtășit experiențele lor despre ratificarea și implementarea Convenției.

În cadrul colaborării, în Tallinn au avut loc două întâlniri cu experți de la Consiliul Europei, unde au fost discutate raporturile pregătite. Aducem mulțumiri experților: Marc-Andre Eissen, Rusen Ergec, Roger Errera, Andrew Grotrian, Domnului Basil Hall și Matti Pellonpää, ai căror ajutor și sfaturi referitor la Convenție și Protocolurile ei adiționale au fost inestimabile.

Mulțumiri speciale Directoratului Drepturilor Omului al Consiliului Europei și lui Patrick Titun, cu susținerea căruia au avut loc întâlnirile de experți și mulțumită binevoinei și răbdării căruia colaborarea a avut succes.

Pe lângă proiectul de ratificare a legii, Guvernului Republicii și Riigikogu (Parlamentului) le-a fost prezentat și raportul grupului de lucru. La data de 13 martie 1996 Riigikogu a ratificat Convenția și Protocolurile adiționale, cu excepția protocolului Nr.6, făcând 2 rezerve: la articolul 6 al Convenției și la articolul 1 al Primului Protocol.

Ratificarea Convenției a trezit interesul general față de drepturile Omului și a aprofundat cunoștințele avocaților și oficialităților estoniene. Prin intermediul presei și organizațiilor non-guvernamentale discuțiile despre Drepturile Omului s-au înviorat.

Tallin, iulie 1996

Aino Lepik

Directorul Departamentului Drepturilor Omului

Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Estonia

ARTICOLUL 1

„Inaltele Părți Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul 1 din prezenta Convenție».

1. ACȚIUNEA CONVENȚIEI

1.1 Acțiunea temporară a Convenției

În general, tratatele nu au acțiune retroactivă. Acest principiu este adevărat și pentru Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Articolul 28 al Convenției de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor stabilește că prevederile ei nu obligă o parte în privința oricărui act sau fapt care a avut loc sau oricărei situații care și-a încetat existența înainte de data intrării în vigoare a tratatului pentru această parte, cu excepția cazului când din tratat rezultă o altă intenție sau este stabilit altfel.

Deoarece Convenția nu stabilește retroactivitatea, prevederile ei sunt obligatorii numai din momentul intrării ei în vigoare.

În același timp, Convenția a prevăzut posibilitatea aplicării Convenției înainte de intrarea ei în vigoare. Comisia a considerat că în rezolvarea litigiilor dintre state este important ca Convenția să fie ratificată de către statul-reclamat însă este suficient dacă statul-reclamat este doar parte la Convenție (*Appl.No.788/60, Austria v. Italia*).

Convenția este aplicabilă în cazul ce vizează așa-numita situație în progres, în care un act este comis înaintea intrării Convenției în vigoare, însă încălcarea continuă sau consecințele actului continuă (*De Becker v. Belgium 1962; Loizidou v. Turcia 1995*). În aceste cazuri, statul este responsabil pentru astfel de situații în progres, necâtind la faptul dacă a intrat sau nu convenția în vigoare pentru acest stat.

Convenția intra în vigoare după ratificare. Dacă un stat emite o declarație care recunoaște autoritatea Curții după ratificare, această declarație are acțiune retroactivă la momentul intrării în vigoare a Convenției. Un stat însă, poate exclude aceasta acțiune retroactivă din declarația sa. Curtea a mai stabilit că fiecare stat poate să decidă competența Curții, recunoscând jurisdicția Curții doar referitor la actele comise după depunerea acestei declarații (*Loizidou v. Turcia 1995*).

Similar, o declarație făcută conform Articolului 25 în ceea ce privește autoritatea Comisiei de asemenea are acțiune retroactivă (*Appl. No 9581/81, X v. Franta; Appl. No 9559/81 DeVarga-Hirsh v. Franta; Bozano v. Franta 1986*). De asemenea o astfel de declarație poate exclude acțiunea retroactivă.

În consecință, formularea unei astfel de declarații trebuie analizată cu atenție. Această problemă nu se referă direct la Articolul 1 și trebuie rezolvată separat. Excluderea acțiunii retroactive trebuie serios analizată.

1.2. Sfera teritorială a convenției

În conformitate cu Articolul 29 al Convenției de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor, un tratat este aplicabil pe teritoriul întregului stat contractant. Convenția Europeană a Drepturilor Omului stabilește clar că drepturile și libertățile

trebuie să fie garantate tuturor persoanelor supuse jurisdicției părților contractante. Consecvent, după cum rezultă din textul tratatului; dacă un stat nu are jurisdicție asupra întregului său teritoriu, el nu este responsabil pentru încălcările ce au loc pe teritoriul care nu cade sub jurisdicția lui. De aceea, noi nu considerăm o problemă faptul că Constituția Estoniei definește teritoriul Estoniei ca fiind acel stabilit de Tratatul de Pace de la Tartu din 1920.

Estonia nu exercită o autoritate reală asupra întregului teritoriu, și astfel statul poate fi responsabil doar pentru faptele autorităților proprii. Pentru că jurisdicția Estoniei nu se extinde asupra întregului teritoriu stabilit de Tratatul de Pace de la Tartu, Estonia nu poate fi declarată responsabilă pentru faptele autorităților statelor străine pe teritoriul ce este înafara controlului ei.

Noțiunea "în cadrul jurisdicției" se extinde totuși asupra acțiunilor tuturor autorităților statului fără a lua în considerație faptul dacă aceste acte au fost comise în interiorul sau în afara teritoriului statului contractant (*Drozd and Janusek c/Franța și Spania 1992; Louzidou c/, Turcia 1995*). Astfel, în cazul când autoritățile Estoniei, Forțele de Aparare, etc. comit o încălcare a Convenției în afara teritoriului aflat sub jurisdicția Republicii Estonia, ultima poate fi declarată ca fiind responsabilă.

Părțile Contractante trebuie să garanteze tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția lor toate drepturile stabilite în Secțiunea I a Convenției. Deoarece textul Articolului se referă la toți, Comisia a specificat în continuare că astfel de reguli sunt valabile pentru orice persoană aflată sub jurisdicția statului, fără a lua în considerare cetățenia sau statutul ei juridic. Comisia a considerat că statul își asumă responsabilitatea să asigure drepturile și libertățile nu doar cetățenilor proprii sau cetățenilor altor părți contractante, dar de asemenea cetățenilor statelor care nu sunt parte la Convenție, cât și persoanelor apatride (*Appl. No 788/60 Austria v. Italia*). Locul de reședință nu este o problemă, deoarece o persoană nu necesită să aibă reședință în acest stat pentru a se bucura de protecția lui. Deoarece Convenția prevede dreptul fiecăruia la petiție, în această privință nu ar trebui să apară probleme, care ar putea reieși din regulamentele complicate ale Estoniei referitor la cetățenie și reședință.

1.3 Admisibilitatea Convenției în litigiile dintre persoanele fizice

Persoanele fizice pot fi declarate responsabile conform prevederilor Convenției sau ale Protocolurilor ei doar indirect, adică numai dacă statul este într-un mod sau altul responsabil pentru persoana în cauză. Van Dijk și Van Hoof definesc două posibilități prin care Convenția și Protocolurile ei pot fi aplicate în litigiile dintre persoanele fizice:

1. Dacă Convenția este direct aplicabilă, în conformitate cu sistemul judiciar al statului, persoanele fizice pot să-și bazeze petiția pe prevederile Convenției sau Protocolurilor ei, dacă una din părți, după epuizarea remediilor interne, face apel asupra deciziei instanței interne la Curtea din Strasbourg.
2. Dacă Convenția nu este direct aplicabilă, statele sunt obligate să apere drepturile și libertățile stabilite în Convenție și Protocolurile ei. Dacă o persoană intenționează un caz împotriva altei persoane, statul trebuie să-i garanteze acestei persoane protecția drepturilor și libertăților fundamentale prin intermediul dreptului civil și penal național. Dacă statul nu îndeplinește aceasta, sau dacă nu există o astfel de legislație națională, este vina statului

și se poate face o petiție împotriva statului conform Articolelor 25 sau 24 ale Convenției.

2. STATUTUL PREVEDERILOR CONVENȚIEI ÎN SISTEMUL DE DREPT AL ESTONIEI

Articolul 123 al Constituției Estoniei prevede că tratatele internaționale prevalează asupra legislației interne. Dacă legile sau alte acte normative sunt în contradicție cu oricare din tratatele internaționale ratificate de către Riigikogou (Parlament), atunci se vor aplica prevederile tratatului.

În concordanță cu Principiile Dreptului Internațional, Guvernul Republicii este responsabil pentru îndeplinirea tratatelor internaționale. Dacă un act normativ este în contradicție cu un tratat internațional, Guvernul înaintează aviz Parlamentului pentru schimbarea legii, sau Guvernul însuși face amendamente actelor normative subordonate legii ca ele să fie în concordanță cu tratatul.

Codul de Procedură Civilă stabilește că instanțele de judecată trebuie să emită hotărâri în baza normelor tratatelor internaționale, ratificate de către Republica Estonia și recunoscute de dreptul estonian. Dacă un tratat sau o convenție la care Republica Estonă este parte prevede alte norme de procedură decât cele stabilite în legile ce reglementează procedura civilă în Republica Estonă, se vor aplica normele de procedură stabilite în tratat sau convenție.

La etapa actuală în Estonia, aproape că nu există o practică judiciară în legătură cu aplicarea tratatelor. Bazându-ne pe cele menționate mai sus și pe prevederile Constituției Estoniene, care prevede că principiile și normele dreptului internațional, universal recunoscute sunt inseparabile de sistemul de drept estonian, dacă un tratat internațional poate fi aplicat fără a fi inclus în legislația Estoniei, se vor face referiri directe la prevederile tratatului internațional. Curtea Supremă Națională a și aplicat aceasta în practică prin referirea directă la un tratat internațional în una din hotărârile sale. Constituția stabilește că în cazul contradicției dintre legislația Estoniei și dreptul internațional prevalează ultimul. Constituția de asemenea prevede că Estonia nu va deveni parte la tratatele care vin în contradicție cu Constituția. Pe baza acestor factori:

1. Constituția stabilește că principiile și normele dreptului internațional universal recunoscute formează o parte inseparabilă a sistemului judiciar al Estoniei;
2. Statul recunoaște că nu poate deveni parte la tratatele ce sunt în contradicție cu legea;
3. Dacă Estonia a devenit parte la un astfel de tratat, legislația internă trebuie adusă în concordanță cu tratatul internațional;
4. Constituția prevede că în cazul contradicției dreptului intern cu un tratat internațional, se vor aplica prevederile tratatului internațional.

Deoarece Constituția dotează tratatele internaționale cu superioritate și nu conține stipulații că această prevedere nu se aplică însăși Constituției, în cazul contradicției Constituției Estoniei cu un tratat internațional, se vor aplica prevederile tratatului.

Deoarece Constituția stabilește superioritatea tratatelor internaționale și există posibilitatea de a le folosi în instanțele judiciare ale Estoniei, n-ar trebui să apară probleme în legătură cu acest articol.

ARTICOLUL 2. DREPTUL LA VIAȚĂ

1. *«Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat de lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decît în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul cînd infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.*
2. *Moartea nu este considerată ca fiind cauzată cu încălcarea acestui articol în cazul cînd ea ar rezulta din recurgerea la forță dovedită absolut necesară:*
 - a. *pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței nelegale;*
 - b. *pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deținute;*
 - c. *pentru a reprima, conform legii, o revoltă sau o insurecție.»*

Protocolul nr. 6

Articolul 1

«Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă, nici executat.»

1. DREPTUL LA VIAȚĂ (Articolul 2 paragraful 1)

1. Acest aliniat se referă la ceea ce este cu siguranță unul din cele mai fundamentale drepturi ale omului. După cum este indicat în Articolul 15, aliniatele 1 și 2 ale Convenției, de la Articolul 2 nu se poate face nici o derogare chiar și pe timp de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, cu excepția cazurilor de deces, rezultate din acte licite de război.

Dreptul la viață este un element important în cadrul următoarelor probleme:

- 1.1. avortul
- 1.2. eutanazia
- 1.3. pedeapsa capitală

Articolul 16 al Constituției Republicii Estonia prevede: *«Toate persoanele au dreptul la viață. Acest drept este garantat prin lege . Nici o persoana nu poate fi lipsită în mod arbitrar de viața lui sau a ei»*

Convenția obligă statul să protejeze dreptul la viață prin lege. Reieșind din structura Articolului, se poate face concluzia că acesta nu constituie o obligație de a proteja viața fiecărui individ de toate pericolele, ci urmărește mai curînd ca să nu fie luată viața nimănui printr-un act nelegitim al unei persoane cu funcție de răspundere. Comisia a sugerat că obligația de a proteja viața nu este doar o obligație a legislatorilor, dar și o îndatorire mult mai largă care trebuie luată în considerație de către toate autoritățile. Condițiile ce ar permite suprimarea vieții unei persoane trebuie stabilite în legi.

1.1 Avortul

Cînd se vorbește despre dreptul la viață, obiect al polemicii îl constituie momentul apariției vieții. Convenția se referă la «dreptul fiecăruia la viață», fără a preciza termenul «fiecare». La momentul actual acesta n-a fost definit nici de către Comisie, nici de către Curte. Deciziile Comisiei n-au stabilit o conduită clară, aceasta fiind o problemă extrem de complicată și statele susțin păreri diferite. Dacă se consideră că drepturile copilului nenăscut de asemenea necesită

protecție, atunci trebuie luată în considerație contradicția ce apare cind această obligație este contrabalansată obligației de a proteja viața mamei. Se poate considera că articolul nu trebuie interpretat ca o interdicere a *abortus provocatus* în toate cazurile (*Appl. Nr. 8416/79 X v. UK*).

Trebuie, însă, susținută poziția că problema referitoare la avort necesită o rezolvare la nivel de lege, deoarece obligația de a proteja viața prin lege este stabilită și în Constituție, și în Convenție. Adoptarea unei atare legislații trebuie inclusă în agendă cât mai curînd. La momentul actual în Estonia, avorturile se petrec în conformitate cu ordinul ministerial, emis de către Ministerul Afacerilor Sociale în iunie 1993, care stabilește limite pentru întreruperea artificială a sarcinii. După cum s-a mai menționat, problema referitoare la avort trebuie reglementată prin lege și nicidecum printr-un ordin ministerial.

1.2 Eutanazia

La etapa actuală în Estonia, problemele referitoare la eutanazie nu sunt reglementate, și nici nu s-a luat o poziție clară politică. În viitor legislatorul va trebui să hotărască problema permiterii sau interzicerii eutanaziei, ținînd cont de dorința pacientului de a-i ușura suferința. Conform practicii actuale, un medic care oferă asistență unui pacient în curmarea vieții, ar putea fi învinuit de omor intenționat conform Articolului 100 sau de omor intenționat cu circumstanțe agravante conform Articolului 101 din Codul Penal.

1.3 Pedepșa capitală

Articolul 2 al Convenției nu interzice statului de a impune pedeapsa cu moartea conform legislației interne. În prezent, Codul Penal permite pedeapsa cu moarte în cinci cazuri:

Articolul 61 aliniatul 1—infracțiuni contra umanității; Articolul 64 aliniatul 1—terorism; Articolul 65—acte teroriste împotriva reprezentantului unui stat străin; Articolul 101—omor intenționat cu circumstanțe agravante; Articolul 184 aliniatul 2—atac asupra unui ofițer de poliție sau asupra unei persoane cu statut egal celui de ofițer de poliție.

La etapa actuală, pedeapsa capitală se permite doar în calitate de pedeapsă excepțională (Articolul 22 al Codului Penal). În cazuri extraordinare, execuția prin împușcare poate fi aplicată în calitate de pedeapsă pentru cele cinci infracțiuni de gradul I menționate mai sus, dacă ele au fost comise cu intenție. Pedeapsa capitală nu se aplică femeilor sau persoanelor care la momentul comiterii infracțiunii aveau sub 18 ani sau peste 65 ani. Pedeapsa capitală poate fi înlocuită cu privațiune de libertate pe viață într-o închisoare cu regim aspru. Convenția însă nu prevede limite pentru aplicarea pedepsei capitale pe bază de sex sau vîrstă. Existența pedepsei capitale în legislația Estoniei nu încalcă Articolul 2 al Convenției. În același timp este esențial ca pedeapsa capitală să fie aplicată respectînd alte articole ale Convenției, cum ar fi Articolul 6, dreptul la un proces echitabil și Articolul 3, interzicerea tratamentelor sau pedepsei inumane ori degradante. Pedeapsa capitală a fost ultima dată pronunțată în Estonia prin decizia instanței de judecată în septembrie 1991. Articolul 78 al Constituției prevede că Președintele Republicii Estonia are dreptul de a acorda clemență. La momentul actual în Estonia există șase persoane condamnate la pedeapsă capitală, la doi din care le-a fost acordată clemență.

Aplicarea pedepsei capitale este reglementată de Codul de Procedură a Execuției. Articolul 141 al Codului stabilește că codamnarea la pedeapsa capitală necesită

consimțământul Riigikohus (Curtii Supreme). Data execuției este stabilită de către directorul penitenciarului care are obligația de a implementa sentința. Această dată este adusă la cunoștința Președintelui Republicii, Președintelui Curtii Supreme, Procurorului de Stat, Președintelui Curtii ce a emis sentința și comitetului penitenciarului, nu mai puțin de trei zile în prealabil. Codul mai stabilește cine va asista la executarea sentinței, problemele ce țin de emiterea corectă a ordinului de execuție și procedura de transmitere a cadavrului decedatului. În același timp nu există regulamente cu privire la modul de dare a consimțământului de către Curtea Supremă. Până acum Curtea Supremă nu a consimțit nici o dată înlocuirea pedepsei capitale. Legea ce ar reglementa consimțământul Curtii Supreme se află în proces de elaborare.

Pedeapsa capitală include următoarele probleme care ar putea fi reglementate în articolul ce se referă la Articolul 3 al Convenției:

1. Întirzierile indelungate, deoarece cazul trebuie ascultat în districtul Curtii Supreme. Aceasta poate cauza discuții referitor la tramente sau pedeapsă inumană. Comisia a interpretat întirzierile indelungate, pe parcursul cărora infractorul trăiește știind că a fost condamnat la moarte, ca fiind în contradicție cu Convenția (*Appl. Nr.10479/83 Kirkwood v. U.K.*).
2. Incapacitatea de a executa pedeapsa capitală după o decizie a instanței de judecată și dubiul în privința executării sau neexecutării deciziei, deasemenea poate fi considerat ca fiind tratament inuman.

1.4 Abolirea pedepsei capitale

Republica Estonia a semnat Protocolul 6 și astfel a exprimat voința sa legală și politică de a adera la Protocol. Articolul 2 al Protocolului 6 prevede aplicarea pedepsei capitale numai pe timp de război sau în privința actelor comise pe timp de pericol vădit de război. După cum s-a mai menționat, legea estoniană permite aplicarea pedepsei capitale și pe timp de pace. Aceasta nu este în conformitate cu Protocolul. Dacă Estonia va ratifica Protocolul 6 fără a face amendamentele necesare legislației interne, Articolul 123 al Constituției va asigura aplicarea prevederilor tratatului internațional (Articolul 123 stabilește că Republica Estonia nu va încheia tratate internaționale care sunt în contradicție cu Constituția. Dacă legile Estoniei sau alte ace normative sunt în contradicție cu un tratat internațional ratificat de Riigikogu, se vor aplica prevederile tratatului).

Articolul 18 al Convenției de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor stabilește obligația statului de a se abține de la acțiuni care ar contrazice obiectul și scopul tratatului înainte, ca acesta să intre în vigoare. Orice stat semnatar al unui tratat trebuie să ocolească acțiunile ce ar contrazice obiectul tratatului înainte de intrarea lui în vigoare.

În prezent, 23 state membri ai Consiliului Europei au ratificat Protocolul 6. Republica Lituania încă nu a semnat sau ratificat acest Protocol. Odată cu intrarea în Consiliul Europei și cu semnarea Convenției și a Protocolurilor ei adiționale, Republica Estonia a exprimat dorința de a—și asuma și îndeplini obligațiile ce se conțin în ea. Consecvent, abolirea pedepsei capitale în Estonia este inevitabilă, atât din punct de vedere politic, cit și juridic.

2. PRIVAREA DE VIAȚĂ CA REZULTAT AL APLICĂRII FORȚEI (Articolul 2 aliniatul 2)

Articolul 2 aliniatul 2 reglementează acele cazuri în care interzicerea absolută a privării de viață nu se aplică și în esență vizează aplicarea forței într-un scop legal anumit. Cerința constă în faptul că aplicarea forței trebuie să rămână în limitele necesității absolute și să coincidă cu scopul urmărit.

Mai sus s-a accentuat că îndatorirea de a proteja viața se extinde asupra tuturor autorităților și că acest Articol se referă la protejarea individului împotriva oricărei suprimări a vieții impuse printr-un act al unei persoane cu funcție de răspundere.

Au avut loc discuții aprinse referitor la faptul dacă Articolul 2 aliniatul 2 vizează doar suprimarea intenționată a vieții de către o persoană cu funcție de răspundere, sau dacă aliniatul ar avea o interpretare mai largă. (*Appl. Nr. 10044/82, Stewart v. UK*). Comitetul, totuși, a considerat că Articolul 2 nu se aplică doar la cazurile în care este prezentă intenția vădită de a omorî, dar de asemenea și cazurilor în care agresiunea este permisă, rezultatul căreia sunt consecințele nedorite de suprimare a vieții.

Actele normative ce reglementează aplicarea forței de către o persoană cu funcție de răspundere sunt:

1. Legea cu privire la poliție
2. Codul de procedură a execuției
3. Regulamentele interne ale instituțiilor de detenție
4. Legea cu privire la paza de hotar
5. Legea cu privire la serviciile de securitate

Mai jos sunt indicate cazurile cînd persoanele cu funcție de răspundere au dreptul să utilizeze arme de foc sau alte echipamente speciale.

2.1 Utilizarea armelor de foc de către funcționarii poliției

Legea cu privire la poliție stabilește următoarea procedură de utilizare a armei de foc:

Articolul 15.

"(1) Un funcționar al poliției trebuie să aibă dreptul de a purta și folosi o armă de foc. O armă de foc poate fi pusă în aplicare de către un funcționar al poliției într-un caz anume ca măsură excepțională, dacă nu există o altă posibilitate, fără a pune în pericol viața și sănătatea oricărei persoane la îndeplinirea îndatoririlor sale de serviciu.

(2) O armă de foc poate fi pusă în aplicare:

- 1) pentru a împiedica un atac criminal, dacă viața unei persoane sau a unui ofițer de poliție este în pericol;
- 2) pentru a dezarma și aresta un infractor înarmat și pentru a aresta o persoană ce a comis o infracțiune de gradul I;
- 3) pentru a elibera un ostatic;
- 4) pentru a împiedica atacul armat sau de grup asupra unui funcționar al poliției sau asupra unei alte persoane antrenate în

- datoria lor civică de a apăra ordinea publică sau de a lupta împotriva criminalității;
- 5) pentru a împiedica evadarea unei persoane însoțite de convoi;
 - 6) pentru a aresta un infractor înarmat sau evadat;
 - 7) pentru oprirea forțată a unui vehicul dacă acest vehicul a ignorat de repetate ori ordinul de oprire, sau dacă încearcă să scape de urmărirea unui vehicul al poliției, în aceste cazuri permițându-se tragerea de foc numai în cauciucurile vehiculului;
 - 8) pentru neutralizarea unui animal ce atacă sau pune în primejdie o persoană, sau pentru elibera un animal rănit de suferințe."

Restricțiile referitor la folosirea echipamentului special și armelor de foc sunt stabilite în Articolul 15' al legii. Ele nu pot fi folosite împotriva copiilor, vîrstnicilor, unei femei aparent însărcinate, cu excepția prevenirii reținerii sau dezarmării unui atac armat sau de grup în regiunile aflate sub controlul unui stat străin ce se bucură de imunitate, sau în regiuni unde se produc sau depozitează substanțe inflamabile sau otrăvitoare, unde folosirea mijloacelor de aplicare activă ar putea pune în pericol viața sau sănătatea unei persoane.

Deși legea stabilește cazurile în care pot fi folosite armele de foc, totuși, ea nu stabilește aceleași restricții asupra unui ofițer de poliție ca Articolul 14 aliniatul 7 al Legii cu privire la folosirea echipamentului special. Ultima prevede că un ofițer de poliție, în procesul folosirii echipamentului special împotriva unui infractor, trebuie să ia în considerație gradul pericolului social al infracțiunii, persoana individului și circumstanțele specifice, astfel să nu cauzeze mai multe prejudicii sănătății persoanei decît se poate evita.

2.2 Folosirea armelor de foc sau a echipamentului special de către persoanele cu funcția de execuție

Aliniatul 3, Articolul 97 din Codul de Procedură a Execuției reglementează folosirea armei de foc sau a echipamentului special de către o persoană cu funcție de răspundere, unde se stabilește că o armă de foc sau un echipament special poate fi folosit în cazurile și în concordanță cu procedura stabilită în actele normative. Aliniatul 4 interzice folosirea unei arme de foc împotriva femeilor și minorilor cu excepția cazurilor cînd aceste persoane opun o rezistență armată, sau în cazul unui atac asupra unui lucrător al Departamentului de execuție. Aliniatul 5 stabilește că permisele de folosire a armelor de foc sau a echipamentului special sunt emise de către directorul instituției de detenție sau de către o persoană cu rang superior prezentă. Dacă nu este posibilă evitarea folosirii unei arme de foc sau a unui alt mijloc de apărare, ele pot fi folosite fără obținerea permisului special. Aliniatul 6 prevede că Ministrul Justiției, sau Directorul Departamentului de Execuție, sau înlocuitorii directorului vor decide folosirea armelor în cazul tulburărilor în masă.

- 4) pentru a obține eliberarea ostaticilor;
- 5) pentru a împiedica un atac criminal, dacă viața unei alte persoane sau a persoanei cu funcție de răspundere a instituției de detenție este în pericol;
- 6) pentru împiedicarea unui atac armat sau de grup împotriva unei persoane cu funcție de răspundere a instituției de detenție sau a oricărei alte persoane.

Folosirea armelor de foc în cazul evadării unei femei sau minor deținut nu este permisă.

Permisul folosirii armei de foc sau echipamentului special este emis de către directorul instituției de detenție sau de către persoana cu grad superior prezentă. După cum este stabilit în punctul 156 al regulamentelor interne, dacă nu este posibilă aminarea folosirii armelor ori echipamentului special, ele pot fi folosite fără obținerea permisului special. Punctul 157 stabilește că Ministrul Justiției, sau Directorul Departamentului de Execuție, sau înlocuitorii directorului vor decide referitor la folosirea armelor în cazul tulburărilor în masă. Administrația instituției de detenție este obligată să raporteze fără întârziere Procurorului de Stat despre toate cazurile de folosire a armelor de foc.

Aceste acte normative stabilesc cazurile în care pot fi folosite armele de foc, însă ele nu stabilesc destul de exact cum și în ce condiții. Principiul conținut în Convenție care se referă la folosirea armelor de foc în cadrul limitelor extremei necesități, dacă aceasta poate cauza moartea unei persoane, de asemenea nu a fost stabilită de lege. Mai trebuie indicat, că folosirea armelor de foc în cadrul limitelor extremei necesități ar trebui să fie permisă doar în scopul protecției vieții unei persoane și nu în scopul protecției proprietății. Se consideră că legea cu privire la poliție ar trebui să definească mai precis condițiile și procedura folosirii armelor de foc sau a echipamentului special.

Convenția și Constituția Estoniei stabilesc că viața unei persoane trebuie protejată de lege. Cosecvent, trebuie prevăzute de lege, și nu de un act normativ inferior, cazurile, când o forță, ce ar putea pune în pericol viața unei persoane poate fi folosită în anumite circumstanțe pentru atingerea unui scop licit. Astfel, nu este corect de reglementat folosirea armelor de foc și a echipamentului special printr-un act normativ inferior, cum ar fi ordinul emis de către Ministrul Justiției. Consecvent, Codul de Procedură a Execuției ar trebui să reglementeze și folosirea armelor de foc și a echipamentului special de către oficialitățile penitenciarului.

2.3. Folosirea armelor de foc sau a echipamentului special de către paza de hotar

Articolul 13 al Legii cu privire la paza de hotar reglementează condițiile și procedura folosirii armelor, echipamentului de luptă și a altui echipament special de către grănicerii. Grănicerii pot folosi o armă, echipament de luptă, echipament special sau forță fizică numai în calitate de măsură excepțională, dacă nu este posibil de a îndeplini altfel îndatoririle de serviciu fără a pune în pericol viața sau sănătatea unei persoane. Dacă este posibil, trebuie de preferat utilizarea echipamentului special sau a forței fizice utilizării armelor. Dacă este posibil, persoana trebuie avertizată despre utilizarea unei arme, a echipamentului de luptă, a echipamentului special, sau a forței fizice fie verbal, fie printr-o împușcătură de avertizare, sau prin alte mijloace.

Legea stabilește cazurile, în care utilizarea armelor, echipamentului de luptă, echipamentului special este interzisă.

Legea cu privire la paza de hotar stabilește mai clar condițiile și procedura de utilizare a armelor decât actele menționate mai sus. Apar unele dubii în privința formulării frazei "dacă este posibil", deoarece aceasta permite interpretări mai largi.

2.4 Folosirea armelor de foc sau a echipamentului special în serviciile de securitate

Legea cu privire la serviciile de securitate reglementează condițiile și procedura activității serviciilor de securitate comerciale și a serviciilor de securitate internă ale instituțiilor, întreprinderilor și organizațiilor. Legea cu privire la serviciile de securitate conferă Guvernului Republicii dreptul de a stabili tipul, numărul, condițiile și procedura pentru posesia, păstrarea, portul și schimbul de arme, echipament special și de animale utilizate în serviciu. Legea, însă, nu reglementează dacă serviciile de securitate pot folosi aceste mijloace și în ce mod. Guvernul Republicii trebuie să adopte un astfel de regulament.

2.5 Utilizarea armelor de foc în Forțele de Apărare

Legea cu privire la serviciul în Forțele de Apărare nu reglementează utilizarea armelor în Forțele de Apărare. Conform dispoziției Guvernului 7k din 9 ianuarie 1992 (nepublicată) Regulamentele Garrison care erau în vigoare înainte de al doilea război mondial, au fost temporar aplicate pentru Forțele de Apărare. Ordinul Guvernului este un act special de administrație care nu poate crea norme de drept. În prezent Regulamentele Garrison reglementează utilizarea armelor de foc în Forțele de Apărare, situație ce este nesatisfăcătoare.

SUMAR

Odată cu ratificarea Convenției și a Protocolurilor, pedeapsa cu moartea ar trebui abolită. De asemenea, utilizarea forței de către persoanele cu funcție de răspundere ar trebui clarificată în legi. Trebuie adoptată o lege ce ar reglementa avortul.

După cum indică acest raport, majoritatea problemelor ce se referă la Articolul 2 al Convenției sunt corect reglementate în Constituție, legi și alte acte normative. Totuși, este evident că anumite legi necesită în continuare schimbări și clarificări și că conținutul unor acte normative stabilite în baza legii trebuie încorporate în lege.

Abolirea pedepsei cu moartea va fi, fără îndoială, cea mai complicată problemă care rezultă din ratificarea Convenției și Protocolurilor de către Riigikogu. Este, totuși, important ca alte chestiuni vitale unui stat democratic, cum ar fi condițiile conform cărora o persoană cu funcție de răspundere poate utiliza forța în mod legal, să nu rămână în umbra acestor dezbateri complicate.

ARTICOLUL 3. INTERZICEREA TORTURII

"Nimeni nu poate fi supus torturii nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante".

1. DEFINIȚII

Articolul 3 se referă la tortură și diferitele forme de tratament și pedeapsă: tratamentele și pedepsele inumane sau degradante, care și-au găsit definirea și clarificarea numeroasele decizii ale Comisiei și Curții.

1.1 Tortura

În cauza *Greciei*, (*Danemarka, Franța, Norvegia, Suedia și Olanda c/ Grecia 1969*), tortura a fost definită ca tratament inuman cu scopul obținerii de informații sau aplicării pedepsei. În mod similar în cazul *Irlandei c/Regatul Unit 1978*, Curtea a definit tortura ca tratament inuman deliberat ce cauzează suferințe foarte serioase și crude.

1.2 Tratament și pedeapsă inumană

În cauza *Greciei*, Comisia a constatat că tratamentul sau pedeapsa inumană este un astfel de tratament ce cauzează în mod intenționat suferințe severe mintale și fizice nejustificate. Curtea a stabilit că tratamentul sau pedeapsa inumană este o aplicare a suferinței intensive fizice și mintale (*Irlanda c/Regatul Unit 1978*).

1.3 Tratament sau pedeapsă degradantă

Comisia a definit tratamentul sau pedeapsa degradantă ca fiind tratamentul ce umilește grosolan o persoană în fața altora sau o impune să acționeze împotriva voinței sau conștiinței sale (*cauza Greciei*). Curtea a declarat tratamentul sau pedeapsa degradantă ca fiind un tratament nesănătos, desemnat să trezească în victimă sentimente de teamă, de îngrijorare, de inferioritate, capabile să o umilească, să o înjosească și chiar să-l înfrângă rezistența sa fizică și morală (*Irlanda c/Regatul Unit 1978*).

Determinind dacă cazul include tortura, tratamentul sau pedeapsă inumană, trebuie de luat în considerație în ce măsură persona a suferit ca rezultat al unui asemenea tratament.

În cauza *Tyrer c/Regatul Unit 1978*, Curtea a decis că "suferința cauzată trebuie să atingă un nivel anumit înainte ca pedeapsa să poată fi clasificată ca inumană în cadrul limitelor Articolului 3". În același timp Curtea a stabilit că deoarece oricare pedeapsă include un element degradant, problema decisivă este nivelul acestei degradări, luând în considerație fiecare caz aparte, în particular "natura și contextul pedepsei ca atare și maniera și metoda execuției ei".

Tratamentul inuman sau degradant poate fi atât fizic cât și psihologic. Comisia a stabilit că "suferința mintală ce duce la tulburări psihice intră în categoria tratamentului interzis prin Articolul 3 al Convenției" (*Appl.nr 8978/80, X c/Olandei*).

În concordanță cu Articolul 15 alineatul 2 al Convenției, nu poate avea loc nici o abatere de la drepturile stabilite în Articolul 3.

2.2. TRATAMENTUL DEȚINUȚILOR

Majoritatea cazurilor prezentate Curții și Comisiei conform Articolului 3 se referă la deținuți.

Regula este că nici o persoană nu poate fi supusă unui tratament inuman, independent de faptul dacă persoana este liberă sau deținută. În același timp, se recunoaște că deținuții sunt într-un pericol mai mare de a fi supuși tratamentului inuman. În scopul determinării dacă tratamentul inuman este evident, Curtea a stabilit prin hotărârile sale (*Irlanda c/Regatul Unit 1978*), că "tratamentul nesănatos trebuie să atingă nivelul minim de severitate, dacă cade sub incidența Articolului 3. Evaluarea acestui minimum este în esență relativă; ea depinde de toate circumstanțele cazului, astfel ca durata acestui tratament, efectele fizice sau mintale și în unele cazuri sexul, vârsta și starea sănătății a victimei".

În anumite cazuri aplicarea măsurilor mai stricte în scopuri de securitate și restricția libertăților personale pot fi justificate în ce privește deținuții ce prezintă un anumit pericol sau un risc mai mare de evadare. În fiecare caz aparte trebuie ținut cont de raportul dintre măsurile de securitate și libertățile individuale (*Appl. Nr. 8463/78 Krocher și Moller c/Elveția*). Comisia a considerat izolarea în carcer combinată cu izolarea socială completă ca fiind un tratament inuman, care nu poate fi justificat de riscurile de securitate (*Appl. Nr. 7572/76 și 7587/76, Ensslin, Baader și Raspe c/Germania*). În mod similar, chestiunea despre efectul detenției asupra sănătății deținutului și despre natura asistenței medicale în instituție, pot de asemenea fi abordate în legătură cu Articolul 3. Aplicarea forței fizice împotriva deținutului este reglementată și de Articolul 2, și de Articolul 3. Utilizarea unei arme de foc sau a echipamentului special de către o persoană cu funcție de răspundere este discutată în acest raport conform Articolului 2.

Articolul 18 al Constituției Republicii Estonia stabilește că nici o persoană nu poate fi supusă torturii sau tratamentului ori pedepsei crude sau degradante și nici nu poate fi supusă experimentelor științifice sau medicale fără consimțământul său liber exprimat.

Articolul 130 al Constituției prevede că drepturile și îndatoririle stabilite în Articolul 18 nu pot fi restrinse în timpul unei stări de urgență sau de război.

Articolul 20, aliniatul 3 al Codului Penal stabilește că scopul pedepsei nu este de a impune suferință psihică ori degradare.

2.1. Comentarii generale

Există două forme de pedeapsă ce includ în sine detenția: privațiunea de libertate pe termen lung și pe termen scurt, ultima poate avea o durată de până la trei luni, iar prima poate fi impusă pe o perioadă de timp între trei luni și 15 ani. Ca alternativă, pedeapsa cu moartea poate fi substituită prin privațiunea de libertate pe viață.

Articolul 176 (4) al Codului Penal stabilește că orice membru al administrației unei instituții de detenție, sau oricare altă persoană care oferă servicii de supraveghere și securitate, acuzată de aplicarea torturii sau suferinței fizice sau de folosirea oricărei altei măsuri ilegale împotriva oricărei persoane ce – și ispășește sentința de privațiune de libertate pe termen lung, privațiune de libertate pe termen scurt, sau care este deținută într-o instituție de detenție preventivă, va fi condamnată pe o durată de până la 5 ani de privațiune de libertate în cumul cu lipsirea de dreptul

de a deține o funcție specifică sau de a fi angajat într-un domeniu specific de lucru.

Codul de Procedură a Execuției stabilește condițiile și procedura de ispășire a pedepsei în instituțiile penitenciare. Privarea de libertate este definită ca fiind deținerea unei persoane într-o instituție de detenție pe baza și în conformitate cu procedura stabilită de lege. Scopul privațiunii de libertate este de a limita libertatea de acțiune a persoanei și de a-i supraveghea comportamentul conform condițiilor stabilite de lege. Limitarea libertății de acțiune a persoanei și supravegherea comportamentului nu poate să submineze relațiile și contactele social pozitive cu societatea inclusiv cu membrii familiei, rude și alte persoane apropiate (Articolul 94). Separarea deținuților în interiorul instituției poate să nu fie prin natura sa degradantă sau discriminatoare.

Instituțiile de detenție sunt grupate în următoarele categorii: închisori cu securitate minimă, închisori cu securitate medie, închisori cu securitate maximă, închisori pentru minori, centre de detenție preventivă, și secții de detenție preventivă din interiorul închisorii. Regimuri diferite de detenție sunt impuse în fiecare tip de instituție.

2.2 Drepturile deținutului

Drepturile deținutului includ următoarele, dacă nu este altfel stabilit de către regimul de detenție: spațiul locativ care garantează menținerea sănătății, hranei, îmbrăcăminte și protecția muncii; asistență medicală; vizite din partea membrilor de familie, rudelor și altor persoane apropiate, membrilor clerului; vizite nelimitate de asistență legală; corespondență scrisă, convorbiri telefonice, primirea și trimiterea pachetelor și cecurilor, sub supravegherea administrației; dreptul de a depune petiții și plângeri administrației centrului de detenție și instituțiilor de stat sau non-guvernamentale care monitorizează activitatea administrației în cauză. Petițiile adresate instanțelor de judecată, consiliilor de apărare, Departamentului de Execuție sau procurorului nu pot fi examinate de către administrație. Vizitele de asistență legală trebuie să aibă loc fără amestec sau cenzură și conform condițiilor de confidențialitate totală. Persoanele cu funcție de răspundere a instituției de detenție pot să monitorizeze astfel de vizite vizual, dar fără echipament audio.

Administrația instituției de detenție are obligația de a facilita comunicarea deținutului cu membrii familiei și alte persoane apropiate. Se interzice de a izola complet deținutul de la contacte și informații din exterior. Oricare monitorizare a comunicațiilor deținutului din exterior trebuie organizată într-un mod ce ar garanta că nici o degradare nu va fi impusă părților comunicante (Articolul 119).

Deținuților în instituțiile de detenție li se permit întâlnirile cu membrii familiilor lor, cu rude și alte persoane apropiate, dacă administrația instituției de detenție n-are motive de a pune la îndoială integritatea unor astfel de persoane. Frecvența și reglementarea vizitelor diferă în dependență de regimul de detenție. Vizitele pot fi de durată scurtă sau de durată lungă. Vizitele de scurtă durată se petrec în prezența unui reprezentant al administrației, timp de trei ore. Vizitele de scurtă durată fără supraveghere se petrec numai pentru deținuții în regim favorabil. Vizitele de durată lungă sunt desemnate pentru o conviețuire pe o durată de la una la trei zile în locuințe speciale, fără prezența administrației.

Deținutul are dreptul de a trimite corespondență, de a primi un număr nelimitat de scrisori și de a folosi un telefon public sub supravegherea administrației, dacă aceasta este permis de condițiile tehnice (Articolul 122).

Deținutul trebuie să aibă acces la informația mas-mediei. Programele de radiou și televiziune trebuie transmise în centrele de detenție (Articolul 124).

Sănătatea fizică și mintală a deținuților se monitorizează cel puțin o dată în an. Asistența medicală necesară va fi acordată oricărui deținut ce o necesită. Dacă deținutul necesită asistență medicală ce nu poate fi acordată în instituție, deținutul este trimis în infirmeria închisorii sau într-un spital public pentru îngrijirea necesară (Articolele 110, 112).

Deținutului, ce nu este în stare să petreacă timp în aer liber datorită regimului de detenție sau oricărui alt motiv trebuie să i se permită o plimbare în aer liber fiecare zi timp de cel puțin o oră (Articolul 115).

Cele menționate mai sus sunt standarte generale care sunt limitate de diferitele regimuri de detenție.

2.3. Regimul de carantină

Întemnițarea de scurtă durată în conformitate cu dreptul administrativ are loc într-o închisoare cu securitate maximă, într-un regim de carantină. Celulele din secția cu regim de carantină ale unei închisori cu securitate maximă sunt închise douăzeci și patru de ore pe zi și permit monitorizarea constantă vizuală și electronică a deținutului.

Deținuții în secția cu regim de carantină au dreptul la vizite de scurtă durată, monitorizate de către administrație, de trei ori într-o perioadă de șase luni. Un deținut ce-și ispășește sentința de întemnițare de scurtă durată poate fi subiectul următoarelor pedepse pentru încălcarea regimului sau regulamentelor interne: 1)muștrare, 2)amplasarea în celulă pe o perioadă de până la cinci zile.

Vizitele de lungă durată nu sunt permise persoanelor în regim de carantină în închisorile cu securitate maximă. Vizitele de durată lungă sunt permise de trei ori în șase luni. Într-o închisoare cu securitate maximă, următoarele pedepse pot fi impuse pentru încălcarea regimului sau regulamentelor interne: 1) muștrare, 2) pierderea dreptului la o vizită de durată scurtă sau de durată lungă, 3)amplasarea în celulă pe o perioadă de până la 20 de zile, 4)amplasarea într-o celulă închisă pe o perioadă de până la 6 luni. Punctele 3 și 4 nu pot fi impuse femeilor gravide sau care alăptează (Articolul 159). Pedepsa disciplinară este impusă de către directorul instituției sau de către înlocuitorul lui. Reglementările pentru amplasarea unui deținut în celulă sunt stabilite în regulamentele interne ale instituției. Pedepsa disciplinară nu poate conține acțiuni ce ar putea umili sau incomoda deținutul (Articolul 102).

În conformitate cu "Ghidul pentru regulamentele interne ale instituțiilor de detenție", stabilit prin ordinul Ministrului Justiției, dacă directorul instituției nu este prezent și nu este posibil de a controla comportamentul deținutului prin alte mijloace, deținutul va fi amplasat în celulă pe baza directivei ofițerului de serviciu până când va fi prezent directorul, însă pe o perioadă de nu mai mult de 48 ore. Persoanelor amplasate în celulă li se prevede o dietă specială, la prescrierea medicului (punctul 183).

2.4. Regimul de detenție preventivă

În regimul de detenție preventivă, vizitele membrilor de familie, rudelor, altor persoane apropiate sau a membrilor clerului sunt petrecute numai cu permisiunea autorităților de anchetă, a Procurorului sau a instanței de judecată. Vizitele sunt reglementate de regulamentele interne ale instituției. Corespondența scrisă, convorbirile telefonice sau alte comunicări electrice sau electronice dintre un deținut în regimul de detenție preventivă și persoanele din afară sunt supuse aceluiași regulamente. Procedura pentru corespondențele și comunicările telefonice, electrice sau electronice este reglementată de regulamentele interne ale instituției și de cerințele legale ale autorităților de anchetă, procurorului și ale instanțelor de judecată. Scrisorile adresate avocatului, procurorului, Departamentului de execuție și instanțelor de judecată sunt transmise fără a fi inspectate (Articolul 171). Contactele și comunicările dintre deținuții aflați în celule separate de detenție preventivă nu sunt permise. Deținuții în regim de detenție preventivă pot primi o muștrare sau pot fi amplasați în celulă pe perioadă de până la 10 zile, în calitate de pedeapsă disciplinară (Articolul 170).

Codul de Procedură a Execuției reglementează condițiile de detenție a unui deținut. «Îndrumarul pentru Regulamentele Interne ale instituțiilor de detenție definesc în continuare condițiile și procedura de ispășire a sentinței în cadrul instituției, după cum este stabilit în Codul de Procedură a Execuției, și sunt obligatorii pentru toți angajații și deținuții în toate instituțiile de detenție ale Estoniei. Legea permite ca multe chestiuni să fie reglementate de regulamentele interne ale instituțiilor, care sunt numai de rangul ordinului ministerial. «Îndrumarul pentru Regulamentele Interne ale instituțiilor de detenție încalcă în multe aspecte Codul de Procedură a Execuției, ceea ce complică aplicarea Codului și permite interpretări diverse. Condițiile de detenție și, în special, aplicarea pedepsei disciplinare trebuie reglementate într-un mod precis și clar.

În Estonia, condițiile și procedura de reținere sunt reglementate prin acte normative. Necăutând la aceasta, odată cu ratificarea Convenției, este important de a ține minte că aceste condiții trebuie să fie în conformitate cu normele acceptate general de către statele-membri ai Consiliului Europei. După cum a mai fost menționat, organele Consiliului Europei au stabilit că anumite restricții severe referitor la realizarea drepturilor deținuților pot fi aplicate, ca excepție, în scopuri de securitate. Poate apărea întrebarea dacă amplasarea într-o celulă ca urmare a pedepsei disciplinare este în concordanță cu Articolul 3. Se poate presupune că amplasarea în celulă nu este în contradicție cu Articolul 3, dar trebuie de luat în considerație proporționalitatea și condițiile celulei.

Nu numai legislația, dar și aplicarea practică și condițiile în cadrul instituției de detenție, trebuie să fie în concordanță cu Convenția și cu practica judiciară a Comisiei și a Curții. Situațiile și atitudinile din instituțiile de detenție sunt urmări ale ocupației sovietice. Atât legislația cit și atitudinea necesită schimbare. De asemenea sunt necesare surse materiale pentru a petrece reforma instituțiilor de detenție.

La ratificarea Convenției un stat nu se poate justifica în fața Comisiei sau Curții prin dificultățile sale istorice sau economice.

3. EXPULZAREA

Intrarea și expulzarea străinilor se referă la tratament inuman sau degradant. Convenția nu obligă statul să permită străinilor intrarea în țară, nici să le acorde azil politic. Pe baza practicii judiciare a Comisiei se poate face concluzia că deportarea unui străin poate fi considerată încălcare a Articolului 3, dacă aceasta

pune în primejdie sănătatea deportatului (*Appl. nr. 8088/77, X c/Olanda*), sau dacă deportatul este separat de la o persoană sau de la un grup de persoane cu care el/ea are legături strânse. În conformitate cu Articolul 3, faptul că în caz de expulzare persoanei I se pot aduce acuzații penale nu interzice prin sine însuși depotarea, cu excepția cazurilor ce se referă la acuzații false.

În cauza *Soering c/Regatul Unit (1989)*, Curtea a stabilit existența unei încălcări a Articolului 3 deoarece deținutul care a fost acuzat de omor ar putea fi condamnat la pedeapsă capitală dacă s-ar fi întors în SUA. Curtea a mai stabilit că așteptarea executării pedepsei capitale în timpul detenției de lungă durată (fenomenul «în așteptarea morții») a încălcat dreptul deținutului conform Articolului 3. În fiecare caz individual, trebuie de luat în considerație situația înconjurătoare a persoanei condamnate la moarte, ca și perioada de așteptare a executării sentinței, vîrsta și starea psihică la momentul comiterii crimei.

Condițiile de intrare și staționare a străinilor în Estonia sunt stabilite în legea cu privire la străini. Articolul 16 al legii prevede că Agenția autorizată de către Guvernul Republicii va emite un ordin de părăsire a Estoniei oricărui străin, viza sau permisul de reședință a căruia a expirat sau este nevalabil. Dacă ordinul nu este îndeplinit, persoana în cauză va fi expulzată. Ordinul de părăsire a Estoniei sau deciziile cu privire la expulzare pot fi însoțite de o interdicere temporară sau permanentă de intrare în Estonia. Orice străin care intră sau se află în Estonia ilegal va fi expulzată din Estonia, decizia de expulzare poate fi contestată în instanțele de judecată.

Legislația Estoniei trebuie să stabilească mai precis procedura de expulzare. Fără nici o îndoială, procedura de expulzare trebuie să fie reglementată prin lege, luînd în considerație prevederile Articolului 3 al Convenției. Legea cu privire la statutul străinilor reglementează reședința în Estonia prin intermediul permisului de reședință, însă nu stabilește posibilitatea de înaintare a cererii de azil. Legea cu privire la statutul străinilor prevede că reglementarea staționării refugiaților în Estonia va fi stabilită într-o lege separată (Articolul 3 aliniatul 2), care încă trebuie adoptată.

4. DISCRIMINAREA

Tratamentul discriminatoriu poate constitui o încălcare a Articolelor 14 și 3. În cauza *Asiaticilor din Estul african*, Comisia a hotărît că refuzul de a oferi permisul de reședință din pricina rasei și culorii pielii, este în contradicție cu Articolul 3.

Articolul 12 al Constituției Estoniei prevede că toate persoanele sunt egale în fața legii. Nici o persoană nu poate fi discriminată din pricina naționalității, rasei, culorii, genului, limbii, originii, credinței, afiliației politice sau de altă natură, statutului financiar sau social, sau din alte cauze. Stîrnirea urii, violenței sau discriminării naționale, rasiale, religioase sau politice este interzisă și pedepsită conform legii. La fel este interzisă stîrnirea urii, violenței sau discriminării între clasele sociale. Astfel de acțiuni se pedepsesc conform Codului Penal. Legislația Estoniei nu dispune de o lege separată ce ar viza în special discriminarea.

5. PEDEASA CORPORALĂ

Curtea, prin deciziile sale a interzis pedeapsa corporală în școli ca de exemplu în cauza *Tyler c/Regatul Unit 1978* și în cauza *Campbell și Cosans c/Regatul Unit 1982*.

Actele de violență împotriva unei persoane se pedepsesc conform Codului Penal. Copii se bucură de protecție specială conform legii cu privire la protecția copilului. Articolul 31 al acestei legi stabilește că este interzis de a degrada, speria sau pedepsi copilul în orice mod care are abuza copilul, ar cauza leziuni corporale, sau ar pune în pericol sănătatea lui/ei fizică. Dacă un adult s-a purtat cu copilul într-un mod interzis, departamentele serviciilor sociale au autoritatea de a interveni cu scopul de a rezolva conflictul și de a depune o petiție ca partea vinovată să fie atrasă la răspundere pentru o contravenție administrativă sau infracțiune, dacă aceasta este necesar.

6. PROBLEMELE DE ETICĂ MEDICALĂ

Descoperirile medicale și biologice au dat naștere unei serii de probleme etice și legale ca de exemplu cele în legătură cu experimentele asupra embrionilor umani, inseminarea artificială și transplantul de organe.

La momentul actual în Estonia, aceste probleme nu sunt reglementate, deoarece transplantul organelor și inseminarea artificială sunt petrecute regulat, este de importanță vitală ca această sferă să fie reglementată prin lege.

SUMAR

Codul de Procedură a Execuției și «Îndrumarul pentru regulamentele interne ale instituțiilor de detenție» trebuie revăzute și armonizate cu Convenția și practica judiciară a Comisiei și a Curții. Trebuie de atras atenție la situația reală în instituțiile de detenție. Trebuie reglementată prin lege procedura de expluzare a străinilor.

ARTICOLUL 4 INTERZICEREA SCAVIEI SAU ASERVIRII ȘI A MUNCII FORȚATE SAU OBLIGATORII

- «1. Nimeni nu poate fi ținut în sclavie nici în aservire.
 2. Nimeni nu poate fi silit să efectueze o muncă forțată sau obligatorie.
 3. Nu se consideră «muncă forțată sau obligatorie» în sensul prezentului Articol:
- a. orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de Articolul 5 din prezenta Convenție, sau pe timpul punerii sale în libertate condiționată;
 - b. orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză efectuarea acestuia pe motive de conștiință în țările unde refuzul efectuării serviciului militar pe motive de conștiință este recunoscut de lege, un alt serviciu înlocuind serviciul militar obligatoriu;
 - c. orice serviciu impus în situații de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității;
 - d. orice muncă sau serviciu ce face parte din obligațiile civice normale.»

Articolul 4 al Convenției interzice completamente sclavia și aservirea. Articolul oferă lista lucrărilor și serviciilor care nu pot fi considerate ca muncă forțată sau obligatorie. Astfel de condiții sunt definite foarte clar în aliniatul 3 al Articolului. Atât Curtea, cât și Comisia au abordat probleme referitor la acest articol, deși, după cum știm, nu s-a găsit nici o încălcare. Deoarece au avut loc dezbateri semnificative referitor la faptul dacă a fost încălcat Articolul 4, este important de a analiza legislația Estoniei ce ține de această problemă.

Articolul 4 este divizat în trei aliniate. Aliniatul 1 vizează sclavia și aservirea. Sclavia este definită ca o situație de aflare în proprietatea totală a altei persoane. Aservirea nu este la fel de atotcuprinzătoare, dar, totuși, este o situație în care o persoană este supusă condițiilor extreme care nu pot fi controlate de către el/ea (*Van Droogenbroeck c/ Belgiei* 1982).

Aliniatele 2 și 3 ale articolului vizează munca forțată sau obligatorie. Aceasta poate fi interpretată în felul următor: «munca forțată sau obligatorie este o muncă impusă unei persoane împotriva voinței sale și care este injustă și opresivă și care include greutăți ce nu pot fi ocolite» (*Appl. Nr. 8410/78, X c/Germaniei*).

Comisia și Curtea s-au referit la Convențiile Organizației Internaționale a Muncii la discutarea acestei probleme. În cazul *Van der Mussele c/Belgiei* 1983, Curtea s-a referit la Articolul 2 al Convenției nr. 29 al OIM, care definește munca forțată sau obligatorie ca fiind «orice lucru sau serviciu prestat unei persoane sub amenințare cu orice pedeapsă pentru care persoana în cauză nu s-a oferit voluntar».

Cauza W,X,Y și Z c/Regatul Unit, Appls. Nr. 3435–3438/67 a vizat patru tineri ce au încheiat un contract cu acordul părinților lor, ce—i obliga să—și facă serviciul militar pe o perioadă de nouă ani. Comisia nu a găsit nici o încălcare a Articolului 4 și a accentuat că acordul de a încheia un contract exclude orice incriminare a muncii forțate sau obligatorii. În cazul *Van der Mussele* 1983, Curtea nu a accentuat existența acordului. Se pune în discuție dacă munca poate fi considerată ca fiind forțată sau obligatorie sub incidența Articolului 4 aliniatul 2 în cazurile când un contract de muncă a fost încheiat în mod voluntar.

În cauza *Iverson c/Norvegia*, Appl. nr. 1468/62, Comisia a trebuit să rezolve problema referitor la faptul dacă atragerea unui dentist norvegian la muncă temporară în regiunile de Nord ale Norvegiei constituie o încălcare a alineatului 2 al Articolului 4. Unii din membrii Comisiei nu au găsit argumente pentru a considera aceasta muncă forțată sau obligatorie deoarece perioada de lucru era limitată, această muncă făcea parte din obligațiile profesionale ale dentistului și munca lui era remunerată. Alți membri ai Comisiei au considerat că acest caz era în concordanță totală cu alineatul 3c al Articolului 4, «serviciu impus în situații de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității.

În mod similar Curtea nu a găsit încălcări ale Articolului 4 în cauza *Van der Mussele c/Belgia* 1983. Un jurist belgian considera că serviciului în calitate de apărător public, pentru care el nu era remunerat, se califică în categoria de muncă forțată sau obligatorie. Curtea a hotărât că nu au avut loc încălcări deoarece aceste sarcini făceau parte din obligațiile obișnuite ale apărătorului și volumul de lucru cerut nu era excesiv. Curtea a mai indicat că aceasta ar putea restrânge realizarea altui drept stabilit prin Convenție, dreptul la apărare, Articolul 6 alineatul 3c.

Alineatul 2 al Articolului 15 prevede că nu se pot face abateri de la Articolul 4, alineatul 1 chiar și pe timp de război.

Articolul 29 al Constituției Republicii Estonia stabilește că fiecare cetățean estonian are dreptul de a—și alege liber cîmpul lui/ei de activitate, profesia și locul de muncă. Acest drept se referă în mod egal atât cetățenilor estonieni cît și cetățenilor străini și persoanelor apatride din Estonia, dacă nu este altfel stabilit în lege. Nici o persoană nu poate fi atrasă împotriva voinței sale libere la îndeplinirea unei munci sau serviciu, cu excepția serviciului în Forțele de Apărare sau serviciului alternativ, munca necesară în cazul unui dezastru sau al unei catastrofe naturale, sau munca prestată unei persoane ce a fost acuzată de comiterea unei infracțiuni.

În concordanță cu Articolul 130 al Constituției, în cazul unei stări excepționale sau de război, drepturile și libertățile persoanelor pot fi limitate și li se pot impune obligații, în interesele securității naționale și ordinii publice, în cazurile și în concordanță cu procedura stabilită de lege.

Astfel, Constituția prevede garanții împotriva sclaviei și aservirii, nici o prevedere a legislației Estoniei nu permite sclavia sau aservirea. Constituția permite prestarea unor anumite feluri de muncă și servicii fără voința liberă a persoanei în cazurile stabilite în Articolul 29 al Constituției. Munca în baza unui contract este reglementată de legea cu privire la contractele de muncă. Patronul și angajatul încheie un contract de muncă ce prevede responsabilitățile angajatului și alte condiții de angajare. Procedura și condițiile semnării contractelor de muncă sunt de asemenea definite de lege. Articolul 15 al legii afirmă că orice prevedere a contractului de muncă ce stabilește pentru angajat condiții mai puțin favorabile decît minimul cerințelor stabilite de lege, acte administrative și acorduri colective sunt nevalabile și nu au forță juridică. Fiecare angajat are dreptul să intenteze o acțiune în instanțele de judecată cu scopul de a—și proteja drepturile.

Legea cu privire la contractele de muncă mai prevede cazurile excepționale cînd patronul are dreptul să transfere temporar un angajat la alt loc de muncă, cu menținerea salariului. Un astfel de transfer este permis în cazul unui dezastru natural, pentru evitarea unui accident industrial, sau pentru înlăturarea urmărilor acestora. Transferul este permis și în cazul accidentelor, suspendării lucrului, încercării de a evita distrugerea sau deteriorarea proprietății patronului și în alte

cazuri excepționale. Transferul poate fi la orice alt post în cadrul așezării, pe o perioadă nu mai mare de o lună, dacă această muncă nu este în detrimentul sănătății persoanei și nu duce la cheltuieli financiare mai mari din partea angajatului (Articolul 65)

În timpul suspendării lucrului, cauzată de lipsa condițiilor tehnice sau organizaționale necesare, de forță majoră sau de alt motiv, patronul are dreptul să transfere angajatul la orice alt post în cadrul așezării, pe o perioadă nu mai mare de o lună, dacă această muncă nu este în detrimentul sănătății persoanei și nu duce la cheltuieli financiare mai mari din partea angajatului (Articolul 66).

Patronul mai are dreptul, în baza unei decizii emise de către autoritățile guvernamentale naționale sau locale, să transfere temporar angajatul pe o perioadă nu mai mare de o lună la o muncă în altă întreprindere, instituție sau organizație în cadrul așezării, sau, în baza deciziei guvernului local, pe un teritoriu din cadrul jurisdicției guvernului local, pentru a preveni un dezastru natural sau a înlătura urmările lui, sau pentru a preveni răspîndirea unei boli. Transferul se permite la orice muncă, dacă aceasta nu este în detrimentul sănătății persoanei și nu duce la cheltuieli financiare mai mari din partea angajatului (Articolul 67)

Apare întrebarea dacă aceste trei articole sunt în conformitate cu Articolul 29 al Constituției. De asemenea, se pot petrece dezbateri în privința faptului dacă prevederile Legii cu privire la contractele de muncă sunt în concordanță cu Articolul 4 liniatul 3c, sau cu Articolul 4 aliniatul 3d al Convenției.

1. MUNCA PRESTATĂ DEȚINUȚILOR

În procesul aplicării Articolului 4 aliniatul 3a, este important ca deținerea persoanei să fie legală, în conformitate cu Articolul 5 aliniatul 1. Trebuie de menționat că acest aliniat se referă nu numai la persoanele acuzate de comiterea unei infracțiuni, ci la toate persoanele deținute.

În cauza despre *vagabondaj* (*De Wilde, Ooms și Versyp c/Belgia, 1972*) Curtea a stabilit că expresia «deținere legală» trebuie interpretată să însemne că munca permisă conform acestui aliniat să fie de o natură ce ar permite reabilitarea deținutului.

În Estonia munca prestată deținuților este reglementată prin Codul de Procedură a Execuției. Articolul 125 al Codului prevede că toți deținuții sunt obligați să muncească. Articolul 99 aliniatul 3 stabilește că deținutul este obligat să muncească fie în cadrul instituției de detenție, fie înafara ei, dacă nu este indicat altfel în Cod. Persoanele internate nu sunt angajate în muncă, cu excepția lucrărilor de disciplină internă (Articolul 177). Termenul de «persoanele internate» se referă la străinii ce se află nelegal pe teritoriul Estoniei și au fost reținuți conform dreptului administrativ (Articolul 9). Deținuții în instituțiile de detenție preventivă nu sunt obligați să presteze munci (Articolul 179 aliniatul 6).

Articolul 125 al Codului stabilește cerințele generale pentru îndeplinirea obligației de a munci:

- «1) Deținutul este obligat să muncească, dacă nu este prevăzut altfel în acest Cod.
- 2) Deținutul, care conform acestui Cod nu are dreptul să părăsească teritoriul instituției de detenție, va fi asigurat cu lucru în atelierele instituției sau în alte facilități de producție.

- 3) *Deținutul are dreptul de a alege un lucru convinabil din cele oferite de către administrația instituției de detenție.*
- 4) *Aceste metode și esența lucrului trebuie să corespundă standartelor de muncă din exteriorul instituției.*
- 5) *Este interzisă aplicarea suferinței fizice sau mintale asupra deținutului prin intermediul muncii, sau forțarea persoanei de a presta muncă într-o manieră ce degradează demnitatea umană.»*

Condițiile de prestare a muncii deținuților sunt stabilite în Articolul 126:

- 1) Condițiile de muncă ale deținuților trebuie să fie în conformitate cu cerințele stabilite de Dreptul Muncii, cu excepțiile indicate în prezentul Cod.
- 2) Studenții minori trebuie să muncească în timpul liber dinafara studiilor și nu pot fi impuși la muncă și studii mai mult de 8 ore pe zi.
- 3) Un deținut poate fi atras la ore suplimentare de muncă sau la muncă în zilele de odihnă în întreprinderea de producție a instituției de detenție numai cu consimțământul său. Deținuții antrenați în lucrările de disciplină internă în cadrul instituției de detenție, vor fi atrași la munca pe care administrația o consideră necesară, luând în considerație specificul muncii. La ordinul administrației instituției de detenție, deținuții sunt obligați să participe la muncile necesare pentru a preveni, elimina sau neutraliza consecințele unui dezastru natural, epidemii, accident sau catastrofă, sau în cazul altor evenimente excepționale. La avizul administrației instituției de detenție, deținuții pot fi obligați să efectueze lucrări pentru menținerea clădirilor și teritoriului instituției de detenție.

Trebuie de menționat că legislația Estoniei definește clar condițiile de muncă pentru deținuți, ceea ce probabil nu contravine Convenției, deoarece ea nu consideră munca prestată în perioada detenției ca fiind forțată sau obligatorie. Nu numai legislația, dar și practica judiciară trebuie să fie în conformitate cu Convenția și practica ei judiciară. Reforma sistemului penal în Estonia a fost discutată în mare măsură și trebuie să ia în considerație cerințele indicate în Convenție.

După cum a fost menționat mai sus Articolul 4 aliniatul 3a, nu se referă numai la persoanele deținute conform dreptului penal, dar și la alte persoane deținute legal.

Legea cu privire la îngrijirea socială, stabilește că o persoană poate fi amlasată într-o instituție de îngrijire, fără consimțământul reprezentantului ei/lui în justiție, dacă persoana în cauză este bolnavă mintal sau este dependentă de alcool sau droguri. O lege care ar guverna îngrijirea psihiatrică și ar stabili regulamente și cadrul legal pentru îngrijirea psihiatrică. Proiectul de lege nu reglementează regulamentele interne ale ospiciilor psihiatrice din cadrul spitalelor și nici obligația potențială de a munci.

2. SERVICIUL MILITAR ȘI DE ALTERNATIVĂ

Munca forțată sau obligatorie nu se referă la serviciul cu caracter militar sau serviciul efectuat în calitate de alternativă serviciului militar obligatoriu, în cazul celor care refuză efectuarea acestuia pe motive de conștiință. Legea cu privire la serviciul în Forțele de Apărare, stabilește că acest serviciu este obligatoriu pentru toți bărbații estonieni. Toți bărbații în vîrstă de la 19 la 27 ani sunt chemați la îndeplinirea serviciului. În anumite condiții indicate în lege, aceștia pot fi scutiți de această îndatorire, sau pot amîna serviciul. Durata serviciului depinde de natura instruirii care poate fi obținută și de sarcinile unității și subunității. Serviciul obligatoriu nu poate fi de o durată mai lungă decît 12 luni și mai scurtă decît 8

luni. O persoană poate refuza efectuarea serviciului din motive religioase sau morale, dar în acest caz este obligată să efectueze serviciul de alternativă. Serviciul obligatoriu de alternativă nu poate fi de o durată mai lungă decât 15 luni și mai scurtă decât 9 luni. Serviciul alternativ nu poate fi în contradicție cu principiile religioase și de morală ale persoanei. Persoanele implicate în serviciul de alternativă nu pot fi atrase, împotriva voinței sale, să minuiască, să practice folosirea sau să îngrijească o armă sau alt echipament de foc sau să minuiască alt echipament și substanțe ce sunt menite pentru distrugerea oamenilor sau să neutralizeze inamicul.

Convenția permite serviciul militar obligatoriu și serviciul de alternativă bazat pe considerente de conștiință. În Estonia, condițiile și procedura de serviciu în Forțele de Apărare este stabilită prin lege, ceea ce probabil nu încalcă prevederile Convenției.

3. OBLIGAȚIA DE A PRESTA MUNCI NECESARE PENTRU APĂRARE NAȚIONALĂ PE TIMP DE RĂZBOI

Legea cu privire la îndatoririle obligatorii stabilește că pe timp de război toate persoanele fizice cu reședință permanentă în Estonia pot fi obligate să presteze munci pentru apărarea națională.

Obligația de a presta astfel de munci pe timp de război este decisă de către administrația locală competentă, la propunerea comandantului suprem al Forțelor Armate. Obligația de a presta astfel de munci nu poate depăși 12 zile. O persoană poate fi obligată să se prezinte la astfel de munci cu orice echipament necesar și vehicule personale. Anumite persoane indicate în lege sunt eliberate de această obligație. După cum s-a menționat, Articolul 130 al Constituției permite derogări de la Articolul 29 al Constituției pe timp de război. Obligația de a lucra stabilită de această lege nu trebuie să vină în contradicție cu Articolul 4 al Convenției.

4. OBLIGAȚIA DE A PRESTA MUNCI ÎN ALTE CAZURI

După cum s-a mai menționat, obligația de efectua munci este permisă de Constituția Republicii Estonia numai în cazuri anumite.

Unul din cazurile când persoana poate fi impusă să efectueze muncă obligatorie în Estonia este pentru munci de reabilitare. Articolul 12 cu privire la asistență socială a angajaților prevede că muncile de reabilitare sunt menite pentru cei ce sunt înregistrați ca șomeri la Direcția de amplasare în câmpul de lucru, care oferă loc de muncă temporar fără remunerație, ce nu necesită de obicei instruire profesională sau specială. Procedura pentru munca de reabilitare este stabilită prin ordonanța Guvernului din 9 februarie 1995. Conform articolelor 15 și 17 ale legii cu privire la asistență socială a șomerilor, plata alocațiilor de stat va fi oprită pe o perioadă de 10 zile lucrătoare la primul refuz al șomerului de a participa în munci de reabilitare și ea va fi oprită complet la al doilea refuz.

În această privință, este important de ținut minte că Articolul 4 aliniatul 3 permite munca forțată sau obligatorie prestată în situație de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității, sau munca ce face parte din obligațiile civile normale.

Problema muncii forțate sau obligatorii poate fi ridicată în legătură cu muncile de reabilitare. Muncile de reabilitare sunt obligații de termen scurt care se referă la dreptul persoanei de a primi alocații. Obligația șomerilor de a munci poate fi

considerată ca parte a obligațiilor civice normale. Comisia a considerat că suspendarea indemnizațiilor pentru refuzul ofertei de a munci nu reprezintă muncă forțată sau obligatorie. Pe baza acestei interpretări, obligația șomerilor de a munci și corelația ei cu dreptul persoanei de a primi indemnizații este în conformitate cu Articolul 4 al Convenției.

Procedura de stingere a incendiilor și de salvare sunt reglementate de legea cu privire la stingerea incendiilor și salvare. Articolul 16 al acestei legi stabilește drepturile persoanelor ce conduc operația de salvare și stingere a incendiului, ce includ dreptul la angajarea persoanelor capabile în vîrstă de la 16 la 50 ani în operațiuni de salvare și stingere a incendiilor, la instrucțiunea Guvernului Republicii sau a organelor administrării locale.

Legea definește munca de salvare și de stingere a incendiului ca fiind muncă executată în scopul salvării persoanelor și proprietății sau în scopul protecției mediului înconjurător, stingerii incendiilor sau neutralizării consecințelor unui dezastru natural, cataclismelor, accidentelor, exploziilor sau accidentelor rutiere și de altă natură (Articolul 3).

Aceste obligații nu contravin Convenției deoarece ea permite munca sau serviciul obligatoriu în situații de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității, sau munci ce fac parte din obligațiile civice normale. Cazurile stabilite de lege în care o persoană poate fi atrasă la muncă sunt în concordanță cu Convenția. Constituția, însă, permite munca obligatorie pentru a preveni răspîndirea unei boli infecțioase sau în cazul calamităților naturale sau a catastrofelor. În procesul aplicării legii cu privire la salvare și stingerea incendiilor trebuie de ținut minte că atragerea persoanelor la îndeplinirea muncii obligatorii trebuie să fie în conformitate cu condițiile stabilite în Constituție. Legea cu privire la apărarea civilă din 2 iunie 1992, atîta timp cît nu contravine Constituției sau actelor normative subordonate ei, determină obligațiile Guvernului și instituțiilor private de a organiza și de a aplica apărarea civilă. Dacă starea de criză este declarată pe întreg teritoriul sau o parte a Republicii Estonia, toate persoanele de pe acest teritoriu trebuie să urmeze instrucțiunile liderilor apărării civile și trebuie să îndeplinească cerințele speciale stabilite (Articolul 32). În situație de criză liderii apărării civile au dreptul să angajeze persoanele disponibile în operațiuni de urgență sau salvare (Articolul 25). Această lege adoptată în perioada de tranziție nu mai este pertinentă. Multe probleme menționate de această lege au fost reglementate pe parcurs de alte acte normative. Legea cu privire la situațiile de criză este în prezent în proces de elaborare și va stabili condițiile și procedura de declarare a unei situații de criză. Legea cu privire la situațiile extraordinare va stabili baza, condițiile și procedura pentru declararea unei situații extraordinare și de asemenea autoritatea organelor ce o vor implementa. Aceste proiecte în prezent sunt la etapa de coordonare cu diferite autorități guvernametale și de aceea forma și conținutul lor final încă nu sunt cunoscute. Este evident că în procesul de elaborare trebuie luat în considerație Articolul 4 al Convenției.

SUMAR

Exisă întrebări ce se referă la concordanța unor articole ale legii despre contractele de muncă cu Convenția. Trebuie reglementată obligația (sau non-obligația) de a presta munci sau servicii persoanelor private de libertate, cu excepția deținuților.

ARTICOLUL 5. DREPTUL LA LIBERTATE ȘI SIGURANȚA PERSOANEI

Trebuie de menționat că petițiile cel mai frecvent întilinite aduse în fața Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare «Curtea»), sunt cele ce se referă la Articolele 5 și 6 ale Convenției.

ARTICOLUL 5 ALINIATUL 1 AL CONVENȚIEI:

«Orice persoană are dreptul la libertate și siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa cu excepția următoarelor cazuri și în conformitate cu căile legale:..»

Articolul 20 al Constituției Estoniei reflectă același principiu:

«Toate persoanele au dreptul la libertate și siguranță. Nici o persoană nu poate fi privată de libertate, cu excepția cazurilor și în conformitate cu procedura stabilită de lege.»

Constituția stabilește că o persoană poate fi privată de libertate numai în cazurile și în conformitate cu procedura stabilită de lege. Astfel, Estonia a adoptat principiul, conform căruia privarea de libertate ține de autoritatea unică a Parlamentului, Riigikogu. Nici actele normative inferioare, nici instanțele de judecată n-au dreptul să determine cazurile sau procedura în care o persoană poate fi privată de libertate. Termenul «în conformitate cu procedura stabilită de lege», incorporat în Constituție, se bucură de o interpretare mai largă și, ca rezultat, termenul corespunzător estonian poate duce în eroare. Curtea a hotărât că cazurile și procedura de privațiune de libertate trebuie să fie indicată în actele normative domestice.

Atit Convenția, cât și Constituția conține o listă limitată a cazurilor, în care este permisă privarea de libertate. În general, lista din Constituție o dublează pe cea din Convenție.

1.1. Articolul 5 aliniatul 1a al Convenției:

«dacă este deținut legal în urma condamnării de către un tribunal competent;»

Articolul 20 punctul 1 al Constituției:

«pentru a executa condamnarea sau ordinul de arest emis de către o instanță de judecată;»

În ambele cazuri, este accentuat că o persoană poate fi privată de libertate numai în scopul executării unei sentințe de detenție, și nu a unei execuții sau altui tip de pedeapsă. Constituția mai prevede posibilitatea privării de libertate în scopul executării unui ordin de arest al instanței de judecată. Aceasta apare datorită caracteristicii specifice a sistemului nostru judiciar, care permite detenția în calitate de pedeapsă conform Codului Penal sau a Codului de Contravenții Administrative. Exprimarea «sau ordinul de arest emis de către instanța de judecată» se referă la cazurile, cind judecătorul recunoaște o persoană vinovată de săvârșirea unei contravenții administrative și în calitate de pedeapsă impune arestul administrativ, în limitele sancțiunilor prevăzute pentru săvârșirea unei contravenții administrative. Astfel, Constituția nu încalcă Articolul 5 aliniatul 1a al Convenției.

Forțele de Apărare ale Estoniei au implementat «Codul disciplinar al Forțelor de Apărare», confirmat de către Guvernul Republicii la 2 aprilie, 1930, care prevede

următoarele pedepse ce includ în sine privarea de libertate în calitate de pedeapsă disciplinară: detenția în baracuri, arestul la domiciliu, detenția în celulă, detenția în închisoarea unității. Detenția în celulă și detenția în închisoarea unității poate fi impusă de către ofițerul autorizat pe o perioadă de la 24 ore la 14 zile. Forțele de Apărare se conduc de Codul din 1930, deoarece n-a fost adoptat unul nou. Din păcate, acesta contrazice atât prevederile Constituției, cât și Convenției. Contradicția cu Constituția este mai severă, deoarece:

- 1) implementarea pedepsei de privațiune de libertate în calitate de măsură disciplinară nu este reglementată de lege;
- 2) ofițerul, care are dreptul să impună pedeapsa de privațiune de libertate în calitate de măsură disciplinară, nu poate fi conceput ca un tribunal sau o instanță de judecată conform definiției Convenției și Constituției.

1.3 Articolul 5 aliniatul 1b al Convenției:

« dacă a constituit obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunere la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege.»

Articolul 20 punctul 2 al Constituției:

«pentru a asigura executarea unei obligații stabilite de lege, în cazuri de nesubordonare instrucțiunilor unei instanțe de judecată.»

Convenția permite privațiunea de libertate pentru a asigura prezența unui martor în instanța de judecată, sau pentru a supune persoana la careva testări (evaluarea psihică, analiza singelui).

Articolul 33 al Codului de Procedură Civilă, care stabilește procedura de răspundere, prevede că o persoană poate fi adusă forțat în fața instanței de judecată, dacă această persoană este obligată să apară în fața instanței și nu îndeplinește această obligație fără un motiv oarecare. Aceasta este în concordanță și cu Constituția, și cu Convenția. Folosirea arestului în procedura civilă conform Articolului 33 aliniatul 1 al Codului de Procedură Civilă este, probabil, mai problematică. Articolul 104 aliniatul 2 al Codului de Procedură Civilă stabilește că dacă o persoană refuză fără motiv să depună jurământ sau mărturie, sau refuză să răspundă la întrebări, instanța de judecată poate să-l impună, pedeapsa fiind amenda sau arestul. Conform legii arestul martorului poate fi impus pe o perioadă de până la trei luni. În aceste cazuri aplicarea arestului este de natură penală și de aceea nu se referă la «executarea unei obligații prevăzute de lege». O persoană poate, însă, fi privată de libertate în calitate de pedeapsă pentru refuzul de a depune mărturie (Articolul 173 aliniatul 1 al Codului Penal). Prevederile Articolului 78-3 aliniatul 5 punctul 3 al Codului de Procedură Penală sunt la fel de problematice, deoarece acestea permit aducerea forțată a persoanei în fața judecății fără aviz în prealabil, dacă anchetatorul preliminar, anchetatorul sau instanța de judecată consideră necesar, doar din motiv că persoana nu are o adresă permanentă. În astfel de cazuri persoana poate fi deținută pe o perioadă de până la 48 ore (Articolul 78-3 aliniatul 3 al Codului de Procedură Penală).

Articolul 39 al Legii cu privire la faliment prevede că un debitor poate fi adus forțat în fața instanței de judecată și poate fi deținut sub supraveghere pe o perioadă de până la trei zile, în scopul garantării îndeplinirii obligațiilor sale. Această prevedere nu contravine Convenției. În astfel de cazuri decizia cu privire la arest și detenție este pronunțată de către instanța de judecată.

1.3. Articolul 5 aliniatul 1c al Convenției:

«dacă aceasta a fost arestată și deținută în vederea aducerii sale în fața autorităților judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a o bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a o împiedeca să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;»

Articolul 20 punctul 3 al Constituției:

«pentru a preveni un act criminal sau o încălcare a dreptului administrativ, sau pentru a aduce o persoană bănușită temeinic de săvârșirea unor astfel de acțiuni în fața autorității publice competente, sau pentru a preveni evadarea lui/ei;»

Examinând aceste prevederi, este evident că ele sunt foarte similare. În timp ce Articolul 66 aliniatul 1 al Codului de Procedură Penală lărgeste lista indicată în Constituție, prevederile speciale ale Articolului 73 aliniatul 1 din nou restrâng această listă. Astfel, contradicția dintre Articolul 66 aliniatul 1 și Constituție este, mai presus de toate, de natură tehnică.

În pofida asemănărilor, totuși nu înseamnă că nu există probleme în Estonia în ce privește arestarea. În cazurile ce vizează privațiunea de libertate, Curtea a făcut interpretări importante, care trebuiesc luate în considerație. Plus la aceasta, Recomandația nr.1245 a Asambleei Consultative din 30 iunie, 1994 și Recomandația nr.R(80)11 a Comitetului de Miniștri sunt de asemenea de luat în considerație.

Aplicarea detenției preventive (înaintea judecării) este un lucru complicat prin el însuși și constituie o încălcare grosolană a unuia din principiile fundamentale a sistemului legal democratic, adică a prezumției nevinovăției. Conform acestui principiu, o persoană este considerată nevinovată pînă la momentul intrării în vigoare a hotărîrii instanței de judecată. Astfel de persoane sunt totuși reținute pînă la hotărîrea instanței. În același timp, este deosebit de important de a deține sub supraveghere suspectul cu scopul împiedicării evadării, punerii obstacolelor în calea îndeplinirii justiției, comiterii altor crime, distrugerii probelor, terorizării martorilor sau alte fapte de această natură. Astfel, trebuie găsit un compromis rațional între prezumția nevinovăției și nevoia pragmatică de a garanta îndeplinirea justiției și de a preveni comiterea altor crime. Acest conflict poate fi neutralizat dacă vor fi respectate anumite principii.

Recomandația nr. R (80) 11 a Comitetului de Miniștri accentuează că detenția trebuie să fie o măsură extraordinară și nu trebuie să fie de natură obligatorie sau penală. Deoarece nici Constituția și nici Codul de Procedură Penală nu prescriu detenția proporțională gravității crimei, în practică, arestul persoanei care a comis o crimă gravă este justificat de alt motiv, de obicei din necesitatea prevenirii comiterii altor crime sau evadării suspectului. De sigur, astfel de riscuri pot fi doar prezumate. În consecință, orice discuție de justificare a alegerii măsurii de prevenție pot fi de o natură speculativă.

Recomandațiile nr.1245 (1994) sugerează că o persoană poate fi deținută dacă actul pe care l-a comis se pedepsește prin privațiune de libertate. Versiunea curentă a Codului de Procedură Penală din 23 noiembrie 1994 nu prevede această restricție care din punctul de vedere al drepturilor omului este o plagiere a Codului Sovietic, Articolul 73 aliniatul 1 al căruia recomanda detenția în cazul unei crime numai dacă aceasta se pedepsea cu o sentință de privațiune de libertate pe

o perioadă ce depășea un an. Această prevedere a fost omisă în timpul revizuirii Codului din 1994.

Recomandația de asemenea accentuează că minorii pot fi deținuți numai când aceasta este absolut necesar. Minorii care nu au atins vârsta de 18 ani nu pot fi deținuți în Cipru, Finlanda, Norvegia, Suedia și Elveția. Vârsta minimă permisă în Marea Britanie este de 17, sau în unele cazuri 15 ani, în Irlanda minimul este de 16 ani, iar Turcia a stabilit un minim de 15 ani. Codul nostru de Procedură Penală nu stabilește excepții pentru minori și consecvent în Estonia se permite detenția unui minor ce a comis o crimă care nu se pedepsește prin privațiune de libertate. Această situație poate fi cu greu acceptată de către organele din Strasbourg.

1.4 Articolul 5 aliniatul 1d al Convenției:

«Dacă este vorba despre deținerea legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa supravegheată sau despre deținerea legală a unei persoane, în scopul aducerii sale în fața autorităților competente;»

Articolul 20 punctul 2 aliniatul 4 al Constituției:

«Pentru amplasarea unui minor sub supraveghere sau pentru a-l aduce în fața autorităților publice competente în scopul determinării necesității supravegherii;»

Textele Convenției și Constituției sunt în esență la fel și, consecvent, nu ar trebui să apară probleme la acest nivel. Din păcate, în Estonia problema educării supravegheate nu a fost reglementată prin lege. Legea cu privire la protecția copilului adoptată de Consiliul Suprem al Estoniei la 8 iulie 1992 nu vizează aceste chestiuni. Codul Penal prevede posibilitatea de impunere a măsurilor reformatoare (Articolul 10 aliniatele 3 și 4) asupra unui minor ce a comis o crimă (considerat copil în terminologia legii cu privire la protecția copilului), fapt care, conform Articolului 61 aliniatul 1 punctele 1 și 2 al Codului, este definit ca fiind amplasarea tânărului într-o instituție specială educativă, sau într-o instituție educativ-reformatoare. Pe baza aliniatului 2 al aceluiași Articol regulile, condițiile și termenii de amplasare a tânărului în astfel de instituții sunt stabilite prin lege. Acest articol are originea în versiunea Codului Penal din 10 februarie 1994. Până acum nu a fost adoptată nici o lege care ar stabili regulile, condițiile și termenii de amplasare a unui tânăr ce a comis o crimă într-o instituție de acest fel. Cazurile în care o persoană poate fi amplasată sub tutelă fără consimțământul ei, sunt stabilite în Articolul 19 al Legii cu privire la asistență socială din 8 februarie 1995. O persoană este amplasată sub tutelă în baza unui ordin al instanței de judecată cu existența simultană a următoarelor condiții: 1) persoana este bolnavă mintal, dependentă de alcool sau droguri; 2) persoana prezintă pericol pentru sine însuși sau pentru alții dacă nu este amplasată într-o instituție de îngrijire; 3) implementarea măsurilor prealabile nu a fost suficientă și nu este posibilă implementarea altor măsuri.

Din păcate, posibilitatea de amplasare a persoanei sub tutelă fără consimțământul ei este extrem de restrinsă și exclude amplasarea unui minor ce nu este bolnav mintal și nici dependent de alcool sau droguri, într-o instituție de îngrijire. Astfel, necâtînd la adoptarea Legii cu privire la asistență socială, nu există reglementări a procedurilor sau condițiilor de detenție a unor grupuri anumite de minori (care nu au comis o crimă, dar totuși necesită amplasarea sub supraveghere reformatoare).

1.5. Articolul 5 aliniatul 1e al Convenției:

«Dacă este vorba despre deținerea legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;»

Articolul 20 punctul 5 al Constituției:

«Pentru amplasarea persoanei ce suferă de o boală contagioasă, boală mintală, alcoolism sau narcomanie sub tutelă, dacă el/ea prezintă pericol sie însuși sau altora;»

Lista persoanelor care pot fi deținute și temeiurile detenției sunt mult mai stricte în Constituție decât în Convenție. Constituția nu permite detenția vagabonzilor și stabilește cerința ca persoanele ce suferă de o boală contagioasă, sunt bolnave mintal, dependente de alcool și droguri ca ele să prezinte pericol sie însuși sau altora. De asemenea temeiurile și procedura pentru detenția persoanelor, care sunt bolnave mintal, dependente de alcool sau droguri și care prezintă pericol sie însuși sau altora, în perioada prealabilă hotărârii instanței, ce sancționează detenția lor, nu au fost încă reglementate la nivel de lege. În prezent se elaborează o lege ce ar reglementa îngrijirea psihiatrică, care ar stabili procedura amplasării persoanei în îngrijire de spital, ca și o lege ce ar reglementa bolile contagioase.

Legea reglementează detenția persoanelor care sunt bolnave mintal și care aflându-se într-o stare, în timpul căreia persoana nu poate fi declarată responsabilă, comit un act care este definit de lege ca crimă și de asemenea reglementează detenția persoanelor care au devenit bolnave mintal după comiterea unui astfel de act, dar înaintea pronunțării sentinței judecătorești. Conform Articolului 59 al Codului Penal, instanța de judecată poate să elibereze ordinul de amplasare a acestor persoane într-un ospiciu cu securitate ordinară sau maximă. O problemă separată este dacă este justificată deținerea acestor persoane în detenție preventivă înainte de luarea deciziei judecătorești.

Conform Articolului 288 al Codului de Procedură Penală, tratamentul medical va fi terminat dacă persoana se va însănătoși sau dacă starea sănătății ei se va schimba. Sfârșirea tratamentului medical poate fi cerut de către psihiatrul-șef al instituției, de către soțul persoanei supuse tratamentului obligatoriu, de către reprezentanții ei legali, rude apropiate, sau avocat însă nu de către persoana în cauză (aliniatele 1 și 2, Articolul 288, Codul Penal). Această procedură nu poate nu fi considerată ca fiind în concordanță cu Convenția.

1.6 Articolul 5 aliniatul 1f, al Convenției:

«Dacă este vorba despre arestarea sau deținerea legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod nelegal pe un teritoriu, sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expluzare ori de extrădare»

Articolul 20 punctul 6 al Constituției:

«Pentru a împiedica imigrarea ilegală în Estonia și pentru a expluza persoana din Estonia sau pentru a extrăda persoana unui stat străin.»

Textul Convenției și Constituția sunt bazate pe același principiu.

Detenția străinilor care au intrat sau se află în Estonia ilegal este reglementată de Codul de Contravenții Administrative (5a) și partea VI a Codului de Procedură a Executiei. Conform aliniatului 8, Articolul 171 al CCA, un străin care a intrat sau se află în Estonia ilegal sau care nu s-a supus unui ordin de a părăsi țara, poate fi deținut conform Articolelor 234 și 236 ale Codului. Punctul 2, aliniatul 2, Articolul 236 al CCA stabilește că aceste persoane pot fi deținute pe o perioadă de până la 48 de ore. Se mai prevede că aceste persoane pot fi reținute peste acest termen la decizia judecătorului unei judecătoria administrative, însă nu pe mai mult de 3 zile. De fapt, legea permite ca străinii ce au intrat sau se află în țară ilegal, să fie deținuți pe o perioadă mai îndelungată, deoarece acești străini sunt amplasați într-un lagăr interimar pe baza unui ordin al judecătorului administrativ (Articolul 236-1, CCA), până când străinul va fi expulzat sau va primi permis de reședință sau muncă în Estonia. Deși textul legii menționează obținerea unui permis de reședință sau de muncă, de fapt un permis de muncă poate fi obținut numai după acordarea permisului de reședință. Străinii pot fi amplasați în lagăre interimare pe o perioadă de până la 2 luni și nu s-au făcut restricții pentru prelungirea acestei perioade.

2. ARTICOLUL 5 ALINIATUL 2 AL CONVENȚIEI:

«Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.»

Articolul 21 al Constituției:

«Orice persoană care este privată de libertatea lui/ei trebuie să fie informată cu promptitudine, într-o limbă și manieră pe care ea/el o înțelege, despre cauza arestării sale...»

În primul rând, trebuie de remarcat că principiul stabilit în Articolul 5 aliniatul 2 nu se răsfringe doar asupra cazurilor enumerate în Articolul 5 aliniatul 1c—dacă temei al detenției este suspiciunea de a fi comis o crimă sau oricare altă infracțiune. Cerința de a comunica persoanei cauza arestului se mai aplică și altor cazuri ce se referă la detenția indicată în aliniatul întâi. Această prevedere a fost astfel interpretată în cauza *Van der Leer* 1990.

Prevederile Codului de Procedură Penală ce reglementează cerințele pentru informarea suspectului asupra motivelor arestării sale și asupra acuzațiilor aduse împotriva sa, nu au fost stabilite la nivelul corespunzător. Conform aliniatului întâi, Articolul 67, detenția ca măsură preventivă poate fi impusă chiar înaintea aducerii acuzațiilor împotriva lui. Aceste persoane pot fi reținute fără înaintarea acuzațiilor maximum pe o perioadă de 30 de zile (Aliniatul 2, Articolul 67). Mai mult ca atât, comparând Articolul 35, aliniatul întâi, Articolul 67 și Articolul 102 se poate conclua că statutul persoanei deținute conform procedurii stabilite în Articolul 102 al Codului de Procedură Penală diferă de statutul persoanei deținute înaintea înaintării acuzațiilor în calitate de măsură preventivă. Textul în cauză poate fi interpretat astfel, precum că Codul nu include obligația de a informa persoana deținută înainte de înaintarea acuzației în calitate de măsură preventivă, asupra temeiurilor arestului și asupra acuzațiilor aduse împotriva ei. Deși este adevărat că Articolul 35, aliniatul întâi, oferă suspectului dreptul de a fi informat asupra motivelor suspectării, articolul nu obligă anchetatorul preliminar sau anchetatorul să informeze persoana despre acuzațiile aduse împotriva sa. Anchetatorul preliminar sau anchetatorul au posibilitatea de a amâna informarea suspectului până la 30 de zile.

ARTICOLUL 5 ALINIATUL 3 AL CONVENȚIEI:

«Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile Aliniatului 1c din prezentul Articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil, sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea celui interesat la judecată.»

Articolul 21 al Constituției:

«...Nici o persoană nu poate fi ținută sub supravegherea pe o perioadă de mai mult de 48 de ore fără permisiune instanței de judecată.»

3.1 S-ar părea că Constituția trebuie interpretată astfel, că cerințele de 48 ore se referă doar persoanelor enumerate în Articolul 5 aliniatul 1c al Convenției și Articolul 20 punctul 2 aliniatul 3 al Constituției. Sistemul stabilit în Estonia prin care detenția depinde de hotărîrea unei judecătorești de primă instanță este în concordanță cu prevederile Convenției. Aceasta este adevărat și pentru termenul în care această hotărîre trebuie luată.

Totuși, pot apărea probleme referitor la normele de procedură. Convenția conține cerința că fiecare deținut trebuie să fie adus prompt în fața judecătorului. În mod similar, în Recomandăția 1245 (1994) Adunarea Consultativă arată că instanța nu poate să decidă deținerea unei persoane fără convocarea adunării instanței în prezența procurorului și a suspectului ori acuzatului, care trebuie să aibă dreptul la apărare. Apărătorul trebuie să aibă acces la întreg dosarul. Astfel procedurile stabilite în Articolul 73 al Codului de Procedură Penală nu sunt complet în concordanță cu Convenția. Conform acestui Articol, suspectul ori acuzatul nu trebuie adus în fața judecătorului și are doar dreptul de a cere de a fi interogată de judecător, pe cînd procurorul și apărătorul pot participa la revizuirea petiției. Prevederea Articolului 73 aliniatul 4 al Codului de Procedură Penală, este greu de înțeles, deoarece stabilește că instanța trebuie să hotărască referitor la detenția persoanei căutate sau locul de aflare a căreia este necunoscută, doar în baza unui ordin emis de către anchetator. Existența unei asemenea prevederi este greu de înțeles, deoarece problema detenției poate fi hotărîtă doar odată cu arestarea ca atare a persoanei. În al doilea rînd, Codul de Procedură Penală nu prevede liberul acces al apărătorului la dosar, ceea ce este semnificativ în cazurile ce vizează detenția (Articolul 37 aliniatul 2).

În concordanță cu Articolul 72 aliniatul 2 al Codului de Procedură Penală, un judecător semnează mandatul de arest al unei persoane în baza temeiurilor justificate adunate de către anchetator sau procuror. Un judecător este obligat să emită un ordin de justificare autentificat prin sigiliul instanței de judecată doar în cazul cînd hotărîște să nu semneze mandatul de arest (Articolul 72 aliniatul 5). Deși Constituția se referă la «permis» din partea instanței, numai «ordinele» sau «deciziile» instanței pot fi considerate ca fiind documente de procedură. Consecvent, în sistemul de drept estonian, pentru a aresta o persoană este necesar doar acordul judecătorului. Totuși, dacă acest document nu este obținut, atunci trebuie compus un document de justificare, un ordin.

Această formulare accentuează faptul că arestul este într-adevăr hotărît de către anchetatorul preliminar, anchetator sau procuror și nu de către un magistrat independent.

În practica judiciară actuală în Estonia, instanța de judecată oferă des permisiunea de detenție preventivă. Totuși, odată ce cazul penal ajunge la judecată, aproape

că nu se atrage atenție la expirarea termenului pentru această măsură preventivă. Se consideră evident că permisiunea de detenție este oferită în mod automat dacă un dosar penal este adus în fața instanței. Au existat cazuri în care judecata a sancționat detenția după reținerea persoanei. Această situație este de asemenea simplificată de Codul de Procedură a Execuției în care Articolul 172 nu are nici o prevedere referitor la eliberarea imediată a persoanei aflate în detenție preventivă înaintea expirării termenului maximal permis. Conform acestei prevederi, o persoană poate fi eliberată doar în cazul și doar în baza unui ordin emis de către anchetator, procuror în judecată sau în baza unei hotărâri judiciare de achitare.

3.2 Cea mai mare problemă pare a fi durata detenției, întrucât conform formulării Articolului 5 aliniatul 3 al Convenției, persoana deținută «are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil».

3.2.3 În recomandăția nr. 1245 (1994), Adunarea consultativă a accentuat că legislația internă trebuie să stabilească durata maximă a detenției preventive, care nu poate depăși 6 luni în cazurile de crime mai puțin grave, ori 18 luni în cazul unei infracțiuni grave.

3.2.3 În practica judiciară a Curții termenul se consideră început la momentul privațiunii persoanei de libertate și se sfârșește odată cu emiterea sentinței sau odată cu eliberarea ei. Curtea a accentuat de nenumărate ori că hotărârea nu se poate baza pe criterii formale. Decizia trebuie să se bazeze pe faptele reale ale fiecărui caz specific. Ca rezultat, în practică Curtea nu a stabilit durata «timpului rezonabil». În cauza *W c/Elveția* 1993, Curtea a considerat că Convenția nu a fost încălcată chiar dacă detenția preventivă a durat 4 ani și 3 zile. În cauza *Kemmache c/Franța* 1991 o persoană a fost deținută timp de 2 ani 10 luni și 10 zile. În *Letellier c/Franța* 1991, detenția a durat 2 ani și 9 luni. În ultimele 2 cauze Curtea a decis că Convenția a fost încălcată.

3.4. Se poate presupune că Estonia nu va întâlni nici o problemă, deoarece Articolul 74 al Codului de Procedură Penală prevede că detenția în timpul anchetei penale nu poate depăși 6 luni sau un an dacă ancheta infracțiunii este substanțială și complexă. Recomandațiile se refereau la detenția preventivă ca la un tot întreg, care începe de la data de detenție și se sfârșește la data emiterii deciziei instanței. Articolul 184 al Codului de Procedură Penală stabilește că instanța de judecată trebuie să hotărască audierea cazului pe parcursul a zece zile de la data aducerii dosarului în judecată. Articolul 204 prevede că judecarea cazului trebuie să înceapă pe parcursul a 20 de zile de la data aducerii dosarului în instanță. Legea stabilește termeni relativ scurți pentru judecarea cazului, ceea ce este în conformitate cu Convenția și practica judiciară a organelor de la Strasbourg. Problema constă în faptul că termenii nu sunt respectați în practică. Noi nu dispunem de informație statistică despre durata cauzelor, însă, experiența arată că de obicei aceasta este destul de lungă. Întârzierile nu sunt justificate suficient de volumul mare de lucru al instanțelor și de lipsa anchetatorilor. În orice caz, Curtea nu ia în considerație acești factori la determinarea «timpului rezonabil». Într-o măsură anumită reglementările pentru arest, stabilite în Codul de Procedură Penală promovează de fapt prelungirea detenției. Aceasta nu este în contradicție cu legea și, astfel, se întâmplă des în practică acordarea permisiunii de detenție de către judecător a unei persoane până la sfârșitul anchetei preliminare. Ca rezultat, detenția poate fi prelungită până la 6 luni, sau în unele cazuri chiar și până la un an. Limita excesivă de detenție nu stimulează anchetatorul sau anchetatorul preliminar să se concentreze la achetarea cazurilor în care sunt implicate persoane deținute.

Persoana ce a comis o contravenție administrativă care poate fi pedepsită prin arest administrativ poate fi reținută fără permisiunea instanței de judecată pe un termen de până la 48 de ore (punctul 2 aliniatul 2 Articolul 236, Codul de Contravenții Administrative). Pe parcursul acestei limite de timp, cazul trebuie judecat de către un judecător administrativ (aliniatul 2 Articolul 253 Codul de Contravenții Administrative).

4. TRATAMENTUL PERSOANELOR ÎN DETENȚIE PREVENTIVĂ

Această problemă se referă la Articolele 3, 8, 9 și 10 ale Convenției. Regulamentele interne ale instituțiilor de detenție (confirmate de ordinul Ministrului Justiției la 2 februarie 1994) se bazează pe principiile că persoanele aflate în detenție preventivă și cele condamnate, minori și adulți, trebuie să fie deținuți în mod separat. Nu mai trebui să amintim detaliile bine cunoscute, referitor la supraaglomerarea instituțiilor de detenție, condițiile sanitare nesatisfăcătoare, și lipsa accesului la îngrijire medicală, și care sunt rezultatul lipsei resurselor bănești, și care ar putea rezulta cu depunerea petițiilor la organele din Strasbourg.

La tratamentul persoanelor în detenție preventivă se ia în considerație faptul că aceste persoane nu au fost încă condamnate și că lor le trebuie asigurate oricare alte condiții spre deosebire de persoanele deja condamnate. Acestor persoane trebuie să li se ofere posibilitatea pregătirii mijloacelor de apărare și contactul acestor persoane cu societatea nu trebuie să fie interzisă. Prin rezoluția nr. 5732 de la 5 mai 1987, Comitetul Consultativ a trebuit să remarce cu regret că condițiile detenției preventive a statelor membri lasă de dorit și că sunt în general, inferioare condițiilor instituțiilor în care deținuții ispășesc termenul de privațiune de libertate.

Practica estoniană, prin care o persoană aflată în detenție preventivă, inclusiv un minor sau femeie, poate fi amplasată într-o celulă pe un termen de până la 10 zile (Articolul 170, aliniatul 4 Codul de Execuție a Procedurii), acest termen putând fi prelungit de mai multe ori conform punctului 185 al Regulamentelor interne a penitenciarelor, nu este în concordanță cu Articolul 3 al Convenției. Rația alimentară a persoanelor aflate într-o celulă este conform denumirii o «dietă prescrisă de către medic» (punctul 183 al Regulamentelor). Autorii Regulamentelor par să recunoască că amplasarea unei persoane într-o celulă poate afecta sănătatea persoanei, reieșind din punctul 188, prin care un minor poate fi amplasat într-o celulă dacă medicul consideră că acest plasament nu-l va afecta starea sănătății. Totuși, nu există limitări în ceea ce privește amplasarea femeilor, inclusiv a celor însărcinate, într-o celulă. De asemenea nu există nici posibilitatea contestării amplasării într-o celulă.

Convenția recunoaște dreptul persoanei aflate în detenție preventivă la corespondență. Acesta poate fi limitat în baza temeiurilor indicate în Articolul 8 aliniatul 2. Corespondența scrisă se permite cu lumea din exterior, totuși în unele cazuri corespondența poate fi examinată. Actele normative estoniene limitează corespondența scrisă. Conform Articolului 171, aliniatul 4 al Codului de Procedură a Execuției, o astfel de restricție trebuie făcută în baza permisiunii anchetatorului preliminar, anchetatorului, sau procurorului în judecată. Totuși, permisiunea este eliberată la discreția autorităților amintite, care prin ea însăși pune persoana deținută preventiv într-o situație nedreaptă. Deși legea stabilește că toate scrisorile adresate apărătorului trebuie transmise fără a fi deschise, recent astfel de scrisori au fost primite de la instituțiile de detenție preventivă cu o scrisoare a administrației în același plic.

Chiar dacă conform Articolului 37 aliniatul 2 al Codului de Procedură Penală, apărătorul are dreptul la întrevăderi cu clientul său în confidențialitate și la un număr nelimitat de vizite de o durată nelimitată, acest drept nu este susținut de Codul Procedură a Execuției, nici de Regulamentele penitenciarelor. Aceste acte normative stabilesc că vizitele de scurtă durată pot avea loc doar cu permisiunea anchetatorului preliminar sau a anchetatorului, ori cu permisiunea instanței (aliniatul 3, Articolul 171 Codul de Procedură a Execuției, și punctul 126 al Regulamentelor interne). Aceasta este de asemenea înrădăcinat în practică. Apărătorului I se permitea să intre în Centrul de detenție preventivă din Tallinn pentru o întrevădere cu acuzatul numai odată cu prezentarea unei permisiuni documentate din partea anchetatorului preliminar, anchetator sau instanța de judecată. În ultimul timp, totuși, a avut loc un progres. Prin scrisoarea de la 12 iunie 1995, adresată Consiliul Baroului de Avocați, Departamentul de Execuție aviza că apărătorul are dreptul la întrevăderi cu clientul său, dacă apărătorul prezintă o confirmare în scris de la anchetatorul preliminar, anchetator sau a instanței departamentului centrului de detenție, și dacă prezintă mandatul de avocat.

Legea este contradictorie pe problema deținerii persoanelor internate. Conform Articolului 173, aliniatul 1 al Codului de Procedură a Execuției, persoanele internate sunt amplasate în lagărele de interimare, sau dacă un astfel de lagăr nu există, într-un centru de detenție preventivă sau într-o secție separată a unei închisori, sau într-o celulă de poliție. Însă conform Articolului 196 al aceluiași Cod, străinii internați trebuie deținuți în instituțiile penitenciarului într-o secție separată. Deoarece Estonia încă nu a construit lagăre de interimare, persoanele internate de fapt sunt deținute într-o închisoare sau în celulele poliției. Astfel, condițiile lor de detenție pot fi supuse criticii.

5. ARTICOLUL 5 ALINIATUL 4 AL CONVENȚIEI

«Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.»

Constituția Estoniei nu conține prevederi similare. Totuși, legile care reglementează privațiunea de libertate, prevede posibilitatea de a o contesta prevăd:

5.1 Articolul 77, aliniatul 1 al Codului de Procedură Penală: «Orice persoană care este arestată, apărătorul sau reprezentanții lui legali au dreptul să depună o petiție specială în decurs de 5 zile unei Curți de Apel. Din păcate, nu s-a specificat momentul începerii curgerii termenului. Problema de contestare a prelungirii detenției, care de asemenea este sub jurisdicția instanțelor de judecată de oraș sau raion, este mai complicată. Codul de Procedură Penală nu prevede posibilitatea contestării prelungirii detenției. Problema petițiilor și revizuirii lor pentru a schimba metoda preventivă referitor la o persoană deținută deasemenea nu a fost reglementată.

5.2 După cum a fost menționat, în procesul unui caz civil, instanța de judecată poate aresta și deține un martor pe o perioadă de până la 3 luni (aliniatul 1, Articolul 104 Codul de Procedură Civilă). Codul nu prevede posibilitatea contestării unei astfel de privațiuni de libertate.

5.3 Măsurile reformatoare obligatorii, care cuprind amplasarea într-o instituție special educativ-reformatoare (punctele 1 și 2 aliniatul 1, Articolul 161 Codul Penal), sunt impuse printr-un ordin al instanței de judecată asupra minorilor ce

au săvârșit o crimă (Articolul 264 Codul de Procedură Penală). Împotriva unui astfel de ordin se poate depune o petiție (punctul 6 aliniatul 1, Articolul 68 al Codului de Procedură a Curților de Apel și Casație) în decurs de 10 zile (Articolele 6 și 73 ale Codului de Procedură a Curților de Apel și Casație).

5.4 Durata deținerii unui minor într-o instituție specială educativă sau reformatoare nu a fost determinată, nici nu s-a stabilit referitor la faptul cine poate depune o petiție pentru revizuirea detenției, sau la ce moment.

5.5 Instanța poate emite un ordin de amplasare a persoanei sub îngrijire medicală, dacă o astfel de persoană a comis o acțiune definită ca crimă, dar însă nu poate fi atrasă la răspundere din cauza stării lui mintale. Un astfel de tratament medical poate fi spitalizare obligatorie într-un spital psihiatric de securitate maximă sau ordinară (Articolul 59 și 59-1, Codul Penal). Judecata însă nu determină durata tratamentului medical. Persoana aflată sub tratament, apărătorul său sau reprezentantul legal poate timp de zece zile să depună o petiție la Curtea de Apel (punctul 5, aliniatul 1, Articolul 68 și 73 a Codului de Procedură a apelului și casației). Cum s-a mai menționat, persoana aflată sub tratament nu are dreptul să depună petiție pentru schimbarea sau încetarea tratamentului menționat în aliniatele 1 și 2, Articolul 288 Codul de Procedură Penală.

5.6 Pe baza formulării aliniatele 1 și 2 Articolul 288 al Codului de Procedură Penală, se poate face concluzia că depunerea petiției pentru schimbarea sau încetarea tratamentului medical poate fi efectuată de către soț, reprezentantul legal, rude apropiate sau apărătorul persoanei aflate sub tratament. Dar în același timp, tratamentul și astfel și detenția persoanei, poate fi oprit numai la petiția psihiatrului-șef al instituției, bazată pe opinia comitetului psihiatric (aliniatul 1, Articolul 288). Aceasta nu este în concordanță cu Articolul 5(4) al Convenției.

5.7 S-ar părea că persoanele bolnave mintal dependente de alcool și droguri care sunt amplasate fără consimțământul lor într-o instituție de îngrijire conform Articolului 19 al Legii cu privire la asistență socială, pot contesta ordinul instanței de judecată conform procedurilor prevăzute de Codul de Procedură Civilă. Se folosește expresia «s-ar părea» deoarece legea nu reglementează procedura apelului. Deoarece conform aliniatului 2 Articolului 19 al Legii cu privire la asistență socială, petiția pentru amplasarea unei persoane într-o instituție curativă fără acordul ei trebuie depusă alături de o petiție pentru a limita capacitatea persoanei sau pentru a declara persoana incapabilă, se poate presupune că detenția persoanei este decisă conform procedurii civile. Petiția de apel trebuie să fie depusă pe parcursul a 30 de zile. Legea cu privire la asistență socială stabilește că o persoană poate fi amplasată într-o instituție curativă în baza unei decizii a instanței de judecată pe o perioadă de pînă la un an care poate fi prelungită de fiecare dată cu cîte un an (Articolul 19 aliniatul 3).

5.8 Legea stabilește că deținerea unei persoane într-o instituție curativă fără consimțământul ei, trebuie încetată, dacă nu mai există motivele detenției. În același timp nu a fost determinată problema referitor la faptul cine poate depune petiție pentru încetarea detenției.

5.9 Privarea de libertate a persoanelor care au intrat sau se află în Estonia ilegal și amplasarea acestor persoane în lagăre de internare conform unei

decizii a instanței de judecată sunt reglementate de Codul de Contravenții Administrative. Amplasarea în lagăre nu prezintă o pedeapsă pentru o contravenție administrativă (Articolul 19 Codul de Contravenții Administrative). Codul de Contravenții Administrative reglementează numai procedura de apel a unei decizii a Curții Administrative în cazuri ce vizează contravențiile administrative (Articolul 306 al Codului de Contravenții Administrative). Procedura de apel al deciziei de amplasare a unei persoane în lagăr de internare nu a fost stabilită.

Faptele menționate mai sus indică că mecanismul de control judiciar al detenției legale și justificate este neadecvat și astfel pot apărea temeiuri pentru încălcări ale drepturilor omului.

5.10 Articolul 5(4) al Convenției conține o condiție semnificativă: legalitatea detenției trebuie decisă de instanța de judecată urgent.

5.11 Dacă o persoană este lipsită de libertate cu permisia instanței de judecată în baza temeiurilor indicate în Articolul 5(1c) al Convenției sau Articolul 20 aliniatul 3 al Constituției, sau dacă instanța a impus tratament medical sau măsuri reformatoare în baza Codului Penal, petiția de apel a deciziei va fi trimisă de către instanța de judecată care a emis decizia unei judecătorei de district, în ziua următoare zilei depunerii petiției (aliniatul 1, Articolul 74 Codul de Procedură a Curții de Apel și Casație).

5.12 După cum a fost menționat mai sus, petiția cu privire la detenția unei persoane bolnave mintal, dependente de alcool sau droguri conform Articolului 17 al Legii cu privire la asistență socială este revizuită conform procedurii stabilite în Codul de Procedură Civilă. Codul nu stabilește perioada de revizuire a petiției.

13. ARTICOLUL 5 ALINIATUL 5 AL CONVENȚIEI:

«Orice persoană care este victima unei arestări sau unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la despăgubiri.»

Articolul 25 al Constituției:

«Toate persoanele trebuie să aibă dreptul la compensație pentru prejudicii morale și materiale cauzate de acțiunile ilegale ale unei alte persoane.»

Se poate spune că Constituția susține principiul stabilit în Convenție. La momentul actual însă primirea compensației a fost denaturată din cauza lipsei reglementărilor specifice. Articolul 180 al Codului de Procedură a Execuției stabilește că prejudiciile cauzate unei persoane prin arest neîntemeiat vor fi compensate în conformitate cu legea. Nu a fost adoptată o lege care ar reglementa compensarea prejudiciilor. Instanțele de judecată ar putea acorda compensație în baza Constituției, dar la momentul actual practica instanțelor de judecată a fost neconsistentă.

7. PROTOCOLUL 4 ARTICOLUL 1 AL CONVENȚIEI

Prevederile Articolului 20 al Constituției, «nici o persoană nu va fi privată de libertate numai în baza temeiului de incapacitatea stingerii unei obligații contractuale» este în concordanță cu textul Articolului 1 al Protocolului nr.4 al Convenției: «nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa pentru singurul motiv că nu

este în măsură să execute o obligație contractuală», și nu au fost adoptate acte normative care ar putea încălca aceste prevederi.

CONCLUZII:

1. Pedeapsa disciplinară în Forțele de Apărare care includ detenția unei persoane, și reglementările de aplicare a acestei pedepse contrazic Convenția și Constituția. Trebuie adoptată o lege care ar reglementa această problemă
2. Compensația prejudiciilor cauzate prin arest nelegal trebuie reglementate prin lege.
3. Articolul 104 al Codului de Procedură Civilă care permite detenția ce nu se referă la garantarea executării unei obligațiuni stabilite de lege, trebuie amendat.
4. Prevederile Codului de Procedură Penală care reglementează arestul și controlul temeiniciei arestului, trebuie să fie specificate și aduse în concordanță cu principiile europene general recunoscute.
5. Codul de Procedură a Execuției și regulamentele interne ale instituțiilor de detenție trebuie revizuite critic și trebuie eliminate prevederile ce limitează drepturile persoanelor aflate în detenție preventivă. Multe prevederi nu se referă la cheltuielile financiare, ce sunt niște relicvii ale sistemului sovietic.

Toate legile ce reglementează privațiunea de libertate, apelul și detenția legală, ca și sistemul de control judiciar a legalității și temeiniciei detenției, trebuie specificate mai detaliat.

ARTICOLUL 6. DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL

1. INFORMAȚIE GENERALĂ DESPRE PROTECȚIA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR OMULUI ÎN ESTONIA

Cadrul juridic de exercitare a puterii statului și drepturile și libertățile tuturor persoanelor în administrarea justiției sunt stabilite în Constituția Republicii Estonia, adoptată prin referendumul din 28 iunie 1992.

Constituția stabilește următoarele principii pentru asigurarea drepturilor și libertăților tuturor persoanelor în ceea ce privește protecția în instanțele de judecată:

Articolul 3 stabilește supremația Constituției și legii și principiul supremației legii:

«Puterea de stat trebuie exercitată în exclusivitate în baza Constituției și legilor ce sunt în conformitate cu Constituția...»

Articolul 4 stabilește principiul separației și echilibrului puterilor;

Articolul 11 prevede că:

«Drepturile și libertățile pot fi limitate numai în concordanță cu Constituția. Aceste restricții trebuie să fie necesare societății democratice și impunerea lor nu trebuie să deformeze natura drepturilor și libertăților.»

Articolul 13 prevede dreptul tuturor la protecție din partea statului și legii, inclusiv dreptul împotriva tratamentului arbitrar de către autoritățile statale.

Articolul 14 stabilește obligația tuturor puterilor statului de a garanta toate drepturile și libertățile. Articolul 10 al Constituției stabilește că determinarea și protecția drepturilor și libertăților și obligațiilor trebuie să fie compatibilă cu «demnitatea umană și principiile societății bazate pe justiție socială, democrație și supremația legii».

Articolele 3 și 123 stabilesc semnificația dreptului internațional în cadrul sistemului de justiție al Estoniei:

Articolul 3 prevede că :

«...principiile universale recunoscute și normele dreptului internațional vor fi parte inseparabilă a sistemului de justiție estonian.»

Articolul 123 alineatul 2 prevede că:

«...dacă legile sau alte acte normative estoniene sunt în contradicție cu tratatele internaționale ratificate de către Riigikogu, se vor aplica prevederile tratatului internațional.»

Constituția impune o îndatorire pozitivă asupra instanțelor de judecată în ceea ce privește protecția drepturilor și libertăților tuturor persoanelor în înfăptuirea justiției. Aceasta rezultă din Articolul 15 care prevede: «Fiecare persoană are dreptul de a intenta o cauză în instanțele de judecată în cazul încălcării drepturilor ei. Fiecare persoană cauză căreia se judecă în instanța de judecată are dreptul să ceară determinarea constituționalității legii, altor acte normative sau procedurii ce se referă la această cauză.

Instanțele de judecată vor respecta Constituția și vor declara neconstituțională orice lege, alt act normativ sau procedură care încalcă drepturile și libertățile stabilite în Constituție, sau care este în orice alt mod în contradicție cu Constituția».

În Estonia, drepturile și libertățile tuturor persoanelor sunt protejate împotriva tratamentului arbitrar de către instanțele de judecată prin trei mijloace principale:

1. revizuirea constituțională;
2. procedurile instanțelor de judecată administrative;
3. protecția drepturilor și libertăților în proceduri civile și penale prin instanțele de judecată ordinare și alte instituții autorizate cu înfăptuirea justiției.

1.4 Revizuirea constituțională

Revizuirea Constituției este un fenomen nou în cadrul sistemului judiciar al Estoniei. Cadrul juridic al ei este prevăzut în Constituție și în legea cu privire la procedura instanțelor de judecată de revizuire, care a fost adoptată la 5 mai 1993 și a intrat în vigoare pe 24 mai 1993.

Persoanele următoare au dreptul de a depune o petiție Curții Supreme pentru revizuirea Constituției:

1. Președintele Republicii
2. Cancelarul Legal
3. Instanțele de Judecată.

1.4 Președintele Republicii are rolul de a efectua controlul preliminar pentru a garanta constituționalitatea, după cum Articolul 107 al Constituției acordă Președintelui obligația constituțională de a promulga legi și dreptul de a întoarce legea Parlamentului (Riigikogu) pentru noi dezbateri și decizii. Dacă Riigikogu readoptă legea fără amendamente sau schimbări, Președintele are dreptul de a promulga legea ori să depună o petiție Curții Supreme pentru revizuirea constituțională. Până în prezent Președintele și-a exercitat acest drept de cinci ori.

1.1.5 Revizuirea constituțională (ex post facto) a actelor legislative în vigoare este îndeplinită de către cancelarul judiciar. În concordanță cu Articolul 142 al Constituției, dacă cancelarul judiciar consideră că un act legislativ adoptat de către legislativ, executiv sau de către administrația locală este în contradicție cu Constituția, el sau ea va propune organului ce a adoptat actul să-l aducă în conformitate cu Constituția sau legea în decurs de 20 zile. Dacă acest organ nu îndeplinește aceasta, Cancelarul Judiciar are dreptul de a depune petiție Curții Supreme pentru revizuire constituțională, pentru ca aceasta să declare actul nul și nevalabil. Până în prezent, Cancelarul Judiciar a exercitat acest drept de 8 ori.

1.1.6 Controlul abstract și concret asupra constituționalității legilor, altor normative și proceduri este exercitat de către instanțele de judecată la petiția individualilor. Conform Articolului 15 aliniatul 2 al Constituției: «Instanțele de judecată trebuie să respecte Constituția și să declare ca neconstituțională orice lege, alt act normativ sau procedură care încalcă drepturile și libertățile stabilite în Constituție sau care este în alt mod în contradicție cu Constituția». Consecvent, fiecare judecător în Estonia are dreptul de a interpreta Constituția

și de a evalua constituționalitatea oricărei legi, altui act normativ sau proceduri. Dacă o instanță consideră o lege, alt act normativ sau procedură ca fiind neconstituțională instanța de judecată depune petiție Curții Supreme, care este instanța pentru revizuirea Constituției, adică este Curtea Constituțională, pentru a declara actul nul și nevalabil.

Sistemul eston de revizuire constituțională nu presupune accesul direct al indivizilor la Curtea Supremă sau la Curtea de Revizuire Constituțională (Verfassungsbeschwerde). Un individ poate depune petiție pentru revizuirea constituțională numai dacă cazul lui este adus în fața instanțelor de judecată, și dacă în acest caz se ridică problema constituționalității legii. Petiții pentru revizuirea constituțională prin instanțele de judecată au fost depuse în cinci cazuri.

1.2 Procedura instanțelor administrative de judecată

Procedurile instanțelor administrative de judecată reprezintă a doua măsură principală pentru protecția drepturilor și libertăților tuturor în instanțele de judecată din Estonia.

Procedurile instanței administrative de judecată sunt un nou fenomen pentru Estonia în ceea ce privește dreptul individului de a contesta în instanța de judecată actele normative și acțiunile autorităților executive de stat. Această procedură a fost inițiată în forma actuală la 15 septembrie 1993. În general instanțele administrative de judecată sunt responsabile în fața administrației publice (executivului) pentru revizuirea judiciară.

Conform Articolului 148 al Constituției, curțile administrative dispun de o jurisdicție specială și sunt responsabile pentru două domenii separate:

1) procedurile administrative în definiția menționată mai sus (clasică) și 2) așa-numitele proceduri de contravenție administrativă.

Contravențiile administrative sunt în esență încălcări minore (delicte) care conform standartelor europene cad sub incidența dreptului penal. Această clasificare este o relicvie a sistemului administrativ impus în timpul ocupației sovietice, și sperăm ca va fi corectată pe parcursul efectuării reformei de drept public.

Procedura curților administrative se bazează pe Codul de Procedură Administrativă (CPA) și Codul de Contravenții Administrative (CCA).

Conform Articolului 5, aliniatul 1 al CPA, următoarele persoane au dreptul să intenteze un caz în instanța administrativă:

- 1) o persoană individuală;
- 2) o asociație de persoane individuale, dacă documentul de fondare sau statutul asociației sau legea prevede acest drept;
- 3) organele administrației locale;
- 4) o instituție a unei minorități naționale culturale dacă o atare instituție consideră că au fost lezate drepturi și dacă au fost limitat libertăți de către un act normativ emis de către o autoritate publică.

Articolul 4 al CPA prevede că cazurile pot fi intentate într-o instanță de judecată administrativă care vizează emiterea unui act sau acțiunile următoarelor organe, instituții și persoane oficiale:

- 1) Guvernul Republicii, orice ministru, departament, inspectorat, altă agenție a executivului sau persoană cu funcție de răspundere a ei;
- 2) primarul raionului, membri individuali a primăriei locale, orice agenție a raionului care execută o funcție administrativă sau persoana oficială a ei;
- 3) adunarea reprezentativă a unei minorități național-culturale și organul său executiv, sau o persoană sau o persoană oficială din organul executiv;
- 4) adunarea reprezentativă a administrației locale, organul ei executiv sau o persoană oficială din organul executiv;
- 5) orice altă instituție autonomă sau o persoană oficială din această instituție;
- 6) oricare lucrător de poliție, inspector, notar sau persoană oficială de la Organele Înregistrării Civile;
- 7) orice organizație non-profit, sau organul de conducere, sau persoană oficială a unei asociații sau organizații de acest fel.

2. ARTICOLUL 6: DREPTUL LA O AUDIENȚĂ ECHITABILĂ ÎNTR-UN TERMEN REZONABIL DE CĂTRE O INSTANȚĂ INDEPENDENTĂ ȘI IMPARȚIALĂ ÎNȚIATĂ ÎN BAZA LEGII

«1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită prin lege, care va hotărî fie asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreg parcursul sau în timpu numai a unei părți a procesului, în interesul moralității, al ordinii publice sau al securității naționale într-o societate democratică, atunci cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților din proces o impun, sau atunci cînd în împrejurări speciale publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției, iar tribunalul apreciază această măsură ca fiind strict necesară.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată pînă ce vinovăția sa va fi legal stabilită.
3. Orice acuzat are dreptul în special:
 - a. să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;
 - b. să despună și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;
 - c. să se apere el însuși sau să fi asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a-l plăti, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci cînd interesele justiției impun acest lucru;
 - d. să asculte sau să ceară ascultarea martorilor acuzării și să obțină citarea și ascultarea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;
 - e. să ceară a fi asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită în timpul ședinței de judecată».

2.1 Sfera de interpretare a Convenției și a Articolului 6

Curtea a accentuat importanța fundamentală a Convenției și a Articolului 6, în garantarea democrației și libertății personale prin interpretările lor. În cazul Delcourt, curtea a susținut că dreptul la un proces echitabil joacă un rol semnificativ într-o societate democratică și de aceea o interpretare restrinsă a Articolului 6 aliniatul 1 nu ar corespunde scopului și obiectul acestei dispoziții.

Aliniatul 1 al Articolului se referă atât la procedurile civile cât și la cele penale, pe cînd aliniatele 2 și 3 sînt aplicabile doar în cauzele penale.

3. ARTICOLUL 6 ALINIATUL 1: DREPTUL LA O INSTANȚĂ INDEPENDENTĂ ȘI IMPARȚIALĂ INSTITUITĂ PRIN LEGE

Convenția nu consideră atributele formale ale sistemului ce înfăptuiește justiția ca fiind de importanță primordială, dar mai curînd accentuează importanța caracteristicilor esențiale ale instituției, funcțiile, autoritatea, calificările, independența și imparțialitatea ei.

Din punctul de vedere al sistemului judiciar eston, se poate face distincție între:

- 1) Instituții stabilite în calitate de instanțe de judecată;
- 2) Organe care și-au asumat funcția de înfăptuire a justiției, care nu sînt formal instanțe de judecată, dar în esență îndeplinesc obligațiile unui tribunal în formularea Convenției și care astfel sînt în mod egal supuse cerințelor Convenției.

Formal, însă apare o contradicție, deoarece Articolul 146 al Constituției stabilește categoric, «justiția poate fi înfăptuită numai de către instanțele de judecată». Instanțele de judecată sînt independente și înfăptuiesc «Justiția în conformitate cu Constituția și legea». În conformitate cu Articolul 1 al legii cu privire la instanțele de judecată, «În republica Estonia justiția este înfăptuită numai de către instanțele de judecată în calitate de purtători unici ai puterii judiciare». Consecvent, nici o altă instituție în Estonia nu – și poate asuma funcția de înfăptuire a justiției.

În pofida acestui fapt, Convenția și practica judiciară au recunoscut dreptul de înfăptuire a justiției de către instituțiile quasi-judiciare, dacă sînt îndeplinite condițiile pentru un proces imparțial și echitabil. Astfel, Constituția Estoniei și lege cu privire la instanțele de judecată stabilesc restricții mai mari referitor la acest principiu.

3.1. Sistemul judiciar estonian

Sistemul judiciar estonian se bazează pe Constituție, în mod special de Capitolul XIII și de Legea cu privire la instanțele de judecată, de Legea cu privire la statutul judecătorului și Codurile de Procedură Civilă, Penală și Administrativă.

Funcționarea instanțelor de judecată este reglementată detaliat de hotărârile judecătorești, bazate pe legi care sînt acte normative inferioare și care sînt stabilite de către Curtea Supremă ori de către Ministrul Justiției (pentru judecătorii de I și II instanță). Deoarece și Legea cu privire la instanțele de judecată, și cea cu privire la statutul judecătorului au fost adoptate după reinstaurarea independenței, încă înainte de intrarea în vigoare a Constituției, la momentul actual este în proces de elaborare o nouă lege ce ar reglementa sistemul judiciar.

Sistemul judiciar estonian a fost stabilit în întregime și se bazează pe lege. Prin lege, sistemul judiciar estonian este format din trei verigi. Judecătoriile de I instanță includ judecătoriile de oraș și raion cu jurisdicție generală și judecătoriile administrative cu jurisdicție specială. În Estonia toate cauzele judiciare sunt inițiate în judecătoriile de primă instanță. Articolul 15 al Constituției prevede că «fiecare persoană trebuie să aibă dreptul de a intenta o cauză într-o instanță dacă drepturile sau libertățile ei au fost lezate...». Acest drept se aplică chiar dacă legea prevede rezolvarea în mod obligatoriu a conflictului înainte rezolvării cauzei de către instanță (procedurile premergătoare judecării).

Judecătoriile de circuit au rolul de curți d apel. În total există trei judecătorii de circuit. Deciziile judecătorești de primă instanță pot fi supuse apelului la o judecătorie de circuit, unde apelul este revizuit de către trei judecători profesionali. Estonia aplică principiul apelului absolut, adică examinarea dovezilor, aplicarea normelor materiale și de procedură și sentinței pot fi supuse apelului. Dacă un apel este formal îndeplinit corect, Curtea trebuie să revizuiască cazul.

Instanța ierarhic superioară este Curtea Supremă care funcționează ca o instanță de casație și este de asemenea Curtea de revizuire constituțională. Această instanță analizează petițiile de revizuire și corectează erorile judiciare în conformitate cu legea. Deoarece posibilitatea de apel este garantată de către a doua instanță. Curtea Supremă are dreptul la discreție.

3.2 INDEPENDENȚA ȘI IMPARTIALITATEA INSTANȚELOR DE JUDECATĂ

Articolul 146 al Constituției stabilește principiul că instanțele de judecată sunt independente în lucrul lor și înfăptuiesc justiția în conformitate cu Constituția și legea.

Judecătorii Curții Supreme sunt aleși de către Riigikogu, iar judecătorii din curțile inferioare sunt numiți de către Președintele republicii pe viață, ceea ce în esență se reduce la vîrsta de pensie plus cinci ani. Un judecător se poate retrage la atingerea vîrstei de pensie, dar trebuie să o facă pe parcursul a cinci ani după atingerea acestei vîrste. Independența judecătorilor mai este garantată de faptul că salariile lor sunt stabilite de lege, calculate proporțional salariului primului ministru.

Lege cu privire la partidele politice stabilește că judecătorilor li se interzice de a fi membrii unui partid politic.

Normele ce reglementează procedurile disciplinare împotriva judecătorilor și pedepsele aplicabile, inclusiv condiții și procedurile rechemării judecătorilor sunt stabilite în legea cu privire la statutul judecătorilor și în Regulile Procedurii Disciplinare adoptate de Adunarea Generală a Curții Supreme. Procedurile disciplinare pot fi inițiate de către Președintele Curții Supreme sau de către Ministrul Justiției. Cauzele disciplinare sunt aduse în fața Comitetului Disciplinar al Curții Naționale, care este compus din trei judecători de la cele trei nivele de instanțe. Articolul 12 al legii cu privire la instanțele de judecată interzice imixiunea în judecarea cauzei și prevede că orice persoană care influențează un judecător sau asesor, dacă această imixiune are scopul de împiedica judecarea completă, amănunțită și obiectivă a cauzei, poate fi acuzată de comiterea unei contravenții ori infracțiuni.

Pot apărea îndoieli referitor la adevărata independență și imparțialitate a instanțelor de judecată, datorită faptului că judecătoriile de primă și a doua instanță sunt conduse și finanțate prin intermediul unei agenții a puterii executive, Ministerul Justiției. Această îndoielă se bazează pe autoritatea acestor instanțe de

a exercita revizuirea Constituției și de a administra cauze, în care fiecare persoană are dreptul să intenteze o cauză împotriva actelor normative sau acțiunilor reprezentanților executivului (inclusiv Ministerul Justiției și toate celelalte instituții subordonate lui, cum este Departamentul de Execuție și Oficiul Procurorului). Statutele Ministerului de Justiție deasemenea prevedea că poate reprezenta statul în instanțele de judecată. În Estonia au fost cauze când, pîritul era Ministerul Justiției sau conducerea sa. Această situație trebui rectificată în al doilea tur de reformă judiciară care se apropie. Aceasta ar prevedea o garanție mai mare pentru adevărata independentă și imparțialitate a instanțelor de judecată și pentru egalitatea tuturor persoanelor în fața legii.

După cum s-a mai menționat, Curtea din Strasbourg, a acceptat că judecarea delictelor, poate fi cinferită autorităților administrative, pentru a nu supraaglomera instanțele de judecată.

La momentul actual, la aplicarea Convenției în prctica judiciară, următoarele probleme sunt considerate probleme de drept civil și astfel, cad sub incidența Articolului 6:

- drepturile părintești, reunirea fmiliei, tutela/curatela;
- dreptul la patent, posedarea patentelor (dar totuși nu se includ formalitățile obținerii acestui drept);
- dreptul persoanei la un nume bun, sau așa – numitele preblemele de onoare și demnitate;
- competiția neechitabilă
- cauzele ce vizează dreptul de a continua acitivitatea într-o profesiune anumită;
- dreptul da a fi proprietarul unei firme;
- cauzele ce vizează indemnizațiile, sau cauzele ce au de a face cu banii și egalitatea în fața legii.

În baza practicii judiciare a organelor de la Strasbourg, Articolul 6 se mai extinde și asupra procedurilor de apel, și la determinarea vinovăției și sentinței.

Codurile de procedură estoniene nu prevăd alte limitări a drepturilor și libertăților în procedurile de apel, decît cele prevăzute de judecătorile de primă instanță și deci nu pot apare probleme la acest nivel. În cazurile specificate de Articolul 292 și 298 al Codului de Procedură Civilă, audiența publică nu este obligatorie la nivel de apel, într-o judecătorie civilă. Aceasta însă ar putea cauza probleme la nivel de apel. Procedura de judecată în Estonia, de asemenea urmează modelul prin care determinarea vinovăției și sentinței sunt unificate. Impunerea de suspendare a sentinței sau o îngăduirea a execuției nu se pot considera ca o acuzare aparte, și astfel nu cade sub incidența Articolului 6. Același lucru este valabil și pentru oferirea grațierii și detenției.

În baza cauzei (Engel și alții c/Olandei 1976) și (Campell și Fell c/Regaului Unit 1984), Articolul 6 se extinde asupra cazurilor disciplinare în forțele armate sau în instituțiile de detenție, dacă aceste cazuri vizează privațiunea de libertate sau prelungirea termenului de privațiune de libertate.

Procedurile disciplinare în Forțele Apărării sunt reglementate de către Regulamentul nr.7 – k de la 9 ianuarie 1992, prin care codurile ce au fost în vigoare în Forțele de Apărare al Republicii Estonia, Paza de hotar, Ministerul Afacerilor Interne și a Departamentului de Salvare pînă în 1940, inclusiv și Codul de Infracțiuni Disciplinare al Forțelor de Apărare din 1930, au fost temporar repuse în aplicare. Organizația paramilitară Kaitseliit (Uniunea Apărării) a fost reinstaurată pe 4 septembrie 1991. Conform Directivei nr. 86 din 14 decembrie 1934 emisă de

către conducătorul Kaitseliit, organizația este condusă de către legile Kaitseliit, în care capitolul IV reglementează problemele disciplinare.

Procedura prin care aceste acte normative au fost puse în vigoare este de contestat din punct de vedere teoretic și tehnic. În acest caz, actele normative care stabileau drepturi, posibil limitări ale drepturilor și obligațiilor puse în vigoare de către un regulament al Guvernului. Constituția prevede că astfel de funcții sunt caracteristice autorității legislative, Riigikogu.

Codul disciplinar curent al Forțelor de Apărare al Estoniei prevede că pedeapsa disciplinară poate fi impusă în cazul încălcării ordinului unui superior, încălcării regulamentelor de serviciu sau generale ale Forțelor de Apărare, pentru alte încălcări mai mici.

Codul Pedepselor Disciplinare stabilește patru tipuri de arest (detenție):

- detenția în baracuri;
- arestul de domiciliu;
- detenția în celulă;
- detenția în închisoarea unității;

Arestul (detenția) poate dura de la un minim de douăzeci și patru de ore la un maxim de paisprezece sau douăzeci și unu de zile. Astfel, natura și severitatea acestei pedepse o califică ca fiind o pedeapsă penală (Engel et. al. c/Olanda 1997).

Această pedeapsă poate fi impusă asupra:

- 1) membrilor Forțelor de Apărare ce se află în serviciu activ;
- 2) membrilor de rezervă ale Forțelor de Apărare care au fost chemați pentru instruire sau serviciu activ;
- 3) membrilor de rezervă sau pensionarilor Forțelor Armate pentru încălcări comise în timpul serviciului activ în Forțele de Apărare;
- 4) membrilor de rezervă care, purtând uniforma de membru al Forțelor Armate, au încălcat cerințele de curtoazie și disciplină impusă membrilor Forțelor de Apărare, sau care au încălcat regulamentele Forțelor Armate cu privire la uniformă și portul ei;
- 5) prizonierilor de război.

Aplicarea pedepsei disciplinare se decide de către un superior și se execută imediat. Superiorul are dreptul să decidă dacă încălcarea se pedepsește numai prin procedură disciplinară, prin proceduri, disciplinară și de judecată, sau dacă persoana în cauză trebuie să fie transmisă jurisdicției unei instanțe de judecată. Pentru ca o cauză să fie transferată în autoritatea unei instanțe de judecată, trebuie efectuată o anchetă. Persoanei în cauză i se comunică despre pedeapsa disciplinară impusă lui. Orice membru al forțelor de apărare, are dreptul de a depune petiție în instanțele de judecată, dacă pedeapsa este impusă nelegal, însă numai în cazul când pedeapsa a fost impusă incorect, sau persoană cu funcție de răspundere a depășit autoritatea ei, sau a impus o pedeapsă ce nu este în conformitate cu rangul delicventului. Petițiile verbale sau scrise împotriva superiorului care a impus pedeapsa sunt rezolvate imediat de către comandantul ierarhic superior. Este discutabil faptul dacă aceste proceduri sunt în conformitate cu cerințele Convenției referitor la un proces public independent și imparțial și cu dreptul la apel.

În general situația este aceeași în centrele de detenție preventivă și alte instituții de detenție în ce privește impunerea pedepsei disciplinare, care este reglementat de Codul de Procedură a Execuției și Regulamente interne, elaborate de către Ministerul Justiției.

4. DREPTUL LA O AUDIENȚĂ PUBLICĂ ȘI ECHITABILĂ

Condiții pentru echitabilitate:

4.1 Drepturi procedurale egale pentru toate părțile în proces

Actualul Cod de Procedură Civilă al Estoniei a fost revizuit fundamental, pe cînd Codul de Procedură Penală a fost revizuit numai parțial și necesită o revizuire totală. Ambele coduri garantează că toate părțile în proces vor avea acces la mijloace procedurale egale. Principiile constituționale sunt incluse în Articolul 12 al Constituției stabilește că «toate persoanele sunt egale în fața legii». Același principiu este inclus în Articolul 13 al Codului de Procedură Penală.

4.2 Instanțe de judecată independente și imparțiale instituite prin lege

Instanțele de judecată ale Estoniei sunt stabilite în baza legii (vezi mai sus). Unicile excepții la acest principiu sunt procedurile disciplinare în forțele de apărare și în instituțiile de detenție, care sunt specificate mai sus.

Independența și imparțialitatea instanțelor de judecată a fost stabilită în Articolul 146 al Constituției, «...Instanțele de judecată sunt independente în lucrul lor și îndeplinesc justiția în conformitate cu Constituția și legea», prevedere care este inclusă atât în legea cu privire la instanțele de judecată, cit și în legea cu privire la statutul judecătorilor. În pofida acestui fapt, pot apărea unele probleme referitor la faptul dacă aceste prevederi este respectată în practică și dacă ea este în conformitate cu principiul inclus în Convenție.

Prima problemă posibilă vizează autoritatea organizațională și financiară asupra curților de prima și a doua instanță, care este exercitată de o agenție a executivului, a Ministerului Justiției după cum s-a specificat. Independența și imparțialitatea instanțelor poate fi pusă sub semnul întrebării, dacă o cauză este intentată într-o instanță administrativă, în baza Codului de Procedură Administrativă împotriva Ministerului Justiției ca autoritate centrală sau împotriva oricărei instituții sub autoritatea ministerului (Departamentul de Execuție, Oficiul Procurorului, Organele de Înregistrare a Actelor Civile, etc) sau împotriva unei persoane cu funcție de răspundere dintr-o astfel de instituție. Aceasta este adevărat și atunci cînd o cauză civilă este intentată împotriva acestora. Într-un astfel de caz, judecătorul care în esență se află în relații de muncă cu Ministerul Justiției, trebuie să judece o cauză intentată împotriva patronului său. Această poate compromite buna-credință a instanței pe care trebuie să o aibă instanțele de judecată într-o societate democratică (Sramek c/Austria 1984), și de asemenea abilitatea sistemului judiciar de a controla alte ramuri ale puterii de stat. O altă problemă poate apărea în baza practicii judiciare (Häuschildt c/Danemarca 1989), datorită situației în care judecătorul care sancționează detenția preventivă poate mai să judece această cauză. În conformitate cu Articolul 73 alineatul 2 al Codului Penal, mandatul de plasare a suspectului sau acuzatului în detenție este emis de către un judecător al instanței de oraș sau raion. Legea nu interzice dar nici nu prevede posibilitatea de a contesta situația în care același judecător mai tirziu judecă cauza acestei persoane. Ba mai mult ca atât, Articolul 26 alineatul 2 al Codului de Procedură Penală stabilește că «un judecător nu poate fi sustras de la

judicarea unei cauze pe baza faptului că el/ea a impus sau a schimbat anterior măsura preventivă împotriva acuzatului». În această situație, și în lumina cauzei Hauschildt, se poate pune la îndoială obiectivitatea judecătorului în judecarea cauzei și în analizarea probelor. Această situație a fost evitată anterior, deoarece detenția a fost sancționată de către judecătorii instanțelor administrative, și nu de către judecătorii instanțelor de raion sau oraș. Dacă apar îndoieli în ce privește imparțialitatea unei instanțe, atât Dreptul Civil cât și Dreptul Penal, prevăd posibilitatea contestării instanței de judecată, fie la inițiativa instanței însăși, fie la inițiativa unei din părțile la proces.

4.3 Termen rezonabil

Cerința «într-un termen rezonabil» este subiectivă. Ea diferă în cauzele civile și penale, și diferă de la țară la țară datorită tradițiilor, culturii și normelor juridice.

Termenul maximal pentru măsuri preventive excepționale (detenție) este stabilit în articolul 74 al Codului de Procedură Penală. În general, acesta nu poate depăși 6 luni însă, în cazuri excepționale poate fi prelungit până la un an. Articolul 184 al Codului de Procedură Penală stabilește că judecătorul trebuie să sancționeze detenția unui suspect pe parcursul a zece zile de la intentarea cauzei. Articolul 204 al Codului de Procedură Penală stabilește că o cauză penală trebuie intentată în decurs de douăzeci de zile, însă din păcate această cerință nu este întotdeauna îndeplinită. Datorită dificultăților apărute în perioada de tranziție și refomei instanțelor de judecată în Estonia, perioada dintre încheierea anchetei preventive și intentării cauzei a fost prelungită în unele cazuri până la doi ani. Din păcate, statistica referitoare la practica instanțelor de judecată, nu permite distingerea între duratele diferitor tipuri de proceduri. În general, însă, se pare că termenul de completare a unei cauze este relativ scurt în comparație cu alte țări europene. În pofida acestui fapt, Estonia trebuie să obțină date statistice exacte referitor la duratele procedurilor și trebuie să determine limitele de timp pentru judecarea unei cauze, în special a unei cauze penale, în care acuzatul rămâne în detenție.

Accelerarea și diferențierea procedurilor și alte probleme referitoare la înfăptuirea justiției sunt în prezent supuse unei reforme a dreptului material și procedural.

4.4 Publicitatea ședinței de judecată

Natura publică a ședințelor de judecată este un mijloc primar de garantare a echității în procesul înfăptuirii justiției și în obținerea încrederii publicului în instanțele de judecată.

Garanția constituțională este inclusă în Articolul 24,

«...Ședințele de judecată trebuie să fie publice. Instanța de judecată poate însă să interzică accesul presei și publicului în sala de ședință pe întreg parcursul sau în timpul numai a unei părți a procesului, în interesul protecției secretelor de stat sau de afaceri, moralității publice sau vieții private a persoanelor sau atunci când interesele minorilor, victimei sau justiției o impun.

Hotărârile instanței vor fi pronunțate în public, cu excepția cazurilor când interesele unui minor, partener matrimonial sau ale victimei impun altfel».

Codurile de procedură ale Estoniei nu cer în toate cazurile anunțarea hotărârilor judecătorești în mod verbal. Este posibil ca hotărârea să fie anunțată după judecarea cauzei la data stabilită de instanță din oficiu în formă scrisă care este accesibilă publicului.

Problemele ce se referă la natura publică a procedurilor disciplinare în forțele armate au fost specificate mai sus.

Lista persoanelor care pot fi prezente în timpul unei ședințe închise și procedura acestor ședințe sunt stabilite în Articolul 17 al Codului de Procedură Penală.

Într-o oarecare măsură, obligativitatea de a face cunoscute publicului este formulată diferit în Constituție și în Convenție. Articolul 24 aliniatul 2 al Constituției stabilește că «Hotărârile Curții vor fi pronunțate în public, cu excepția cazurilor când interesele unui minor, partener matrimonial, sau ale victimii impun altfel». Astfel, se prezumă declararea ședințelor judecătii închise sau confidentiale dacă un interes din cele enumerate mai sus este atins. De menționat este că în Estonia până la momentul actual nu au avut loc ședințe ale judecătii închise.

Convenția folosește în prevederile sale folosește o construcție oricum diferită, «Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreg parcursul sau în timpul numai a unei părți a procesului...» Această formulare prevede cerința de a pronunța sentința în mod public în toate cazurile, însă presa și publicul pot fi excluse din anunțarea ca atare a hotărîrii, aceasta fiind o parte a ședinței, în prezența anumitor condiții. Astfel, în ceea ce privește persoanele implicate în proces, decizia trebuie să fie pronunțată în mod public în toate cazurile.

Unele întrebări în privința faptului dacă Estonia îndeplinește cerința de a anunța hotărîrea în mod public, pot apărea în legătură cu regulile de apel în cadrul procedurii civile, prin care pîritul are dreptul să depună mărturii în procedura de apel a cauzei, însă nu există prevederi ca aceste mărturii să fie aduse la cunoștința petiționarului apelului și, consecvent, o decizie în privința apelului poate fi luată fără ca reclamantul să fie informat despre răspunsul pîritului.

5. ARTICOLUL 6 ALINIATUL 2: PREZUMȚIA NEVINOVĂȚIEI

Prezumția nevinovăției este o prevedere constituțională a Articolului 22, conform căruia *«nici o persoană nu este considerată vinovată de comiterea unei infracțiuni, înainte de intrarea în vigoare a sentinței împotriva acestei persoane, nici o persoană nu este obligată să dovedească nevinovăția ei într-o procedură penală...»*

Prezumția nevinovăției într-un mod diferit în Codul de Procedură Penală. Articolul 12 aliniatul 2 al Codului stabilește că, *«nici o persoană nu va fi considerată vinovată de comiterea unei crime și nici pedepsită conform procedurii penale decît prin decizia unei instanțe de judecată și în concordanță cu legea...»* Articolul 19 aliniatul 2 al aceleiași legi, mai menționează că «nici instanțele de judecată, nici procurorul, anchetatorul, sau achetatorul preliminar nu vor avea dreptul de a amplasa sarcina probei asupra unui suspect, acuzat sau asupra oricărei persoane supuse judecătii.

Convenția este bazată pe principiul procedurilor competitive care prevalează în țările dreptului comun. Procedurile estoniene încă mai sunt oarecum inchizitorii după natură. Acesta se demonstrează prin rolul activ (obligativ) al instanței de judecată și prin rolul relativ pasiv al procurorului în privința aducerii acuzațiilor împotriva persoanei și în privința susținerii acestor acuzații. Aceasta, însă, nu constituie o încălcare a Convenției.

În cauza *Barbera, Messague și Jabardo c/Spania* 1994, Curtea a hotărît că la luarea deciziei în privința faptului dacă a fost sau nu încălcat Articolul 6 aliniatul 2,

membrii instanței de judecată nu-și pot baza decizia pornind de la ideea preconcepută că cel învinuit a săvârșit actul incriminat și că sarcina probei revine acuzării, iar dubiul profită celui acuzat.

6. ARTICOLUL 6 ALINIATUL 3: GARANȚII PROCEDURALE

Garanțiile procedurale ce se conțin în aliniatul 3 al Articolului 6, de asemenea sunt stabilite pentru a garanta dreptul la un proces echitabil în procesul înlăptuirii justiției.

6.1 ARTICOLUL 6 ALINEATUL 3A AL CONVENȚIEI

«să fie informat, în termenul cel mai scurt într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;»

Cerința despre informarea adecvată și promptă vizează exercitarea principiului despre mijloacele egale și este desemnată pentru oferirea posibilității de a replica împotriva acuzațiilor aduse suspectului sau acuzatului, în scopul evitării acuzațiilor eronate și în scopul garantării corectitudinii acuzațiilor. Această la rîndul ei previne abuzurile din partea autorităților sau subiectivitatea și nelegalitatea.

Prin Articolul 21 al Constituției se stabilește următorul principiu – garanție: «Orice persoană privată de libertatea sa, trebuie să fie cu promptitudine informată într-o limbă pe care o înțelege, despre motivul arestării sale și despre drepturile sale, și trebuie să i se ofere posibilitatea de a –și anunța familia despre arestare....» Astfel, o garanție constituțională este prevăzută doar acelor persoane acuzate care sunt private de libertate.

Convenția se referă la persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni. În acest context, legea Estoniană (Articolul 35 al Codului de Procedură Penală, (inter alia) face deosebire dintre:

1. suspect;
2. acuzat.

Ținînd cont de definiția prevăzută de Convenție, și de faptul că conform legii estoniene, acuzatul este definit ca fiind persoana căruia i s-au prezentat învinuiri formale (Articolul 32, aliniatul 2), se poate crede că cerințele Convenției se referă doar asupra persoanelor cu un astfel de statut. Aceasta ar fi o interpretare eronată a intenției Convenției, Articolul 21 al Constituției estoniene și Articolul 35 al Codului Penal, deoarece aliniatul 1 stabilește «suspectul trebuie să aibă dreptul să știe de ce el este suspectat, de a avea apărător și de a delibera cu el... Suspectul trebuie să aibă dreptul să depună mărturie referitor la temeiurile suspiciunii sau de a refuza să depună mărturie». Astfel, dreptul de a fi informat, se extinde asupra suspectului și acuzatului, sau asupra oricărei alte persoane supusă judecării.

Legea estoniană nu obligă la o documentare a suspiciunii, cu excepția procesului verbal al interogării suspectului. De regulă, o persoană poate avea statut de suspect timp de zece zile, dacă sunt impuse măsuri preventive (supraveghere). Astfel, trebuie prezentat un document procedural ce ar conține acuzarea documentată, sau trebuie anulate măsurile preventive.

La 23 noiembrie 1994 la Codul de Procedură Penală s-a mai adăugat aliniatul 2 Articolului 67: «dacă măsura preventivă este detenția și nu au fost aduse acuzații pe parcursul a zece zile de la impunerea măsurii preventive, un judecător al instanței de raion sau oraș poate prelunge această măsură pînă la treizeci de zile.

Dacă după acest termen nu au fost aduse acuzațiile, suspectul trebuie eliberat de detenție...» Astfel, legea estoniană permite deținerea persoanei în calitate de suspect pînă la treizeci de zile fără prezentarea unui document formal cu privire la cauzele și specificul acuzațiilor. Este suficientă și o explicație generală, verbală a acuzației. Statutul de suspect nu necesită o prezentare detaliată a acuzațiilor.

Articolul 11 al Codului de Procedură Penală stabilește cerința de informare promptă și explicită a temeiurilor pentru privațiune de libertate a persoanei conform principiului de inviolabilitate a persoanei, însă această este aplicabil numai în cazul arestului. Legislatorul încă nu a definit forma acestei înștiințări. Este problematic faptul că legea estoniană nu impune cerințe pentru informarea promptă și nici nu stabilește termenul de informare a persoanei despre esența acuzațiilor. Cerința de promptitudine stabilită în Constituție servește în calitate de îndrumare indirectă cu privire la persoanele care au fost private de libertate. Este de asemenea dificil de a găsi îndrumări asupra acestei probleme în practica judiciară de la Strasbourg. Ceea ce e important e faptul că acuzatului să i se ofere toată informația pertinentă cu privire la faptele și implicațiile juridice într-un timp suficient ca acuzatul să-și pregătească apărarea în conformitate cu Articolul 6.

Cerințele de promptitudine și informare sunt parțial reglementate prin cerințele stabilite în Articolul 102 al Codului de Procedură Penală conform căruia, suspectul trebuie interogat pe parcursul a 24 de ore după reținere, fapt care trebuie înregistrat, indicînd temeiurile și motivele reținerii. Conținutul acestei înregistrări și drepturile suspectului trebuie aduse la cunoștința lui, fapt ce se confirmă prin semnătura suspectului. Astfel, persoanele private de libertate trebuie informate deși acuratețea informației a fost reglementată numai vag.

Conform legislației estoniene, trebuie prezentată o acuzație formal documentată «dacă există probe suficiente în privința temeiurilor de acuzare a persoanei de comiterea unei infracțiuni». Aceasta conține două etape:

1. Prezentarea ordinului de acuzații împotriva persoanei;
2. Prezentarea acuzațiilor specifice timp de 48 de ore după aceasta.

După depunerea acuzațiilor, acuzatul trebuie interogat prompt în ce privește acuzațiile.

Comisia a accentuat că Articolul 6 aliniatul 3a oferă acuzatului dreptul de a primi informații specifice și detaliate cu privire la acuzația împotriva lui, dacă aceasta este necesar conform Articolului 5 aliniatul 2 prin care detenția trebuie să fie justificată. Acuzatul are dreptul să fie informat despre infracțiunea pe care el se presupune că a comis și despre specificul juridic al infracțiunii și schimbările în formularea acuzației.

Luînd în considerație condițiile sociale în Estonia și de asemenea cauza *Brozicek c/Italia* 1989 interpretarea acuzației, adică explicarea acuzației, poate fi problematică. Convenția cere ca acuzatul să fie informat într-o limbă pe care o înțelege. Articolul 16 al Codului de Procedură Penală care reglementează de limba de procedură în instanțele de judecată stabilește că «limba de procedură penală este cea estoniană...» și aliniatul doi stabilește că «părțile și alte persoane implicate în proces care nu înțeleg limba de procedură au dreptul de face declarații, oferi explicații și mărturii, să apară în fața instanței și să depună petiții cu ajutorul unui interpret în limba lor natală sau în altă limbă pe care o posedă...» Aliniatul 4 al aceluiași Articol stabilește în continuare că «dacă procedurile nu se petrec în limba estonă, procesul verbal al procedurilor va fi

disponibil în limba în care a avut loc procesul, sau la cererea unei părți în proces, traducerea în limba estonă.»

6.2 ARTICOLUL 6 ALINIATUL 3B AL CONVENȚIEI

«dreptul de a dispune de dreptul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării»
În opinia Comisiei, această prevedere a fost prea larg interpretată și de aceea dreptul general la apărare trebuie să ia în considerație dreptul general la apărare din interiorul unui stat și nu doar dreptul acuzatului la apărare.

Calitatea dreptului general la apărare depinde în primul rând de regulamentele referitor la dreptul la apărare și de aplicarea lor în practică. Fără a intra în detalii, problema Estoniei constă în lipsa unei legi ce ar reglementa dreptul la asistență legală și neajunsul relativ de avocați calificați. Problema se complică din cauza faptului că nu toți avocații care acordă asistență legală sunt asociați Baroului estonian de Avocați și astfel obligația de a asigura cu asistență legală (așa – numita din oficiu) nu se referă la ei.

Conceptele de «înlesniri» și «necesare» sunt subiective și depind de numeroși factori. Consecvent, este greu de găsit îndrăgiri comune ce rezultă din practica judiciară a organelor de la Strasbourg. Totuși, în cauzele *Jespers c/Belgia* 1981 și *Kamasinski c/Austria* 1989 s-a hotărât că acuzatul trebuie să aibă posibilitatea de a vedea rezultatele procedurilor îndeplinite pe parcursul procesului, acest drept fiind, însă, relativ, deoarece este suficient ca această posibilitate să fie oferită apărătorului persoanei. Dreptul la apărare este stabilit în Articolul 18 al Codului de Procedură Penală (și alte norme procedurale). Conform Codului, «Un suspect, acuzatul, sau persoanele supuse judecății trebuie să fie asigurate cu dreptul la apărare. Instanțele, procurorul, anchetatorul sau anchetatorul preliminar trebuie să fie obligați în limitele autorității lor să garanteze oricărui suspect, acuzat, sau persoanei supuse judecății posibilitatea de a se apăra împotriva suspiciunilor sau acuzațiilor aduse împotriva ei prin mijloacele și în modul prevăzut de lege, și de asemenea să garanteze protecția dreptului său personal sau material...» Conform Articolului 35, aliniatul 1, suspectul are dreptul de a discuta și delibera cu apărătorul confidențial, fără limitarea numărului sau duratei acestor întrevederi. Persoanele acuzate și persoanele supuse judecății au aceleași drepturi. Articolul 35 aliniatul 2 stabilește că, «...după încheierea anchetei preliminare, acuzatul trebuie să aibă dreptul să revadă materialele cauzei penale și să facă copii...»

Se poate spune că condițiile cerute pentru realizarea drepturilor stabilite în acest Articol sunt încorporate în legislația estoniană. Realizarea lor de fapt depinde, însă, de situația concretă, după cum menționează Curtea și Comisia.

6.3. ARTICOLUL 6 ALINEATUL 3C AL CONVENȚIEI

«să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a-l plăti, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției impun acest lucru;»

Articolul 6 aliniatul 3c stabilește dreptul acuzatului de a se apăra singur sau de a fi apărat cu asistență legală, la alegerea sa. Se mai stabilește dreptul de a primi asistență legală gratuită, dacă acuzatul nu are mijloace suficiente pentru a plăti asistență legală și această asistență legală este în interesul justiției. Astfel, acuzatul are dreptul la asistență legală la alegerea sa cu condiția că el și-o poate permite. Dacă aceste mijloace nu există, el poate fi obligat să se apere de sine stătător,

dacă interesele justiției nu cer ca să I se ofere asistență gratuită. Organele de la Strasbourg au acceptat limitarea alegerii asistenței gratuite.

Din practica judiciară a Curții, ceea ce constituie «interesele justiției» depinde de situație și trebuie rezolvat de organele competente în fiecare caz aparte, ținând cont de apărarea de iure și de facto. De exemplu, în cauza *Engels*, Curtea a considerat că interesele justiției sunt respectate dacă în procedurile militare disciplinare acuzatul își asigură el însuși apărarea și primește asistență legală doar în cazurile referitoare la apel. În cauza *Monnell și Morris c/Regatul Unit 1987*, totuși, s-a stabilit că refuzul la asistență legală în cazul apelului care, obiectiv, n-ar avea succes nu contravine intereselor justiției. S-a menționat, însă, că decizia de a refuza asistență legală trebuie analizată cu scopul de a asigura ca avocații să nu refuze la reprezentarea clientului într-un proces complicat sau rezultatul caruia este neclar, fără temeiuri justificate și în interesele lor proprii.

Problemele legate de apărare în procesul penal sunt reglementate de Articolele 36 și 37 ale Codului de Procedură Penală. Dacă nu luăm în considerație problemele generale referitor la asistență legală, menționate mai sus, se poate spune că cerințele Convenției pentru asistență legală sunt îndeplinite de procedura penală estoniană, totuși, situația este mai complicată în alte domenii, fiindcă lipsește o lege ce ar reglementa asistența legală și regulamente ce ar prevedea asistență legală gratuită. Aceasta este cu atât mai mult necesar, luând în considerație că din punct de vedere al Convenției, nu este suficient ca apărarea să fie «teoretică și iluzorie», de fapt ea trebuie să fie «practică și efectivă». Curtea a hotărât că dreptul la asistență legală gratuită, dacă interesele justiției necesită astfel, nu este o alternativă pentru apărarea de sine stătătoare, dar este un drept independent pentru care sunt aplicate standarde obiective. Mai ales, nu se poate aștepta ca acuzatul să se apere de sine stătător în cauzele ce vizează probleme legale ce necesită cunoștințe și experiență profesională.

6.4. ARTICOLUL 6 ALINIATUL 3D AL CONVENȚIEI.

«să asculte sau să ceară ascultarea martorilor acuzării și să obțină citarea și ascultarea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;»

Acest principiu își are originea în sistemul de drept comun și are scopul de a garanta egalitatea mijloacelor și egalitatea părților. Scopul prevederii este de a pune acuzatul în poziție egală față de procuror în ce privește citarea și ascultarea martorilor.

Există multe precedente referitor la acest principiu. De exemplu, în cauza *Bonisch c/Austria 1995*, Curtea a stabilit că instanța care judecă o cauză trebuie să urmeze aceleași proceduri de ascultare a experților proprii și a experților apărării. Curtea a considerat ca fiind încălcări ale acestei prevederi, cauzele în care acuzările se bazează pe mărturiile unei persoane anonime pe care apărarea nu avea posibilitatea să o asculte (vezi *Kotovski c/Olanda 1989*, *Windisch c/Austria 1990*). În cauza *Unterperdinger c/Austria 1986*, a fost depistată o încălcare a Articolului 6 aliniatul 3d, deoarece instanța austriacă ce a acuzat o persoană de comiterea unui atac și a bazat hotărârea pe mărturia depusă prealabil de către doi martori poliției. Acești martori au refuzat să depună mărturii în judecată și astfel apărarea nu a avut posibilitatea de a-I asculta. Excluderea acuzatului de la participarea în proces, în cazuri excepționale nu a fost considerată ca fiind o încălcare a acestui principiu, dacă apărarea persoanei participă la proces.

Aplicarea acestui principiu se referă, de asemenea, la prezența sau absența reglementărilor despre așa-numiții martori privilegiați în regulile de procedură a statului în cauză.

Legislația Estoniei nu conține nici o prevedere de garantare a dreptului sus-menționat în timpul procedurilor premergătoare judecării. În timpul anchetei prealabile, conform Articolului 35 al Codului de Procedură Penală, acuzatul are dreptul de a depune petiție pentru ascultarea martorilor numai dacă petiția este la discreția persoanei care îndeplinește procedura (anchetator preliminar, anchetator). De obicei aceasta nu se îndeplinește în practică, chiar dacă legea prevede că anchetatorul preliminar sau anchetatorul sunt obligați să rezolve petițiile depuse de către acuzat, dacă astfel de petiții sunt pertinente la rezultatul cauzei.

Totuși, există anumite reglementări care se referă la această problemă în timpul procedurii judiciare. Mai întâi, Articolul 207 al Codului de Procedură Penală stabilește că «procurorul, persoana supusă judecării, apărarea și victima, pîritul și reclamantul într-o cauză civilă, și reprezentanții lor trebuie să exercite drepturi egale la judecarea unei cauze în ceea ce privește prezentarea probelor, examinarea lor și alcătuirea petițiilor...» Aceasta include ascultarea martorilor. Această prevedere este specificată în continuare în regulamentele pentru examinare în judecată stabilită în Articolul 240, care prin alineatul 4 garantează persoanelor supuse judecării dreptul de a asculta toți martorii și alți participanți la proces prin intermediul procedurii de judecată. O prevedere similară este prevăzută în Articolul 243 alineatul 3, conform căruia «după ce o persoană a depus mărturie, ea trebuie examinată de către ... persoana supusă judecării și de către apărare...»

Articolul 79 al Codului de Procedură Penală reglementează posibilitatea unui martor sau victimei de a rămîne anonimă în interese de siguranță. Articolul 79 alineatul 4 stabilește «mărturia unei persoane anonime trebuie sigilată într-un plic și păstrată aparte de dosarul cauzei. Informația poate fi examinată numai de către anchetatorul preliminar, anchetator, procuror sau judecată, care, după examinarea acestei informații trebuie resigilată în plic, pe care ei trebuie să-l semneze. Consecvent, apărarea nu are posibilitatea de a examina mărturia și apărarea, acuzatul, sau persoana supusă judecării nu au posibilitatea de a asculta victima sau martorul anonim. Aceasta nu este în conformitate cu Convenția, în special cu Articolul 6 alineatul 3d.

6.5. ARTICOLUL 6 ALINEATUL 3E AL CONVENȚIEI

«să ceară a fi asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită în timpul ședinței de judecată».

Nivelul de cunoaștere sau vorbire a unei limbi, la care poate apărea necesitatea asistenței unui interpret depinde de situația concretă. În general, acuzatul trebuie să fie în situația în care el însuși sau prin intermediul unui interpret poate participa în modul care ar garanta un proces echitabil. Dreptul acuzatului de a utiliza asistența gratuită a unui interpret nu este limitată la judecare verbală a cauzei în instanță, dar se extinde de asemenea la dreptul de a folosi «asistența gratuită a unui interpret în traducerea tuturor documentelor procesului în scris sau verbal, pe care acuzatul trebuie să o înțeleagă pentru ca procesul să fie echitabil...» Astfel, această cerință deasemenea include traducerea procedurilor preventive, ca și sumarul acuzației. În cauza Luedicke Curtea a susținut că acest drept se referă la prima apariție în fața judecătorului, revizuirea temeiurilor pentru detenția persoanei și la traducerea deciziei instanței de judecată. Acest drept de asemenea se extinde la procedura de apel de oarece aceasta cade sub incidența cerințelor Articolului 6. Traducerea nu trebuie să fie simultană și nici detaliată

cuvînt cu cuvînt, sau în formă scrisă. Ea trebuie să fie totuși, într-o formă care ar permite ca determinarea vinovăției și dreptul la apărare să fie în contextul unui proces echitabil. Acest drept nu se aplică cheltuielilor apărute la comunicarea cu apărătorul angajat de către acuzat.

Problemele ce se referă la limba procesului și la traducere, sunt reglementate în Articolul 16 al Codului de Procedură Penală. Aliniatul 2 al acestui Articol stabilește că (Părțile și alte persoane implicate în proces care nu înțeleg limba procesului, au dreptul să facă declarații, să ofere explicații și mărturii, să apară în fața instanței de judecată și să depună petiții cu asistența unui interpret în limba lor maternă sau în altă limbă pe care ei o posedă...). Articolul 112, stabilește că va fi folosită asistența unui interpret dacă oricare din persoanele participante în procesul penal, nu înțelege limba procesului. Aceasta deasemenea se referă la cauzele în care sunt implicate persoane cu deficiențe de auz sau de vorbire.

În general, regulamentele și practica traducerii în instanțele de judecată ale Estoniei, nu a constituit o problemă, deși Articolul 35 al Codului de Procedură Penală ce reglementează drepturile suspectului, acuzatului sau persoanei supuse judecării, nu conține o referire directă la dreptul de asistență gratuită a unui interpret.

7. PROTOCOLUL 7, ARTICOLELE 2-4

7.1 Protocolul 7 Articolul 2: Dreptul la apel

«1. Orice persoană, declarată vinovată de comiterea unei infracțiuni de către un tribunal, are dreptul să ceară examinarea de către o jurisdicție superioară a hotărîrii de condamnare ori prin care s-a stabilit vinovăția sa. Exercitarea acestui drept, inclusiv motivele pentru care acesta poate fi exercitat, sunt reglementate de lege.

2. Acest drept poate constitui obiectul unei excepții în cazul infracțiunilor minore așa cum sunt acestea definite de lege, sau cînd acel interesat a fost judecat în primă instanță de către cea mai înaltă jurisdicție, ori a fost declarat vinovat și condamnat ca urmare a unui recurs declarat împotriva achitării sale».

Dreptul la apel stabilit în Articolul 2 este unul din principiile unui proces echitabil recunoscut în țările civilizate și este intenționat de a preveni abuzurile potențiale de putere și a erorilor în justiție.

Convenția cere ca dreptul la apel să fie garantat. Sentința poate fi emisă numai de către o instanță. În Estonia această instanță este judecătoria de raion și oraș, sau în cazurile unor comiterii unor contravenții administrative, de către o instanță administrativă de judecată. Curțile de Apel (Curțile de District) se angajează doar în revizuirea legală în conformitate cu esența apelului sau protestului.

Acest principiu este garantat în Estonia prin sistemul celor trei verigi stabilite în Constituție. În conformitate cu Articolul 148 al Constituției, sistemul judiciar este compus din judecătoriile de raion sau oraș și judecătoriile administrative, curți de district, și Curtea Supremă. Conform Articolului 149 alinatul 2, al Constituției, curțile de district «...sunt Curți de Apel și revizuiesc hotărîrile judecătoriilor de primă instanță....»

Curțile de Apel au început să activeze în Estonia la 15 septembrie 1992. Procedura de apel este stabilită în următoarele legi:

- 1) Codul de Procedură al Apelului și Casației Penale;
- 2) Codul de Procedură Civilă

După cum s-a menționat mai sus, în general, principiul dreptului absolut la apel se exercită în sistemul judiciar al Estoniei (inclusiv judecătoriile administrative), cu excepția procedurilor disciplinare în forțele de apărare și în instituțiile de detenție, unde apelul este limitat.

Dreptul persoanelor supuse judecății de a depune petiții împotriva procedurilor, ordinelor și deciziilor instanțelor de judecată este prevăzut în Articolul 35 aliniatul 3 și Articolul 275 aliniatul 1, punctul 12 al Codului de Procedură Penală, conform cărora sentința unei instanțe de judecată trebuie să conțină regulile și termenul final pentru apelul deciziei. Când se anunță decizia judecății, judecătorul este obligat să consulte persoana în cauză despre regulile și termenul final într-o manieră explicită.

7.2. PROTOCOLUL 7 ARTICOLUL 3: DREPTUL LA COMPENSAȚIE

«atunci când condamnarea penală definitivă este ulterior anulată sau când este acordată grațierea pentru că un fapt nou sau recent descoperit dovedește că s-a produs o eroare judiciară, persoana care a suferit o pedeapsă din cauza acestei condamnări este despăgubită conform legii ori practicii în vigoare în statul respectiv, cu excepția cazului în care se dovedește că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut este acesteea imputabilă în tot sau sau în parte.»

Scopul acestei prevederi este de a oferi persoanelor care au suferit nejustificat datorită acțiunilor unei autorități, atât compensație morală (în forma recunoașterii erorii și prezentării scuzelor), cit și compensație materială. Acest standart are scopul de a oferi protecția împotriva erorilor comise de către autorități, de a controla autoritățile de stat și de stabile o balanță între individ și autorități, deoarece statul pedepsește și cere compensație de la persoanele ce comit o infracțiune împotriva unei autorități. Acest principiu de asemenea impune statului anumite obligații.

Acest drept nu este protejat de către Constituție sau de către lege. Există numai o prevedere stabilită în Articolul 451 al Codului de Procedură Civilă ce prevede răspunderea materială în cazul acțiunilor incorecte ale autorităților de achetă sau ale instanțelor de judecată în cazurile și în cadrul limitelor prescrise de lege. Din păcate, pînă în prezent nu a fost adoptată o lege ce ar reglementa această problemă și de aceea, persoanele care au suferit datorită acțiunilor autorităților se află într-o situație inegală. Totuși, Ministrul Finanțelor a confirmat prin directiva nr. 91 din 16 iunie 1993, «regulamentele temorare pentru calculul și plata compensațiilor pentru prejudiciile cauzate persoanelor prin acțiunile nelegale ale anchetatorilor preliminari, anchetatorilor, procurorilor și ale instanțelor de judecată». Acest document este foarte scurt, constă din nu mai mult de 3 puncte și specifică numai calculul salariilor și proprietății supuse compensației. În practică această directivă a fost utilizată pentru plata compensației, dar această problemă nu a fost reglementată în întregime în legătură cu cerințele Convenției. Este un neajuns evident faptul că regulamentele actuale nu permit compensația pentru prejudiciile morale. Astfel, există necesitatea de a reglementa acest drept în conformitate cu Convenția.

7.3 Protocolul 7 Articolulul 4: Dreptul de a fi protejat împotriva sentințelor și pedepselor multiple

- «1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceluiași stat pentru săvârșirea unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat.*
- 2. Dispozițiile aliniatului precedent nu implică redeschiderea procesului conform legii și procedurii penale aparținând statului respectiv dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente au fost de natură să afecteze hotărârea pronunțată.*
- 3. Nici o derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul Articolului 15 din Convenție.»*

Principiul este desemnat pentru protejarea individului împotriva acțiunilor arbitrare posibile ale autorităților și în particular împotriva politicilor arbitrare pentru pedeapsă, fapt ce poate fi atribuit dezvoltărilor politice.

Acest principiu este protejat prin Articolul 23 al Constituției aliniatul 3 al căruia că «...Nici o persoană nu poate fi judecată sau pedepsită de două ori pentru săvârșirea unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat în coformitate cu legea».

Acest drept poate fi exercitat în cadrul procedurilor penale în baza articolului 5 al Codului de Procedură Penală, «condițiile pentru sfârșirea procedurilor penale», în care aliniatul 1, punctul 9 stabilește că «...O cauză penală nu poate fi inițiată sau o cauză care a fost deja inițiată trebuie sfârșită în ceea ce privește persoana împotriva căreia a intrat în vigoare decizia instanței de judecată pentru aceeași acuzație, sau pentru care a fost emis pe aceeași bază un ordin al instanței de judecată de a sfârși cauza penală...»

ARTICOLUL 7. PEDEAPSA IN CONFORMITATE CU LEGEA

Articolul 7 alin. 1 al Conventiei:

"Nimeni nu poate fi condamnat pentru o actiune sau omisiune care, in momentul cand a fost savirsita, nu era considerata o infractiune, potrivit dreptului national sau international. De asemenea, nu poate fi aplicata vre-o pedeapsa mai grava decat aceea care era aplicabila in momentul savirsirii infractiunii."

Articolul 23 al Constitutiei:

"Nimeni nu va fi condamnat pentru actiuni sau omisiuni care la momentul comiterii nu constituiau un act administrativ delictuos potrivit dreptului intern."

Nimanui nu i se va aplica nici o pedeapsa mai aspra decat cea care era aplicabila in momentul comiterii actului delictuos. Daca ulterior comiterii actului delictuos dreptul intern prevede o pedeapsa mai blinda, va fi aplicata pedeapsa mai blinda."

Codul Penal, Articolul 6, Aplicarea Legii Penale in Timp:

- "(1) Pedeapsa va fi determinata de legislatia in vigoare in momentul comiterii actului delictuos.*
- (2) Legea care dezincrimineaza fapta sau care diminueaza pedeapsa va avea forta retroactiva; efectele sale se vor extinde si asupra faptelor comise anterior adoptarii legii.*
- (3) Legea care incrimineaza actul delictuos sau sporeste pedeapsa nu va avea forta retroactiva."*

Codul privind Contraventiile Administrative, Articolul 3, Aplicarea Legii Administrative in Timp:

- "(1) Persoana acuzata de comiterea unei contraventii administrative va raspunde conform legii in vigoare in momentul comiterii faptei.*
- (2) Legea care diminueaza sau anuleaza pedeapsa pentru contraventia administrativa va avea forta retroactiva, adica efectele sale se vor extinde si asupra contraventii lor comise pana la adoptare legii".*

In Republica Estonia Codul Penal este unicul izvor de drept penal. Pedeapsa nu poate fi prescrisa de o alta lege sau hotarire a instantei judecatoresti. Astfel, toate faptele definite ca fiind criminale si urmind a fi sanctionate au fost sistematizate in Codul Penal. Contraventiile sint sanctionate conform Codului privind Contraventiile Administrative. Ambele coduri consacra principiul enuntat in Articolul 7 alin.1 al Conventiei. Acesta este un principiu general admis al dreptului penal, in conformitate cu care forta retroactiva au numai legile care diminueaza sau anuleaza pedeapsa pentru fapta comisa. Cei care au elaborat Constitutia Estonia au considerat absolut necesara declararea acestui principiu ca fiind principiu constitutional.

Articolul 7 alin.2 al Conventiei:

"Prezentul Articol nu actiune sau de o omisiune care, in momentul savirsirii sale, era considerata va aduce atingere judecarii si pedepsirii unei persoane vinovate de o infractiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de natiunile civilizate".

Codul Penal, Articolul 6 alin.4:

"(4) Crimele impotriva umanitatii si crimele de razboi (Articolul 61 alin.1-4) vor fi pedepsite fara a lua in considerare timpul comiterii lor."

Articolul 61 alin.1 al Codului Penal este cuprins in capitolul "Crime impotriva umanitatii si crime de razboi".

Articolul 61 alin.1 al Codului Penal condamna crimele impotriva umanitatii, incluzind genocidul, ele fiind definite de dreptul international. Articolul 61 alin.2-4 condamna crimele de razboi, precum agresiunea impotriva populatiei civile din zona activa de razboi, violarea drepturilor legale ale prizonierilor de razboi si folosirea sau ordonarea de a folosi mijloace si metode de razboi interzise. Aceste crime au fost incluse in Codul Penal prin amendamentul adoptat la 9 Noiembrie 1994. Deoarece crimele impotriva umanitatii si crimele de razboi erau condamnate in conformitate cu principiile generale de drept recunoscute de catre natiunile civilizate inainte de a fi codificate in Codul Penal Eston, forta retroactiva a acestei legi nu incalca principiile enuntate in Conventie. Acest fapt ramine valabil chiar daca Constitutia nu contine careva prevederi similare celor din Articolul 7 alin. 2 al Conventiei. Aceasta opinie ramine a fi de baza in elaborarea noului Cod penal.

ARTICOLELE 8 SI 12. DREPTUL LA RESPECTAREA VIETII PRIVATE SI DE FAMILIE

Articolul 8 al Conventiei:

" 1. Orice persoana are dreptul la respectarea vietii sale private si de familie, a domiciliului sau si a corespondentei sale.

2. Nu este admis amestecul unei autoritati publice decat in masura in care acest amestec este prevazut de lege si daca acesta constituie o masura care, intr-o societate democratica este necesara securitatii nationale, sigurantei publice, bunastarii economice a tarii, apararii ordinii si prevenirii faptelor penale, protectiei sanatatii sau a moralei, ori protectiei drepturilor si libertatilor altuia".

Articolul 12 al Conventiei:

" Incepind cu virsta nubila, barbatul si femeia au dreptul de a se casatori si de a intemeia o familie conform legilor nationale ce reglementeaza exercitarea acestui drept".

Articolele 8 si 12 pot fi examinate impreuna, deoarece rapoartele Comisiei si deciziile Curtii indica faptul ca multe persoane care au inaintat plingeri privind amestecul in viata familiala au facut acest lucru sub Articolele 8 si 12 simultan.

Cele patru drepturi enumerate in Articolul 8, dreptul fiecărei persoane de a-i fi respectata viata privata si de familie, domiciliul si corespondenta, in esenta, variaza la un anumit grad, dar pot fi unite sub un singur concept, neamestecul in viata personala. Dreptul la viata personala include in sine multe alte drepturi. O definire a fost data de catre Asambléa Parlamentara al Consiliului Europei in Rezolutia 428(1970):

" Dreptul la viata personala inseamna dreptul persoanei de a-si trai viata cu minimum de amestec. Aceasta se refera la viata privata, familiala, integritatea fizica si morala, onoarea si demnitatea, evitarea de a fi calomniat, divulgarea faptelor irelevante si rusinoase, publicarea neautorizata a fotografiilor personale, nedivulgarea informatiilor confidentiale primite sau date de catre persoana".

Articolele 9,10 si 11, care de asemenea se refera la diverse sfere ale vietii personale, precum libertatea gandirii, expresiei, religiei si conștiintei, dreptul la intruniri si asociere, pot si ele fi privite respect pentru viata personala. Articolul 8 insa, asigura o protejare generala a principiului respectului vietii personale.

Daca examinam formularea alin.2 al Articolului 8, s-ar parea ca statul poate evita violarea Articolului 8 neactionind ("obligatia esentiala a statului este neamestecul" cazul *Lingvistica Belgiana* 1968). Dar in unele cazuri Comisia si Curtea au interpretat Articolul 8 ca fiind in obligatia statului de a actiona.

Obligatia statului de a actiona a fost clar expusa in cazul *Airey vs. Republica Irlanda* 1979. Guvernul Irlandez nu a acordat asistenta legala unei femei care dorea hotarirea instantei judecatoresti despre divort cu sotul care o maltrata. Curtea a hotarit ca Articolul 8 nu numai ca obliga statul de a nu interveni, dar, mai mult ca atat, aceasta interdictie negativa este insotita de o obligatie pozitiva de a proteja viata familiala (remarci similare au fost facute si la cazul *Marckx vs. Belgia* 1979). Astfel, comparind legislatia Estona cu prevederile Conventiei trebuie sa mentionam ca legislatia interna prevede obligatiile statului.

Realizarea drepturilor enunțate în Articolul 8 alin.1 este specificată în alin.2 al aceluiași articol, care stabilește cazurile și condițiile în care statul are dreptul de a interveni în viața personală, conform legii și în măsura potrivită unei societăți democratice.

Comisia și Curtea examinează mai întâi dacă amestecul este prescris de lege sau dacă legea a fost interpretată într-asa un mod încât a permis amestecul. Acțiunile autorităților executive nu trebuie să fie arbitrare, ci bazate pe lege.

Alte cerințe față de lege sunt accesibilitatea și prevederea (ambele menționate în cazul *Silver și alții vs. Marea Britanie* 1983). Accesibilitatea este explicată prin "legea trebuie să fie accesibilă: cetățeanul trebuie să aibă un indice ca ea este adecvată, în anumite circumstanțe aplicându-se anumite reguli". Capacitatea legii de a prevedea înseamnă ca "o normă este lege numai dacă este formulată suficient de precis, dând posibilitatea cetățeanului de a-și regla comportamentul: el trebuie să fie în stare să prevadă, în măsura rezonabilă, consecințele comiterii faptei".

Pentru a fi aplicate restricții este necesară existența unei nevoi sociale, iar gradul intervenției trebuie să fie proporțional cu scopul legitim al intervenției. Autoritățile statale sunt responsabile de a determina necesitățile sociale. Organele Convenției vor determina dacă gradul de intervenție a statului este proporțional cu scopul legitim al intervenției și dacă justificarea statului este suficientă pentru a restringe exercitarea drepturilor enunțate în alin.1.

Putem asuma că proporția aprecierilor este bazată pe chestiuni cum ar fi securitatea și prosperitatea economică a statului, pentru că statul este mult mai competent de a determina necesitățile și resursele statului, decât instanța internațională (*Lithgow și alții vs. Marea Britanie* 1986).

În conformitate cu Constituția Estonă statul are dreptul de a interveni în viața privată și familială a persoanei numai în cazurile strict stabilite de lege, pentru protecția sănătății și moralei publice, ordinii publice, drepturilor și libertăților altor persoane sau pentru prevenirea unor acțiuni criminale sau arestarea unui criminal (Articolul 26). În această privință Constituția Estonă este în deplină conformitate cu Convenția.

Pentru a obține acces la corespondența scrisă sau mesajele trimise prin alte cai este necesar ordinul instanței judecătorești. Acest ordin este emis în conformitate cu procedura stabilită de lege ca o măsură excepțională și numai pentru prevenirea unui act criminal sau culegerea dovezilor în procedurile penale (Articolul 43). În acest caz Constituția Estonă stabilește mai multe restricții decât Convenția.

Restringerea exercitării drepturilor în sistemul legal Eston trebuie să fie în concordanță cu Constituția și să fie absolut necesară în societatea democratică (Articolul 11 al Constituției Estonie). Cerințele legale pentru restringerea drepturilor și libertăților omului sunt garantate prin Articolele 3, 11, 13, 14, 15, 139, 146 și 152 ale Constituției. Convenția stabilește niste cerințe mult mai specifice pentru restringerea drepturilor, decât pur și simplu "necesare pentru societatea democratică". Contradicții între Convenție și Constituția Estonă nu sunt.

Prevederile Partii Generale ale Codului Civil au de asemenea un rol important în protecția vieții personale și asigurarea unor compensații pentru amestecul în viața personală.

Articolul 24 al Codului prevede ca fiecare persoana are dreptul de a cere terminarea amestecului in viata personala si plata unor compensatii pentru daunele morale sau materiale cauzate. Violarea inviolabilitatii vietii personale include urmatoarele, daca sunt comise fara temei legal sau impotriva vointei persoanei: (1) intrarea in locuinta sau pe proprietatea sa ; (2) perchezitia persoanei si ridicarea obiectelor sale; (3) sechestrarea corespondentei trimise prin posta, telegraf, telefon sau alte cai, cat si ridicarea manuscrisurilor, corespondentei sau actelor si documentelor personale; (4) intreruperea accesului persoanei la informatie prin caile de informare sau deconectarea lor; (5) urmarirea vietii personale ale persoanei; (6) colectarea informatiilor privind viata personala .

In afara de aceasta, conform prevederilor Partii Generale ale Codului Civil, instanta poate considera drept amestec in viata personala orice actiune care nu este mentionata mai sus, dar care violeaza viata personala a cetateanului. In opinia noastra aceste prevederi asigura legislatia Estona cu destule repere pentru definirea vietii personale, incluse fiind aceleasi drepturi care sunt enuntate in Articolul 8 al Conventiei, cu exceptia dreptului la viata familiala. Protectia drepturilor ce tin de viata personala este discutata in sectiunile urmatoare ale acestui raport.

1.PROTECTIA VIETII PRIVATE

Articolul 8 al Conventiei mai intii de toate se refera la dreptul la protectia vietii private. In protectia vietii private se evidentiaza 2 categorii de chestiuni: protectia de perchezitie, control si informatii si colectarea dovezilor in cazul penal.

1.1 Protectia informatiei

Colectarea, inregistrarea, pastrarea si divulgarea diferitor forme de informatii poate fi considerata drept o posibila violare a vietii personale.

In mod normal statul cere careva informatii despre cetatenii sai pentru a –si indeplini functiile sale (securitatea nationala, economia, ordinea publica si lupta cu criminalitatea), iar cetatenii sunt obligati sa le prezinte. Dar, pe de alta parte, daca statul culege informatii despre viata personala a cetatenilor sai, exista posibilitatea ca aceasta informatie sa fie utilizata incorect sau ilegal.

La momentul actual este imposibil de a spune daca legislatia Estona corespunde cu Conventia in materia protectiei informatiei, pentru ca asemenea prevederi inca urmeaza a fi elaborate si adoptate.

Este evident ca Legea privind Secretele de Stat, care in primul rind se refera la apararea si securitatea nationala, si informatiile privind controlul si perchezitia , nu sunt suficiente pentru reglementarea acestui domeniu important. Legea privind Secretele de Stat corespunde cu prevederile Conventiei. Aceasta Lege da o definire clara conceptului de secret de stat si tipurilor de informatie care ar putea fi declarata secret de stat, cat si informatiile care nu pot fi declarate secret de stat (precum informatiile privind calamitati naturale sau violari ale drepturilor omului). Protectia secretelor de stat este asigurata de catre Departamentul de Securitate, care elibereaza permise de a lucra cu si folosi secretele de stat. Aceste permise pot fi eliberate numai cetatenilor Estonieni cu putere de discernamint. Eliberarea permiselor de a lucra cu secretele de stat, anulara lor sau expirarea contractului de munca din motivul anularii acestui permis pot fi contestate in instanta. Conventia permite stabilirea carorva restrictii in interesele securitatii nationale si luind in considerare faptul ca Legea privind Secretele de Stat stabileste careva

restrictii pentru declararea informatiei secret de stat, se considera ca alegea corespunde prevederilor Conventiei.

Este necesara examinarea Legii despre Registrarea si Divulgarea Informatiei privind Persoanele care au Lucrat sau Cooperat in Securitate sau in Serviciile Secrete ale Fortelor Armate ale Estoniei sau in Serviciile Secrete ale Fortelor Armate care au Ocupat Estonia. Persoanele care au lucrat sau cooperat cu asemenea servicii sunt inregistrate la Politia de Securitate. Persoana in cauza trebuie sa prezinte documente ce dovedesc lucrul in cadrul sau pentru serviciile respective. Informatia data trebuie sa cuprinda urmatoarele:

- (1) numele persoanei;
- (2) data si locul nasterii;
- (3) locul de resedinta in timpul lucrului in cadrul serviciului respectiv si locul de resedinta in momentul comunicarii acestor informatii;
- (4) denumirea serviciului respectiv;
- (5) postul ocupat in cadrul serviciului respectiv;
- (6) perioada de lucru sau cooperare cu serviciul respectiv;
- (7) alte informatii referitoare la activitatea persoanei in cadrul serviciului respectiv, cu exceptia informatiilor ce ar putea fi folosite impotriva sa sau a persoanelor apropiate;
- (8) domeniul activitatii persoanei la momentul comunicarii acestor informatii.

Daca persoana refuza de a da asemenea informatii, identitatea sa va fi facuta cunoscuta. Divulgarea va fi bazata pe documente (documente din arhiva, buletine de identitate sau copii, rapoarte, directive, documentatie financiara, corespondenta, inregistrari audio, video, fotografii si alte documente) referitoare la activitatea sa in cadrul serviciului.

Identitatea persoanei care a prezentat informatia ceruta va putea fi divulgata numai cu permisiunea sa exprimata in scris, cu exceptia cazurilor cand informatia prezentata de el este considerata insuficienta. Identitatea persoanei care nu a prezentat informatia ceruta in termenul de un an va fi divulgata in forma de aviz al Politiei de Securitate la ordinul Secretarului de Stat in Anexa la Gazetul de Stat. Inaintea publicarii avizului, textul va fi prezentat persoanei in cauza care are dreptul de a examina documentele pe care le are la dispozitie Politia de Securitate si care dovedesc activitatea sa in cadrul serviciilor respective. Numele altor persoane mentionate in documente nu sunt divulgate persoanei in cauza. Persoana poate contesta informatia in instanta de judecata sau printr-o plingere scrisa adresata Politiei de Securitate, care are sarcina de a aduce dovezi.

Informatia privind persoana care a prezentat informatiile cerute in termenul stabilit este considerata drept secret de stat, cu exceptia celor persoane care au comis crime impotriva umanitatii sau crime de razboi, sau au incalcat prevederile unei legi care era in vigoare la momentul comiterii faptei si care urmeaza a fi dovedite prin decizia instantei. Cazul va fi dat publicitatii daca este dovedit ca Presedintele Republicii, un membru al Riijikogu, al Guvernului sau al Curtii Nationale au activat sau cooperat cu serviciile secrete de securitate.

Legitimitatea activitatilor Politiei de Securitate este urmarita de o comisie formata de Riijikogu.

Autoritatile Conventiei nu considera drept incalcare a prevederilor Conventiei activitatile ce tin de dreptul statului de a colecta informatii in interesul securitatii nationale.

Colectarea informatiilor este de asemeni reglementata de Legea privind Coruptia, care permite autoritatilor de a cere periodic declararea intereselor economice ale oficialitatilor guvernamentale. Se presupune ca aceasta cerere nu este o incalcare a prevederilor Conventiei, pentru ca Curtea a decis ca un politician va expune, inevitabil si in mod constient, fiecare cuvint si actiune spre a fi examinate de presa si public (Lingens vs. Austria 1986). Aceasta interventie este evident necesara intr-o societate democratica spre asigurarea bunastarii economice nationale, fiind incredintata statului aprecierea acestei interventii.

La etapa actuala, utilizarea informatiei este de asemeni reglementata de Constitutie (Articolul 44 alin. 3) si de Codul Penal (Articolul 167). Constitutia stabileste ca fiecare cetatean Estonian are dreptul de a obtine informatia despre sine insusi pe care o detine statul, autoritatile guvernamentale locale in arhivele statale si locale. Exercitarea acestui drept poate fi restrinsa prin lege, in scopul apararii drepturilor si libertatilor altora si a secretului paternitatii unui copil, cat si in scopul prevenirii unui act criminal, reinerii unui infractor sau obtinerii de dovezi in procedurile criminale. Codul Penal contine masuri de protectie impotriva daunelor cauzate de utilizarea ilegala a informatiei. Incalcarea procedurilor de mentinere a registrelor de stat sau procedurilor de folosire a informatiei din aceste registre, daca a cauzat prejudicii drepturilor fundamentale ale omului sau intereselor statului, va fi pedepsita cu amenda sau privatiune de libertate pina la 2 ani. In Estonia nu exista o lege care ar reglementa culegerea si accesul la informatie. Este dificil de a aplica sanctiunile continute in Codul Penal referitor la violarea drepturilor declarate in Constitutie.

Deci, este foarte important ca Legea privind Protectia Informatiilor Personale si Legea privind Registrele de Stat sa fie adoptate cat mai curind. Ambele documente sunt numai proiecte. Vechea lege se va aplica operarii cu informatii personale (cu exceptia cazurilor de operare cu asemenea informatii da catre o persoana fizica sau de operare cu informatii continind secrete de stat), pe cand legea noua se va referi la procedurile de intocmire, folosire, mentinere si lichidare a registrelor de stat, cat si la motivele pentru introducerea sau eliminarea unor informatii din aceste registre.

Articolul 8 prevede ca orice amestec in viata privata, chiar daca el nu incalca prevederile Conventiei, trebuie sa fie aprobat de autoritatile publice.

Comisia si Curtea le-au oferit statelor o mai mare libertate la colectarea informatiei in afara procedurilor penale, in comparatie cu cerintele pentru perchezitie si supraveghere din dreptul penal. Cazul *Leander vs. Suedia* 1987 este un bun exemplu in acest context. In acest caz autoritatile Suedeze au cules informatii despre o persoana care a activat in serviciul civil, refuzindu-i apoi angajarea la lucru in baza informatiilor obtinute. Curtea nu a considerat aceste actiuni contradictorii prevederilor Conventiei, declarind ca aceste actiuni erau necesare securitatii nationale intr-o societate democratica.

1.2 Perchezitia, supravegherea si cautarea adevarului in cazul penal

Pe linga colectarea informatiei in afara cazurilor penale, informatia este colectata si la perchezitie si supraveghere in cazul penal.

In Conventie, aplicate fiind metodele de investigare si prevenire, au fost luate in considerare restrictiile posibile ale dreptului la respectarea vietii private. Restrictiile sunt permise pentru a prevenirea criminalitatii, cautarea adevarului in cazurile penale si in scopul asigurarii securitatii nationale. Acest alineat este reglementat in legislatia Estona prin Legea privind Perchezitia si Supravegherea si

Codul de Procedura Penală. Considerăm ca Legea privind Percheziția și Supravegherea corespunde prevederilor Convenției, deoarece ea acordă dreptul la amestec în viața privată în scopul asigurării securității naționale. Curtea a decis în cazul *Klass și alții vs. Germania* 1978 ca statul are nevoie de protecție în cazul pericolului posibil ce amenință societatea democratică.

Obiectivele și principiile, cât și drepturile și responsabilitățile în caz de percheziție sau supraveghere sunt strict definite. A fost stabilit ca organizarea activităților și tacticilor de cercetare, cât și colectarea informației este considerată drept secret de stat Articolul 5 alin. 2).

În plus, s-a mai stabilit ca percheziția și supravegherea nu pot fi folosite împotriva intereselor sau pentru discreditarea partidelor politice, asociațiilor politice publice și informația referitor la parerile unui cetățean Eston nu poate fi colectată sau păstrată fără permisiunea sa (Articolul 5 alin.4).

Scopul percheziției și supravegherii constă în prevenirea criminalității organizate, descoperirea crimelor comise și reținerea infractorilor, cât și în constatarea absenței fără veste a unor persoane (Articolul 3). Aceste proceduri sunt strict determinate și servesc drept garanție ca măsurile percheziției și supravegherii sunt în conformitate cu cerințele legalității.

Aceste cerințe față de lege sunt clar reprezentate în cazul *Klass și alții vs. Germania* 1978. Caracterul arbitrar este prevenit printr-un sistem de permise și control al instanței din partea procurorului și a comisiei Riiikogu.

Problema legalității acestei legi poate fi ridicată sub un alt aspect. Constituția prevede ca instituțiile statale, guvernele locale și oficialitățile lor au dreptul la amestec în viața privată a persoanei numai în cazurile determinate de lege pentru a-i apăra sănătatea, moralitatea, ordinea publică, drepturile și libertățile altuia, pentru prevenirea criminalității sau reținerea unui criminal (Articolele 33 și 43 ale Constituției). Merita de atras atenție la faptul că Constituția nu recunoaște ordinea publică și securitatea națională drept restricții. Articolul 1 al Legii privind Percheziția și Supravegherea definește funcția sa de a asigura securitatea națională și ordinea publică.

O lege care într-adevăr restrânge neamestecul în viața privată a persoanei este Legea privind Vama care permite ofiterului de vamă să examineze lucrurile personale. Aceste măsuri sunt, însă, necesare pentru prevenirea criminalității și asigurarea colectării taxelor vamale "pentru bunăstarea economică a statului" și de aceea contradicții cu Convenția nu sunt.

1.3 Chestiuni privind schimbarea sexului

Legislația Estonă nu conține prevederi legale privind schimbarea sexului. Până în prezent în Estonia a fost efectuată o singură operație de schimbare a sexului. Posibilitatea apariției carorva probleme în acest domeniu nu este exclusă și de aceea Comisia a acceptat plingeri împotriva unor autorități publice pentru refuzul de a recunoaște schimbarea statutului persoanelor care și-au schimbat sexul. În cazul *Van Oosterwijck vs. Belgia* 1980, Comisia a decis că refuzul autorităților Belgiene de a lua în considerare un element esențial al personalității sale, identitatea sa sexuală rezultată din schimbarea formei sale fizice, machiajului, cât și rolul sau social, este echivalent cu nerespectarea vieții sale private ce rezultă din Articolul 8 alin.1 al Convenției. Curtea nu a decis asupra cazului din motivul că nu au fost epuizate caile interne. În cazul *Mark Rees vs. Marea Britanie* 1986 Comisia a confirmat părerea sa că Articolul 8 trebuie înțeles ca protejarea transsexualului împotriva nerecunoașterii schimbării sexului sau ca parte

a personalitatii sale. In opinia Comisiei aceasta nu inseamna ca recunoasterea sa fie facuta anterior schimbarii sexului, dar persoana trebuie sa fie in stare sa-si dovedeasca identitatea in urma schimbarii prin documentul necesar.

2. DREPTUL LA RESPECTAREA VIETII SALE DE FAMILIE

Articolul 8 al Conventiei mai prevede, in afara respectului vietii private, si protectia vietii de familie. Comisia Europeana a stabilit urmatoarele cerinte fata de conceptul de familie:

- (1) legaturile familiale trebuie sa fie trainice (adica sa fie asa in realitate);
- (2) este importanta existenta unei adevarate convietuiri cu dependenta financiara si psihologica (Appl.No.7229/75, X si Y vs. Marea Britanie);
- (3) inregistrarea oficiala a casatoriei nu este intotdeauna importanta (prezentul articol ia in considerare relatia intre tatal si copilul nascut in afara casatoriei, dar nu considera toate relatiile inregistrate ca fiind casatorii, chiar daca se naste un copil ca rezultat al relatiei);
- (4) Comisia urmeaza de a recunoaste relatia homosexuala drept viata de familie (Appl.No.9369/81, X si Y vs. Marea Britanie).

In cazul Olsson vs. Suedia 1988 Curtea a considerat ca fratele si sora sunt in drept sa ceara o viata de familie in comun, necatind la relatiile lor cu parintii. Cu toate ca, cum s-a mai mentionat, Comisia si Curtea accepta, in general, existenta vietii de familie, daca familia nu contravine scopurilor Articolului 8 (Abdulaziz, Cabalez si Balkandali vs. Marea Britanie 1985).

Articolul 8 nu ia in considerare, in mod obisnuit, casatoriile homosexuale. S-ar parea ca Estonia nu va avea multe probleme in acest domeniu in ce priveste dreptul la viata familiala, pentru ca toate restrictiile impuse asupra relatiilor homosexuale pe timpul ocupatiei Sovietice au fost anulate (cu exceptia faptului ca casatoriile homosexuale nu pot fi inregistrate in Estonia).

Pentru Estonia si pentru protectia drepturilor enuntate in Conventie, in general, 2 chestiuni urmeaza a fi examinate:

- (1) casatoria unui strain cu un cetatean Eston sau cu o persoana ce-si are resedinta in Estonia in baza permisului de resedinta, iar apoi unificarea familiei si situarea cu traiul in Estonia sau in alta tara;
- (2) dreptul parintilor de a-si ingriji copiii minori si retragerea drepturilor parintesti, urmata de restrictiile privind vizitarea copiilor.

2.1. Strainii

Pentru a rezolva prima chestiune este necesara examinarea celor 2 decizii ale Curtii Europene: Abdulaziz, Cabales si Balkandali vs. Marea Britanie 1985 si Berrehab vs. Olanda 1988.

Primul caz a fost inaintat impotriva autoritatilor Britanice pentru refuzul sau intirzierea de a elibera permise de intrare pentru sotii femeilor cu resedinta legala in Anglia. Curtea a decis ca nu merge vorba de o violare a Conventiei, pentru ca ea nu declara ca familia trebuie sa se aseze cu traiul intr-un stat anumit. S-a considerat ca sotii trebuiau sa se aseze cu traiul in statul de resedinta a sotilor. Conventia nu garanteaza strainilor dreptul de a se aseza cu traiul intr-un stat anumit. In general, statul are dreptul exclusiv de a controla intrarea strainilor pe teritoriul sau, ceea ce este un principiu general de drept international, desi Conventia il limiteaza intr-o oarecare masura. Comisia nu considera posibilitatea sotilor de a se reuni pe teritoriul unui alt stat drept violare a Articolului 8 al

Conventiei. Violare a acestui articol va fi considerat cazul cand statele ambilor sotii le refuza in acordarea resedintei legale pe teritoriul lor.

Dar in practica Curtii exista cazuri cand statul incalca principiul neamestecului in viata de familie, cum s-a intimplat cand statul nu a permis tatalui de a se reuni cu familia (Berrehab vs. Olanda 1988). Petitionarul, cetatean al Marocului, era casatorit cu o femeie Olandeza. Scurt timp inainte de a divorta li s-a nascut fiica. Peste 2 ani cuplul s-a recasatorit, sotul obtinind din nou permisiunea de a locui in Olanda. Permisul a fost emis cu intirziere si ca rezultat tatal nu si-a vazut copilul 6 ani.

Comisia acorda o importanta deosebita chestiunii daca sotii au dreptul de a-si vizita membrii familiei in alte tari. In acest caz trebuie sa mentionam ca viata de familie nu inceteaza in urma divortului, pentru ca parintii au dreptul permanent de acces la copiii sai minori, daca dreptul la vizite nu le-a fost limitat in conformitate cu legea (spre exemplu atunci cand copilul este lasat in ingrijirea statului).

Imigrarea este o chestiune importanta in Estonia. Intrarea, aflarea, resedinta si munca strainilor pe teritoriul Estoniei sunt reglementate de Legea privind Statutul Strainilor. Problema privind reunificarea familiei este atinsa si in Legea privind Statutul Strainilor. Permisul de resedinta permanenta in Estonia a unui strain poate fi eliberat la locul de resedinta a unei rude apropiate. Un strain casatorit cu o persoana cu resedinta permanenta in Estonia poate obtine permis de resedinta temporara, care in primii 3 ani este prelungit cu un an la finele fiecarui an, daca casatoria nu este rupta.

2.2. Drepturile Parintesti

A doua categorie de chestiuni in cadrul Curtii Europene este decaderea din drepturile parintesti si plasarea copiilor in orfelinate si institutii de ingrijire.

Un caz important este Olsson vs. Suedia 1988. Familia Olsson aveau 3 copii minori care urmau a fi plasati in grija statului. Autoritatile au limitat parintii in dreptul de a-si vizita copiii si i-au plasat la o distanta considerabila de casa parintilor.

In cazul Olsson vs. Suedia 1988 Curtea a considerat ca o asemenea interventie precum indepartarea copiilor de parinti trebuie sa fie in conformitate cu legea si poate fi o masura necesara intr-o societate democratica.

Este foarte important ca masurile aplicate sa fie proportionale cu scopul legitim. Cazul Margareta si Roger Andersson vs. Suedia 1982 este un bun exemplu. Curtea a decis ca au fost incalcate prevederile Articolului 8 in cazul limitarii dreptului petitionarului de a-si vizita copilul plasat intr-un orfelinat. De asemenea, i-au fost interzise orice contacte prin telefon sau posta in decurs de 2 ani. Curtea a decis ca aceste masuri erau neproportionale cu scopurile legitime urmarite.

Luarea copilului din custodia parintilor si decaderea din drepturile parintesti este reglementata de Legea privind Familia. Luarea copilului din custodia unui parinte poate fi efectuata la cererea unui parinte, tutore sau autoritati de tutela. Curtea poate decide luarea copilului din custodia unui sau ambelor parinti fara decaderea lor din drepturile parintesti, daca este periculos de a-l lasa in custodia parintilor. Daca lasarea copilului in custodia parintilor impune pericol asupra sanatatii sau vietii copilului, autoritatile de tutela pot lua copilul pina la emiterea hotaririi judecatoresti. In aceste cazuri autoritatile de tutela vor inainta o cerere in

instanta, in 10 zile, pentru luarea copilului din custodia parintilor si decaderea lor din drepturile parintesti (Articolul 53).

Parintii pot fi decazuti din drepturile parintesti in urmatoarele cazuri:

- (1) daca parintele, din cauza abuzului de alcool, substante narcotice sau din alte motive, nu isi indeplineste obligatiile de ingrijire si crestere a copilului;
- (2) daca parintele abuzeaza de drepturile sale parintesti;
- (3) daca parintele supune copilul unor tratamente crude;
- (4) daca parintele influenteaza copilul in orice alt mod daunator;
- (5) daca parintele nu a participat la cresterea copilului intr-o institutie de ingrijire, fara motive pe un termen de mai mult de un an (Articolul 54).

Decizia de decadere din drepturile parintesti este luata de instanta de judecata. Aceasta procedura trebuie sa fie in conformitate cu cerintele legalitatii. Urmeaza a fi declarate si obiectivele legale ale interventiei.

Autoritatile de tutela vor decide asupra dreptului de vizitare si pot interzice vizitele, daca sunt considerate daunatoare copilului (Articolul 55 al Legii privind Familia). Legea nu stabileste motivele pentru restringerea dreptului la vizite de catre autoritatile de tutela, fapt ce lasa posibilitatea unor incalcare ale prevederilor Articolului 8, pentru ca nu se cere ca interventia sa fie "necesara pentru societatea democratica". Impotriva deciziei autoritatii de tutela poate fi inaintat un apel, in conformitate cu prevederile Articolului 4 alin.1 pct.5 al Codului de Procedura Administrativa.

Asigurarile pentru copii sunt de asemenea reglementate de Legea privind Asigurarile Sociale, care trebuie examinata impreuna cu Articolele 53 si 54 ale Legii privind Familia.

Conform Prevederilor Legii privind Asigurarile Sociale copilul poate fi separat de familia si casa sa pentru a-i fi asigurata asistenta sociala sau de alta natura numai daca urmatoarele cerinte exista simultan:

- (1) insuficienta de grija si educatie care ameninta viata copilului, sanatatea si dezvoltarea sau daca copilul, prin propriul comportament, isi ameninta viata, sanatatea si dezvoltarea;
- (2) alte masuri luate impotriva familiei sau copilului s-au dovedit a fi insuficiente;
- (3) separarea copilului de familie este in interesul copilului.

Articolul 32 ia in considerare vointa persoanelor implicate in rezolvarea chestiunii privind situatia copilului, vointa parintelui sau tutorelui. Daca copilul a implinit virsta de 10 ani va fi luata in considerare si parerea lui. Daca copilul a fost luat de la parinti, parerile lui vor fi luate in considerare, chiar daca el nu a implinit virsta de 10 ani, inasa dezvoltarea sa intelectuala o permite.

Aceasta lege ar trebui sa asigure ca protectia drepturilor copilului sa fie justa fata de celelalte persoane implicate si copilul sa fie plasat in grija statului numai daca aceasta este strict necesar.

Cazul Olsson vs. Suedia 1988 confirma convingerea noastra ca masurile de protectie a copilului trebuie sa fie reglementate mai amanuntit.

Articolul 25 al Legii privind Asigurarile Sociale de asemenea contine reglementari privind plasarea copiilor in alte familii, conform carora fratele si sora nu vor fi despartiti dupa ce au fost indepartati de parinti, cu exceptia cazurilor cand aceasta este in interesele copilului. Aceste prevederi ar trebui sa fie corespunda opiniilor

organelor Conventiei, care considera ca copilul are dreptul la o viata de familie normala.

In cazul O.H.W.B: si R vs. Marea Britanie 1987 copiii au fost plasati in grija unei alte familii, care in scurt timp i-a adoptat fara acordul parintilor naturali (instanta a inlocuit parintii). Curtea Europeana a decis ca autoritatile Britanice nu au determinat sau luat serios in considerare vointa parintilor naturali. Din punct de vedere legislativ, Estonia nu ar trebui sa aiba careva probleme in acest domeniu, fiindca Legea privind Familia stabileste conditiile si procedura adoptiunii. Legea prevede ca copilul poate fi adoptat numai spre binele sau si ca adultii nu pot fi adoptati. Orice persoana care a atins virsta de 25 de ani si este capabila de a educa, creste si sprijini un copil adoptat, poate deveni parinte adoptiv (instanta poate permite adoptiunea si de catre o persoana care nu a atins virsta de 25 de ani). Orice persoana decazuta din drepturi parintesti sau a carei copil a fost luat din custodia sa fara decaderarea din drepturile parintesti nu poate deveni parinte adoptiv. Orice persoana care a fost decazuta din dreptul de tutore sau care a fost declarata iresponsabila sau restrinsa in capacitatea de exercitiu nu poate deveni parinte adoptiv.

Adoptiunea este permisa de catre instanta printr-o hotarire, la cererea viitorului parinte adoptiv. Copilul poate fi adoptat numai cu acordul scris a parintilor sai naturali. Parintele natural poate da acordul sau la adoptiune, chiar daca nu cunoaste viitorului parinte adoptiv. Copilul poate fi adoptat si fara consimtamintului parintilor naturali, daca ei au fost decazuti din drepturile parintesti, au fost declarati mintal iresponsabili sau absenti fara veste. Legea privind Familia protejeaza interesele copilului adoptat, cerindu-i consimtamintul daca a implinit virsta de 7 ani (consimtamintul copilului nu este cerut daca copilul a trait in familia adoptiva si inaintea adoptiunii si nu stie ca parintii adoptivi nu – i sunt parinti naturali).

Actuala legislatie stabileste conditiile indepartarii copilului de parinti, insa nu reglementeaza suficient utilizarea metodelor pentru protejarea intereselor copilului (precum conditiile privind vizitarea copiilor de catre parinti). Deoarece ambele legi mentionate mai sus au intrat in vigoare de abia anul acesta (1996), inca nu se stie cum vor interpreta instantele judecatoresti prevederile lor.

2.3. Viata de Familie si Prevederile Articolului 12 al Conventiei

Articolul 12 se refera la viata de familie, si mai concret, la dreptul de a crea o familie.

Articolul 12 nu contine si un al doilea alineat care ar formula posibilele restrictii, dar prevede ca exercitarea acestui drept trebuie sa fie in conformitate cu legile nationale in vigoare. Articolul 12 se refera la legislatia nationala, acceptind posibilitatea ca sistemele de drept pot fi diferite la statele parti la Conventie. Intrebarea cand persoana atinge virsta nubila nu poate fi raspunsu in acelasi mod in toate statele parti la Conventie.

In Estonia acest domeniu este, in primul rind, reglementat de Constitutie, care declara ca familia, fundamentul prosperarii si cresterii natiunii si baza societatii, urmeaza a fi protejata de catre stat. Conceptul vietii de familie vazut de organele Conventiei nu corespunde intru totul conceptului de casatorie. Constitutia Estona nu da dreptul fiecarei persoane de a se casatori, desi in acelasi alineat este mentionat cuvintul sotii (sotii se bucura de egalitate in drepturi). Desi este mentionat cuvintul sotii, nu inseamna ca persoana ar putea contesta restringerea drepturilor sale constitutionale in instanta, daca statul impune careva limitari

privind casatoriile. Cu toate acestea, o protecție parțială este oferită prin Articolul 10 al Constituției care stabilește că drepturile, libertățile și obligațiile fundamentale enumerate în Constituție nu vor împiedica realizarea altor drepturi, libertăți și obligații care rezultă din Constituție și sunt compatibile cu demnitatea umană și principiile unei societăți bazate pe justiție, democrație și supremația legii.

Condițiile și procedurile privind căsătoria sunt determinate mai amanunțit în Legea privind Familia, care stabilește următoarele restricții:

- (1) căsătoria nu poate fi încheiată între persoane dintre care macar una este deja căsătorită;
- (2) căsătoria nu poate fi încheiată între rude directe pe linie ascendentă și descendentă, între frați și sora, între frați și sora vitregi, între părinți adoptivi și copii adoptați sau între copii adoptați ale aceluiași părinte adoptiv;
- (3) căsătoria nu poate fi încheiată între persoane dintre care macar una este declarată iresponsabilă.

Declarația unei căsătorii drept nulă nu înseamnă încălcarea dreptului la căsătorie și crearea a familiei. Anularea poate avea loc dacă este descoperită încălcarea uneia din condițiile menționate mai sus sau dacă căsătoria a fost încheiată fără consimțământul unuia dintre soți prin constrângere sau înșelăciune. Posibilitatea anulării căsătoriei nu aduce atingere intereselor copiilor născuți în această căsătorie, pentru că copiii născuți dintr-o căsătorie declarată nulă se bucură de aceleași drepturi ca și copiii născuți dintr-o căsătorie valabilă.

Numărul restricțiilor privind căsătoria este minimal, ele corespund întru totul Convenției și sunt analoage celor din alte state parti la Convenție.

3. INVIOLABILITATEA CORESPONDENTEI PERSONALE

Curtea a permis o largă interpretare a Articolului 8, în ce privește interceptarea convorbirilor telefonice, percheziția, înregistrările audio și video ascunse.

Numeroase cazuri au fost aduse în fața Curții, în care deținuții afirmă că dreptul lor la respectul corespondentei personale a fost violat. Inițial Comisia a considerat că este inutilă invocarea violării prevederilor alin.2 dacă se referă la deținuți, aceste restricții fiind absolut necesare în locul de detenție. La etapa actuală, se pare că nu mai este posibilă aplicarea largă a acestor restricții. Deoarece există posibilitatea abuzului de aceste restricții din partea autorităților, Curtea consideră că acest drept trebuie respectat deținuților. Această tendință este evidentă în hotărârea emisă în cazul *Silvers și Alții vs. Marea Britanie* 1983. În cazul *Silver* Comisia a considerat că restricțiile impuse deținuților pot fi justificate numai în privința unuia din motivele enunțate în alin.2.

Un alt caz ce trebuie examinat este *Boyle și Rice vs. Marea Britanie* 1988, privind secretul corespondentei. Curtea a decis că oprirea scrisorii adresată "unui reprezentant al presei" a constituit o încălcare a Articolului 8. Guvernul a recunoscut în fața Comisiei că regulile au fost aplicate incorect, pentru că scrisoarea era pur personală și trebuia lăsată să ajungă la destinație.

Cazul *Schonenberger și Durmaz vs. Elveția* 1988 de asemenea merită atenție. Elveția încălcă prevederile Convenției, pentru că autoritățile au oprit scrisoarea unui avocat adresată clientului sau în care îl sfătuia să nu dea declarații. Normele procedurale ale Elveției permit avocatului să facă asemenea recomandări și această posibilitate de asemenea rezultă din practica organelor Convenției.

Perchezitia locuintei sau violarea secretului corespondentei sau conversatiilor personale sunt permise in baza alin.2 al Articolului 8 pentru prevenirea unei crime, stabilirea unor dovezi in cazurile penale sau pentru securitatea nationala.

In Estonia acesei clauze ii este rezervat Articolul 43 al Constitutiei, care prevede ca fiecare persoana are dreptul la respectarea secretului mesajelor transmise lui sau de el prin posta, telegrama, telefon sau alte cai utilizate. Exceptii pot fi facute numai cu autorizatia instantei, in cazurile si in conformitate cu procedurile stabilite de lege pentru prevenirea unui act criminal sau pentru stabilirea unor dovezi in procedurile penale. Constitutia Estona impune restrictii mai mari decat Conventia, care permite exceptii numai pentru securitatea nationala si bunastarea economica.

Pe langa Constitutie acest domeniu mai este reglementat de Legea privind Perchezitia si Supravegherea, care enumara in mod complet toate exceptiile pentru exercitarea de perchezitie si supraveghere, cum ar fi perchezitia secreta a apartamentelor sau interceptionarea convorbirilor telefonice. Pentru a folosi aceste masuri este necesara eliberarea de catre instanta a unui permis (Articolul 13 alin. 1). In cazurile urgente el poate fi obtinut de catre Directorul General al Consiliului Politiei de Securitate sau de catre Directorul General al Consiliului Politiei, care trebuie sa se adreseze instantei pentru justificarea masurilor intreprinse (Articolul 13 alin.2). Acest mecanism de control e menit sa asigure legalitatea si justetea masurilor intreprinse. Ne putem intreba daca in cazurile urgente Directorul General al Consiliului Politiei de Securitate sau Directorul General al Consiliului Politiei sau persoane care le indeplinesc functiile pot emite un ordin in scris pentru efectuarea perchezitiei si supravegherii fara permisiunea instantei. Dar legea nu da o definire a cazului urgent. Daca judecatorul nu va considera perchezitia si supravegherea exceptionala justa, persoana ale carei drepturi au fost incalcate va avea dreptul de a inainta un apel. Necatind la existenta posibilitatii inaintarii apelului, aceasta procedura nu este folosita prea des in practica pentru ca persoana nu stie de perchezitia si supravegherea ce au fost efectuate.

Codul de Procedura Penala de asemenea contine prevederi referitor la perchezitie. Daca autoritatile ce conduc examinarea cazului au suficiente motive de a crede ca un obiect important pentru cazul penal se afla in incaperea, locuinta sau la persoana, poate fi efectuata o perchezitie pentru gasirea obiectului. Asemenea perchezitii pot fi efectuate cu permisiunea (ordinul) procurorului sau lociitorului sau. In cazuri urgente perchezitia poate fi efectuata si fara permisiunea procurorului, dar el urmeaza a fi informat despre aceasta cu cel putin 24 ore inainte.

Perchezitia va fi efectuata in prezenta martorilor impartiali, persoanei in cauza, unui membru adult al familiei sau unui reprezentant al guvernului local.

Se pare ca cerinta permisiunii procurorului sau a curtii de prima instanta pentru efectuarea perchezitiei si supravegherii va garanta legalitatea si justificabilitatea acestor masuri.

4. INVIOLABILITATEA DOMICILIULUI

Ca rezultat al incercarilor la Strasbourg de a revedea marginal justificarile privind restrictiile, s-a constatat ca dreptul la inviolabilitatea domiciliului acorda numai unele garantii, pentru ca in multe cazuri de limitare a acestui drept statul a invocat cu succes motivele enuntate in alin.2. In realitate, daca legislatia o permite, autoritatile nationale pot efectua perchezitia locuintei acuzatului, daca este cunoscut sau daca exista doar careva suspiciuni vagi, si a altor persoane unde ar putea fi gasite careva dovezi.

Nerespectare a domiciliului poate fi considerată și construirea unui aeroport în apropierea locuinței unei persoane (Appl.No. 7889/77 Arondelle vs. Marea Britanie). În acest caz partile au ajuns la o înțelegere în afara ședinței de judecată și de aceea nu putem specula cu ideea că instanța ar fi emis această decizie.

Respectarea domiciliului este enunțată în Articolul 33 al Constituției Estoniei, care declară domiciliul inviolabil. Nimeni nu poate pătrunde în reședința unei persoane, pe proprietatea sa sau la locul sau de muncă fără acordul ei, cu excepția cazurilor stabilite de lege (aceste cazuri au fost examinate mai sus) pentru protecția ordinii publice, sănătății, drepturilor și libertăților altuia sau pentru prevenirea unui act criminal, reținerea infractorului sau colectarea dovezilor într-un caz penal. Evident, și aici Constituția impune restricții mai mari decât Convenția.

ARTICOLUL 9. DREPTUL LA LIBERTATEA DE GANDIRE, DE CONSTIINTA SI DE RELIGIE

Articolul 9 al Conventiei:

"1. Orice persoana are libertatea de gandire, de constiinta si de religie; acest drept presupune libertatea de a schimba religia sau convingerea, cat si libertatea de a-si manifesta religia sau convingerea in mod individual sau colectiv, in public sau in particular, prin cult, invatamint, practici si indeplinirea riturilor.

2. Libertatea de a-si manifesta religia sau convingerile nu pot forma obiectul altor restrictii decat acelea care, prevazute de lege, constituie masuri necesare, intr-o societate democratica, pentru siguranta publica, protectia ordinii, a sanatatii sau a moralei publice ori pentru protectia drepturilor si libertatilor altuia".

1. REMARCI GENERALE

Articolul 9 este compus din 2 alineate. Primul alineat prevede dreptul la libertatea de gandire, de constiinta si de religie, iar al doilea alineat prevede conditiile de baza pentru restrictia exercitarii acestui drept. Restrictiile trebuie sa fie prevazute de lege si sa constituie masuri necesare intr-o societate democratica, pentru securitatea publica, protectia ordinii, a sanatatii sau a moralei publice ori pentru protectia drepturilor si libertatilor altuia. Aceste restrictii pot fi aplicate numai fata de manifestarea religiei sau convingerilor.

In privinta restrictiilor merita sa atragem atentia ca Articolul 9, in comparatie cu alte articole cu o structura similara (8, 10, 11), este unicul care nu permite statului sa invoce "securitatea publica" pentru justificarea implementarii restrictiilor fata de drepturile protejate.

Drepturile si libertatile enuntate in Articol pot forma obiectul unor restrictii pentru protectia "sanatatii si moralei publice". Spre exemplu, obligatia detinutului Sikh de a spala podeaua in celula sa era motivata prin protectia sanatatii altor detinuti sau obligatia unui fermier de a deveni membru a unui serviciu pentru protectia sanatatii pentru a preveni tuberculoza la vite era motivata prin protectia sanatatii si a moralei publice (Appl.No. 1068/61 vs. Olanda).

Aceasta structura a Articolului este menita sa contrabalanseze drepturile individului cu scopurile unei societati democratice, in cazul cand ele vin in conflict.

Libertatea constiintei si religiei se manifesta in inima si mintea persoanei. Nimai cand cineva isi manifesta gandurile si convingerile sale in public, statul afla de existenta si natura lor. Gandurile si limba sunt foarte strins legate si, in conformitate cu cazul Lingvistica Belgiana 1968, restrictiile in domeniul limbajului utilizat de o persoana nu sunt considerate drept violari ale libertatii de gandire.

Organele din Strasbourg nu cunosc o practica judiciara in domeniul libertatii de gandire, constinta si religie. Precedentul judiciar in aceasta sfera este compus, in marea majoritate, din deciziile de admisibilitate.

Un singur caz de violare a Articolului 9 a fost inaintat Curtii. In cazul Kokkinakis vs. Grecia 1993, d-ul Kokkinakis care era un Martor al lui Iehova a incercat sa o convinga pe d-na Kyrinakis, de credinta Ortodoxa, de a-si schimba religia, fiind

condamnat la 4 luni de privatiune de libertate. Curtea Europeana pentru Drepturile Omului a considerat aceasta drept o violare a Articolului 9. Curtea a considerat libertatea constiintei si credintei inseparabila de dreptul de a o manifesta in public si colectiv si ca Articolul include si dreptul de a convinge vecinul, spre exemplu prin "invatamint". Deoarece libertatea de invatamint si exprimare a religiei nu pot fi obiectul carorva restrictii, activitatea d-lui Kokkinakis – invatamint si prozelitism – nu urma a fi pedepsita de catre stat. Numai incercarile excesive si masurile ilegale de a converti o persoana intr-o alta religie ar putea fi pedepsite.

Pina in momentul actual, o singura disputa rezultata din Articolul 9 a fost examinata de catre Comisie (Appl.No. 11581/86 vs. Suedia). D-ul Darby a inaintat o plingere impotriva Suediei, declarind ca el, avindu-si locul de resedinta in insula Aland (Finlanda), dar lucrind in Suedia, trebuia sa plateasca impozit in favoarea Bisericii Lutherane Suedeze, pe cand persoanele cu resedinta permanenta in Suedia puteau cere scutirea de acest impozit. El afirma ca libertatea sa de religie si dreptul de a dispune de proprietatea sa au fost violate (Protocolul No.1 Articolul 1), fiind discriminat, in conformitate cu Articolul 14 luat impreuna cu alte articole mentionate. Comisia a decis ca, deoarece petitionarul nu era membru al Bisericii de Stat, iar impozitul era percept in scopuri religioase, petitionarul a fost implicat in activitati religioase impotriva vointei sale.

1.1. Dreptul la Libertatea de Gandire, de Constiinta si de Religie

Comisia a explicat conceptele din Articolul 9 in felul urmator:

1.1.1. Libertatea Gandirii – a gandurilor si opiniilor religioase si de alta natura – pot fi considerate egale cu libertatea de manifestare a acestor ganduri.

Libertatea de gandire nu poate fi obiect al unor restrictii, precum studierea, schimbarea fortata si influentarea gandirii. Invatarea copiilor, poate, in unele circumstante, ridica aceasta problema. Comisia a examinat cazul privind promovarea invataturilor religioase (Appl.No. 10491/83, Angelini vs. Suedia).

1.1.2. Libertatea de religie si credinta

Notiunea de "religie" in intelesul Articolul 9 ar trebui sa fie inteleasa intr-un mod mai larg. Protectia dreptului la libertatea de religie nu se refera numai la religiile raspindite in toata lumea si recunoscute pe larg, ci si la religiile mai putin cunoscute si raspindite. O singura conditie este ceruta de catre Comisie – ca religia in cauza sa fie explicata si identificata in fata autoritatilor nationale competente (Appl.No. 7291/75, Farrant vs. Marea Britanie).

Libertatea religiei are doua aspecte:

- 1) este o libertate "individuala", persoana avind dreptul de a accepta sau nu o religie, de a o alege sau schimba;
- 2) dar de asemenea este o libertate "colectiva", pentru ca nu merge vorba doar despre credinta, libera exercitare trebuie sa fie garantata; daca libertatea religiei este pe deplin garantata, oamenii trebuie sa aiba dreptul la libera inchinare. Aceasta inseamna ca toate miscarile religioase trebuie sa – si administreze activitatea si sa se organizeze liber.

Libertatea religiei de asemenea cuprinde si dreptul de a nu lua parte la serviciile religioase.

Articolul 9 asigura libertatea oricarei credinte, religioasa, stiintifica sau de orice alta natura. Cuvintul "credinta" difera de "religie" prin faptul ca insemna convingerile individuale, care nu neaparat trebuie sa fie religioase. Comisia considera aceasta distinctie de o mara importanta si ambele cuvinte sunt utilizate impreuna pentru a descrie o anumita situatie (Appl.No. 5947/72, X vs. Marea Britanie). Pacifismul a fost recunoscut de catre Comisie drept o convingere in spiritul prevederilor Articolului 9. Intr-un alt caz (Appl.No. 7050/75, Arrowsmith vs. Marea Britanie), privind o persoana care isi exprima convingerile sale pacifiste in foi volante adresate soldatilor, Comisia a decis ca "pacifismul ca filosofie cade in limitele dreptului la libertatea de gandire si constiinta" si a admis ca pacifismul cade sub incidenta Articolului 9, dar a hotarit ca distribuirea foilor volante nu este o manifestare a convingerilor pacifiste.

Necatind la existenta bisericii de stat, in conformitate cu prevederile Articolului 9, o persoana nu poate fi implicata in activitati religioase fara acordul sau. Comisia considera ca statul trebuie sa permita persoanei de a parasii biserica si nu poate impune persoana la contributii in favoarea bisericii (banesti sau de alta natura) (Appl.No. 9781/82, E. si G.R. vs. Austria).

Dreptul la libertatea religiei include si dreptul de a decide asupra religiei copiilor sai si de a-i educa in spiritul credintei si religiei. Acest drept include si dreptul de a decide asupra participarii sau neparticiparii copilului la manifestari religioase sau demonstratii politice.

Libertatea elevilor consta in dreptul de a-si exprima si manifesta convingerile religioase in institutiile educative, respectind, insa, libertatea altora.

1.1.3.Libertatea Constiintei

Definirea termenului "constiinta" nu este gasita in practica judiciara a Curtii sau Comisiei. Constiinta se poate baza pe convingeri religioase si nereligioase (Appl.No. 1718/62, X vs. Austria).

O problema importanta in domeniul libertatii constiintei ce sta in fata Comisiei sunt obiectiile constiente fata de serviciul militar si provizoriu. Spre exemplu, cazul Grandrath (Appl.No. 2299/64, Grandrath vs. Germania).

Rezolutia 337(1967) a Asambleei Parlamentare al Consiliului Europei si Recomandatia No. R(87) al Consiliului de Ministri au stabilit urmatorul "principiu fundamental": "Persoana chemata de a satisface serviciul militar care, din convingeri de constiinta refuza de a fi implicat in folosirea armelor, va avea dreptul de a fi eliberat de serviciu militar. Asemenea persoane pot fi supuse unui serviciu alternativ".

1.2.Dreptul de Manifestare a Convingerilor

Articolul include, printre altele, dreptul de a-si manifesta religia sau convingerea "in mod individual sau colectiv", specificand si caile de manifestare, adica "prin cult, invatamint, practici si indeplinirea riturilor".

Daca, in practica sa, cuvintelor religie si convingeri Comisia le-a acordat o larga interpretare, atunci ea a aratat o tendinta mai restrinsa la interpretarea manifestarii religiei si convingerilor.

Doua Articole din Constitutia Estona asigura protectia drepturilor si libertatilor asociate cu libertatea gandirii, constiintei si religiei.

Articolul 40 al Constitutiei prevede ca:

" Oricarui cetatean ii este garantata libertatea constiintei, religiei si gandirii. Oricare cetatean poate liber apartine unui cult sau asociatii religioase. Biserica este separata de stat. Fiecare persoana are dreptul de a – si practica liber religia, in mod individual sau colectiv, in public sau in particular, daca aceasta nu aduce prejudicii ordinii, sanatatii si moralei publice".

Deaceea, persoana nu poate fi supusa unui tratament ce i – ar afecta gandirea.

Articolele 42 si 45, de asemenea, prevad protectia libertatii constiintei, religiei si a gandirii.

Articolul 42 al Constitutiei prevede ca:

" Nici un stat sau autoritate a guvernului local sau alte oficialitati nu au dreptul de a colecta si pastra informatii referitor la opiniile unui cetatean Estonian impotriva vointei sale "

Articolul 45 al Constitutiei prevede ca:

"Fiecare persoana va avea dreptul de a comunica liber ideile, opiniile, convingerile sale si alte informatii prin cuvint si alte cai "

Aceste articole sunt examinate in continuare impreuna cu Articolul 10 al Conventiei.

Libertatea constiintei, religiei si gandirii, dupa cum este mentionat in Constitutie, pot forma obiectul unor restrictii numai in conformitate cu Constitutia si aceste restrictii trebuie sa constituie masuri necesare intr – o societate democratica si nu trebuie sa deformeze natura acestor drepturi si libertati (Articolul 19 al Constitutiei).

Articolul 130 al Constitutiei adauga ca libertatea constiintei, religiei si gandirii nu poate fi restrinsa nici in situatii extraordinare sau pe timp de razboi, in interesele statului sau pentru asigurarea ordinii publice.

Daca comparam Articolul 9 al Conventiei cu Articolele Constitutiei Estone, trebuie de mentionat ca Constitutia Estona prevede posibilitati mai limitate de restrictii ale drepturilor si libertatilor din Articolul 9, decat insusi Conventia. Conventia permite restrictia libertatii de manifestare a religiei si convingerilor pentru asigurarea sigurantei publice sau apararea drepturilor si libertatilor altuia, de asemenea, derogarea de la Articolul 9 poate avea loc, conform Articolului 15, si in cazul unui razboi sau situatii extraordinare ce ameninta viata natiunii; aceste restrictii nu sunt permise de Constitutia Estona.

Ca concluzie, am putea spune ca Constitutia Estona asigura o protectie mai extensiva, decat insusi Conventia.

Legile Estone cese refera la libertatea constiintei, religiei si gandirii sunt analizate mai jos.

2. BISERICI SI CONGREGATII

In afara Articolelor 40 si 41 ale Constitutiei, Legea privind Bisericile si Congregatiile de asemenea contine prevederi de implementare a libertatii religiei.

Conform Articolului 4 al Legii privind Bisericile si Congregatiile " toate persoanele au dreptul de a alege, recunoaste si manifesta liber convingerile sale religioase. Nimeni nu poate fi obligat de a prezenta careva informatii privind convingerile sale sau apartenenta la o biserica". Copiii de pina la virsta de 12 ani vor apartine, la dorinta parintilor, numai bisericii parintilor sai; copiii care au atins virsta de 15 ani pot, in mod independent, sa decida asupra raminerii sau parasirii congragatiei.

Legea privind Bisericile si Congragatiile determina biserica, congregatia sau asociatia de congregatii drept persoana juridica si contine prevederi privind baza legala a activitatii lor. Toate organizatiile religioase urmeaza a fi inregistrate la Ministerul Afacerilor Interne. Pentru a fi inregistrata biserica, congregatia sau asociatia de congregatii, ele urmeaza a inainta cererea aprobata, statutul si procesul-verbal al intrunirii constitutive cu semnaturile a cel putin 3 membri fondatori autentificate notarial.

Legea de asemenea contine prevederi despre informatia ce urmeaza a fi indicata in statutul bisericii, congregatiei. Multe din cerintele fata de democratismul in biserica si congregatie sunt obligatorii: admiterea libera a membrilor noi, existenta unei conduceri alese, egalitatea membrilor in fata legii, dreptul de a participa la alegerea conducerii sau altor posturi oficiale, dreptul de a parasi biserica sau congregatia cu instiintare prealabila a conducerii bisericii sau congregatiei (Articolul 9).

Bisericile, congregatiile si asociatiile de congregatii sunt considerate a fi asociatii fara profit. Activitatea bisericilor si congregatiilor neinregistrate nu este reglementata de lege. In acest caz, unicul obstacol este faptul ca ele nu se pot prezenta drept persoane juridice.

Deoarece biserica este separata de stat (Articolul 40 al Constitutiei), in Estonia nu exista impozite in favoarea bisericii, care ar fi discriminatorie, conform Articolului 9 (vezi Appl.No. 11581/86, Darby vs. Suedia).

Exercitarea libertatii religiei in institutiile medicale si de ingrijire este reglementata numai de Articolul 5 al Legii privind Bisericile si Congregatiile. Conform legii, institutiile medicale si de ingrijire trebuie sa creeze conditii pentru pacienti de a - si practica religia, daca aceasta nu provoaca careva prejudicii ordinii acestor institutii sau intereselor pacientilor.

Alte garantii pentru realizare libertatii religiei sunt continute in Articolul 138 al Codului Penal, care prevede urmatoarele:

"Nepermiterea manifestarii religiei, daca aceasta manifestare nu tulbura ordinea, sanatatea sau morala publica, va fi sanctionata prin amenda baneasca sau arest".

Unele restrictii in exercitarea libertatii religiei sunt continute in Articolul 201 alin.1 al Codului Penal, care prevede urmatoarele:

- (1) Organizarea sau conducerea unui grup al carui scop consta in promovarea cultului si riturilor, activitatea caruia tulbura ordinea publica, cauzeaza prejudicii sanatatii unei persoane sau atenteaza la viata sau drepturile omului, cat si determina persoana de a nu - si indeplini obligatiile de cetatean, va fi pedepsita cu o amenda sau arest sau privatiune de libertate de pina la 5 ani.

- (2) Participarea unei persoane la actiunile unui asemenea grup, precum si promovarea invataturilor acestui grup, va fi pedepsita cu o amenda sau arest sau privatiune de libertate de pina la 3 ani.

Restrictiile continute in Articolul 201 alin.1 al Codului Penal sunt in limitele Conventiei, care declara ca aceste drepturi pot fi supuse unor restrictii " care, prevazute de lege, constituie masuri necesare, intr-o societate democratica, pentru securitatea publica, protectia ordinii, a sanatatii sau a moralei publice ori pentru protectia drepturilor si libertatilor altuia".

3. LIBERTATEA RELIGIEI MINORITATILOR

Libertatea religiei minoritatilor este reglementata prin Legea privind Autonomia Culturala a Minoritatilor.

Conform Legii privind Autonomia Culturala a Minoritatilor, minoritati sunt cetatenii Estoniei cu resedinta pe teritoriul Estoniei, cu legaturi permanente sau de lunga durata in tara, care difera de Estonieni datorita originii etnice, culturii distincte, religiei sau limbii si care doresc sa-si mentina in grup obiceiurile culturale, religia sau limba, care sunt esenta identitatii lor comune. Articolul 3 al legii asigura unei persoane ce face parte dintr-o minoritate dreptul de a-si pastra "etnia, obiceiurile culturale, limba materna si religia". Legea interzice ponegrirea sau stinjenirea obiceiurilor nationale culturale sau religioase.

4. LIBERTATEA RELIGIEI IN PENITENCIARE

Exercitarea libertatii religiei in institutiile penitenciare este reglementata de Articolul 5 al Legii privind Bisericile si Congregatiile, care prevede ca detinutii au dreptul de a-si manifesta religia in conformitate cu convingerile sale, daca aceasta nu tulbura ordinea institutiei sau interesele altor detinuti si daca serviciile sunt organizate de biserica sau congregatie cu permisiunea autoritatii guvernului local.

Codul de Procedura de Executie prevede procedurile detaliate a intilnirii detinutului cu preotul.

Conform Articolului 98 al Codului de Procedure de Executie, detinutul are dreptul de a se intilni cu un preot, iar autoritatile penitenciarului trebuie sa-i creeze conditii necesare satisfacerii necesitatilor religioase si contactelor cu un preot sau un reprezentant autorizat al confesiei detinutului. Articolul 123 prevede ca in calitate de preot al penitenciarului pot fi persoanele autorizate de catre biserica sau congregatie.

Restrictii referitor la intilnirile cu preotul sunt continute in Articolul 120 al acestui Cod, care prevede ca intilnirile vor avea loc in prezenta reprezentantului administratiei si pina la 3 ore consecutiv. Aparte este prevazut ca detinutul condamnat la moarte are dreptul de a se intilni cu preotul fara careva restrictii, daca detinutul nu a inaintat cerere pentru gratiere sau daca i-a fost refuzata gratierea.

Codul interzice impiedicarea distribuirii publicatiilor religioase in penitenciare si detinutul se poate abona, din cont propriu, si primi publicatii religioase din afara (Articolul 124).

Articolul 171 al Codului este discutabil si prevede ca intilnirile cu preotul pot avea loc numai cu permisiunea procurorului, anchetatorului sau instantei. Regula

generală ar trebui să fie ca întâlnirile să fie permise numai dacă nu le interzice procurorul sau instanța, în interesele investigațiilor.

Practica Comisiei permite restricțiile drepturilor deținuților pentru siguranța și ordinea publică, sănătatea și morală și pentru protecția intereselor și drepturilor altor deținuți.

5. MEDICINA

În Estonia domeniul asistenței medicale și a libertății religiei și gândirii este aproape nereglementat. Acest domeniu include chestiuni precum vaccinările obligatorii și cazurile când părinții refuză, din motive religioase, efectuarea unei operații copilului bolnav.

6. EDUCATIA

Conform Articolului 4 al Legii privind Educația, studiul și predarea religiei în școlile generale este voluntară. Principiile și temele ce urmează să fie studiate sunt fixate în programul de învățământ care trebuie să fie aprobat de către Ministerul de Cultură și Educație. Religia este predată în școli ca obiect la alegere. Religia este obiectul în cursul căruia este studiată noțiunea și aportul în dezvoltarea umanității a diferitelor religii, contribuind astfel la cunoașterea lor.

Înstruirea religioasă în școlile generale este de natură creștină și ecumenică, pentru a evita transformarea instruirii în influențare. Înstruirea copiilor conform confesiunii este petrecută duminică în școlile bisericești conduse de congregații.

Articolul 33 al Legii privind Școlile Primare și Secundare prevede o garanție adițională părinților care nu sunt de acord cu școala în privința instruirii religioase, dându-le posibilitatea de a se adresa Consiliului Școlii sau altor autorități responsabile de supravegherea școlilor pe țară.

7. COPIII

Articolul 11 al Legii privind Protecția Copilului prevede că drepturi sociale ale copilului sunt libertatea gândirii, conștiinței, religiei și exprimării, dar Articolul 17 al aceleiași legi restrânge sfera acestor drepturi:

"Drepturile sociale ale copilului pot fi supuse unor restricții numai în baza legii și luând în considerare:

- 1) protecția drepturilor, bunului nume, al altor persoane, dacă activitatea copilului este greșită și rautăcioasă;
- 2) protecția sistemului de drept, moralei și sănătății;
- 3) asigurarea dezvoltării normale a copilului."

Trebuie de menționat că restricțiile stipulate în Articolul 17 nu corespund restricțiilor permise de Constituție sau Convenție. Constituția nu permite ca libertatea de conștiință, religie și de gândire să fie obiectul unor restricții. Acest conflict a apărut din cauza faptului că Legea privind Protecția Copilului a fost adoptată mai devreme (8 iunie, 1992) decât Constituția, de aceea restricțiile libertății de conștiință, religie și de gândire trebuie să fie aduse în conformitate cu Constituția și Convenția.

8. FORTELE DE APARARE

Libertatea religiei în forțele de apărare este reglementată numai prin prevederile Articolului 5 al Legii privind Bisericele și Congregațiile, conform căreia "corpul de

ofiteri al unitatii va asigura dreptul recrutului de a-si manifesta religia, daca doreste". Nu este clar daca acest drept este realizat in practica si , daca este, in ce mod.

Cerintele Rezolutiei 337 (1967) al Asambleei Parlamentare al Consiliului Europei si cele ale Recomandatiei Comitetului de Ministri privind refuzul de a satisface serviciul militar din cauza convingerilor au fost respectate de legislatorul Eston. Conventia nu obliga statele membre sa recunoasca refuzul de a indeplini serviciul militar din motive etico-morale si de a cere satisfacerea serviciului alternativ. Dar, conform documentelor mentionate mai sus ale organelor de conducere ale Consiliului Europei, persoanele recrutate pentru satisfacerea serviciului militar, au dreptul, din motive de constiinta, religioase, etice, morale, umanitare, filozofice sau de alta natura, sa refuze satisfacerea serviciului militar.

Serviciul alternativ in Estonia este reglementat prin Legea privind Fortele de Aparare. Articolul 10 al legii prevede ca cetatenii care, din motive religioase si morale, refuza satisfacerea serviciului militar sunt obligati sa satisfaca serviciul alternativ, conform procedurilor prescrise de Legea privind Serviciul Alternativ. Articolul 89 al aceleiasi legi prevede ca indeplinirea obligatiilor serviciului alternativ nu trebuie sa vina in conflict cu convingerile morale sau religioase ale persoanei, care nu poate fi obligata de a minui si folosi arme de foc sau alte substante si mijloace destinate distrugerii oamenilor sau imobilizarii inamicului.

Drept concluzie, am putea spune ca legislatorul Eston a respectat recomandatiile in acest domeniu, facute de organele de conducere al Consiliului Europei.

SUMAR:

Intre Articolul 9 si legislatia estona in acest domeniu nu exista careva contradictii importante. Restrictiile prevazute de legislatia Estona sunt in limitele Conventiei, adica " prevazute de lege, constituie masuri necesare, intr-o societate democratica, pentru securitate publica, protectia ordinii, a sanatatii sau a moralei publice ori pentru protectia drepturilor si libertatilor altuia".

Merita de mentionat faptul ca legislatia Estona prevede mai putine posibilitati pentru limitarea drepturilor si libertatilor enuntate in Articolul 9, decat Conventia. Conventia permite si limitarea libertatii de manifestare a religiei si convingerilor, pentru asigurarea sigurantei publice si protectia drepturilor si libertatilor altuia si, conform Articolului 15, in caz de razboi sau situatie extraordinara, cand este amenintata viata natiunii, este permisa derogarea totala de la Articolul 9. Articolul 130 al Constitutiei prevede ca libertatea constiintei, religiei si gandirii, cat si dreptul de a ramine fidel opiniilor si convingerilor sale, nu pot fi subiectul carorva restrictii nici in timp de razboi sau situatie extraordinara.

ARTICOLUL 10. LIBERTATEA DE EXPRIMARE

"1. Orice persoana are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie si libertatea de a primi sau de a comunica informatii ori idei fara sa poata exista vre-un amestec al autoritatilor publice si fara a tine seama de frontiere. Prezentul Articol nu impiedica Statele sa supuna intreprinderile de radiodifuziune, de cinematograf sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercitarea acestor libertati ce presupune indatoriri si obligatii poate fi supusa anumitor formalitati, conditii, restrictii sau sanctiuni prevazute de lege, care constituie masuri necesare intr-o societatea democratica, pentru securitatea nationala, integritatea teritoriala sau siguranta publica, pentru apararea ordinii si prevenirea infractiunilor, pentru protectia sanatatii sau a moralei, pentru protectia reputatiei sau a drepturilor altuia, pentru a impiedica divulgarea de informatii confidentiale sau pentru a garanta autoritate si impartialitate puterii judecatoresti".

1. PRACTICA JUDICIARA A COMISIEI SI CURTII PRIVIND LIBERTATEA DE EXPRIMARE

Intr-o societate democratica, libertatea de exprimare inseamna, pe de o parte, dreptul fiecaruia de a-si exprima opiniile, iar pe de alta parte, fiecare trebuie sa respecte interesele statului si a altuia. Comisia si Curtea, cu numeroase ocazii, a evidentiat importanta protectiei libertatii de exprimare, dar de asemenea a considerat foarte importanta necesitatea balansarii intereselor diverse. Curtea a stabilit urmatoarele:

" Libertatea de exprimare constituie una din bazele esentiale ale societatii democratice si una din conditiile principale ale progresului ei si a realizarii fiecarui individ. De o importanta deosebita este in acest context libertatea presei de a comunica informatii si idei si dreptul publicului de a le primi.

Libertatea de exprimare nu se aplica numai fata de "informatia" sau "ideile" primite favorabil sau privite ca inofensive ori cu indiferenta, dar si fata de cele care ofenseaza, socheaza sau deranjeaza Statul sau vreun sector al populatiei. Aceste sunt cerinte ale pluralismului, tolerantei si vederilor largi, fara de care nu este conceputa o "societate democratica", (Handyside vs. Marea Britanie 1976).

Referitor la limitarea libertatii de exprimare Comisia a decis urmatoarele:

"Unde sanctiunea penala presupune privarea sau limitarea libertatii de exprimare, ea este impotriva intregului plan si metodelor Conventiei de a cauta justificare in de Articolele 2, 5si 4 care se refera la dreptul la viata, libertate si securitatea persoanei, interzicerea muncii fortate, decat in Articolul 10 care asigura dreptul la libertatea de exprimare", (De Becker vs. Belgia 1962).

Articolul 10 este strins legat de alte articole, in special de Articolele 8 si 9. Articolul 8 protejeaza dreptul la viata privata si Articolul 9 garanteaza libertatea constiintei. In multe cazuri plingerile se refera la aceste trei articole impreuna.

1.1. Semnificatia Termenului "Exprimare"

Nici Curtea, nici Comisia nu au dat o definire termenului "exprimare". Insa, Curtea a stabilit ca termenul "exprimare", conform Articolului 10, contine exprimarea artistica, care "ofera posibilitatea de a lua parte la schimbul informatiilor si ideilor culturale, politice, sociale si de alta natura". Aceasta include si operele de arta (Muler si altii vs. Elvetia 1988). In privinta reclamei, Curtea a decis ca, deoarece Articolul 10 alin. 1 nu este aplicat exclusiv unei forme specifice de informatii, idei sau forme de exprimare, reclama nu poate fi exclusa din sfera Articolului 10 (Markt intern Verlag GmbH si Klaus Beerman vs. Germania).

In primele zile ale aplicarii Conventiei, era un fapt discutabil daca libertatea cuvintarii comerciale cade sub incidenta libertatii de exprimare. In cazul Appl.No. 7805/77, Pastor X. si Church of Scientology vs. Suedia, a decis ca libertatea cuvintarii comerciale cade sub incidenta libertatii de "exprimare", insa nivelul protectiei in acest caz este mai mic decat in cazul libertatii exprimarii ideilor politice. Curtea a recunoscut ca libertatea cuvintarii comerciale este o forma de "exprimare" conform Articolului 10 (Markt intern Verlag GmbH si Klaus Beerman vs. Germania, 1989; Casado Coca vs. Spania, 1994; Jacubowski vs. Danemarca, 1994) si a adaugat ca posibilitatea aprecierii de catre stat in aceste cazuri este mai larga decat in alte cazuri privind libertatea exprimarii. Organele de la Strasbourg au stabilit ca libertatea cuvintarii comerciale nu poate fi limitata daca contine informatii de interes general pentru public (Appl.No. 18424/91 Roda KorsetsUngdomsf orbund, Gnesta and Moderata Samlingspatiep, Prosa – Vagnharad 1993). Restrictiile privind reclama trebuie sa fie clar exprimate si consistente, dind posibilitate presei, operatorilor comerciali si consultantilor lor sa – si poata regla conduita in acest domeniu.

1.2. Dreptul de a Primi si de a Comunica Informatie

In acest domeniu, in practica judiciara a Comisiei si Curtii sunt cateva exemple a interventiei statului in libertatea de exprimare. Evident, libertatea presei joaca un rol central.

In cazul Sunday Times vs.Marea Britanie, apelantul cerea interzicerea publicarii unui articol ce continea studii detaliate ale experimentelor facute despre sedativele thalidomide, care cauzau nasterea copiilor cu vicii congenitale la femeile care primeau sedative in timpul sarcinii. Negocierile si inteleggerile in afara sedintei de judecata au fost initiale de cateva familii si companii farmaceutice, dar cateva familii au inaintat cazul in judecata. Autoritatile britanice au interzis publicarea articolului din motivul ca ar fi putut influenta judecata si procedurile petrecute. Curtea de la Strasbourg a stabilit ca, desi Conventia permite restrictii pentru mentinerea autoritatii si impartialitatii puterii judiciare, in acest caz, restrictia nu a fost justificata pentru o societate democratica, pentru ca publicul, in acest caz victimele,aveau dreptul de a cunoaste efectele secundare ale medicamentului. Curtea a decis ca masurile luate erau disproportionale cu dreptul individului de a primi informatii.

Acelasi principiu a fost aplicat de Curte in cazul Lingens vs.Austria 1986, care se refera la publicarea a doua articole intr – o revista, care criticau Cancelarul Austriei si puneau sub semnul intrebării daca candidatura sa e potrivita de a ocupa postul. Cancelarul a inaintat doua actiuni de defaimare impotriva apelantului si le – a castigat pe ambele. Curtea de la Strasbourg a decis ca a avut loc violarea libertatii de exprimare conform Articolului 10. "Libertatea presei ofera publicului una din cele mai bune metode de cunoastere si formare a opiniilor asupra ideilor si atitudinilor liderilor politici. Libertatea si discutia politica sunt esenta

conceptului de societate democratica care prevaleaza in Conventie". Curtea a stabilit ca critica figurilor publice poate merge chiar mai departe de critica persoanelor particulare, *Lingens vs. Austria*, 1986.

In cazul *Handyside vs. Marea Britanie* 1976 Curtea a calificat sanctionarea unui individ care a publicat o carte de referinte si sfaturi in domeniul sexului si alte domenii, drept justa, fiind o restrictie acceptabila, deoarece statul are dreptul de a proteja morala, conform Articolului 10 alin.2. Aceeasi concluzie a fost facuta si in cazul *Muller si altii vs. Elvetia* 1988, unde Guvernul Elvetiei a confiscat picturi pornografice. Curtea a stabilit ca statul are dreptul de apreciere a masurilor necesare pentru protectia moralei.

1.3. Autorizarea Presei

Articolul 10 permite statului de a efectua autorizarea companiilor de difuzare, televiziune si cinematografice. Desi Articolul 10 declara autorizarea drept masura permisibila, aceasta nu da statului dreptul de a pune toate conditiile sale pentru autorizare. Cerinta de autorizare trebuie sa ia in considerare interesul publicului de a primi informatii si ca restrictiile trebuie sa fie necesare intr-o societate democratica (*Autronic AG vs. Elvetia* 1990).

Curtea, de asemenea, s-a exprimat si referitor la monopolurile mass-media. Autoritatile Austriece nu au permis operarea posturilor radio si de televiziune particulare, din cauza situatiei de monopol al statului in acest domeniu. Curtea a decis ca acest monopol nu este necesar intr-o societate democratica si prin urmare, Articolul 10 a fost violat. Curtea si-a justificat decizia si motivele ca mass-media audiovizuala are o larga raspindire si de aceea urmeaza a fi aplicat principiul pluralismului (*Informationverein Lentia si altii vs. Austria* 1993).

In cateva cazuri Comisia a decis ca Conventia nu garanteaza tuturor dreptul la accesul la sursele mass-media (*Appl.No. 9297/81, X. Association vs. Suedia*).

1.4. Drepturile Functionarilor Publici

Practica judiciara a Strasbourgului include numeroase plingeri ale functionarilor a caror libertate de exprimare, referitor la insarcinarile de lucru, a fost limitata.

Spre exemplu, in cazul *Engel si altii vs. Olanda* 1976, unui soldat i-a fost interzisa publicarea si distribuirea unei foi volante care continea critici adresate unor ofiteri superiori. Curtea a stabilit ca persoanele ce-si satisfac serviciul in fortele armate au dreptul de a-si exprima opiniile, dar a decis in acest caz ca restrictia a fost justificata, in interesul ordinii publice. Curtea a evidentiat ca protectia ordinii in fortele armate are o importanta deosebita.

In alt caz, un functionar public de grad inalt, care a suferit careva dereglari psihologice, pretindea ca transferul sau de la un post guvernamental la altul a survenit

in urma acuzarii de el a statului pentru supraveghere. Comisia a decis ca aceasta masura era motivata, pentru ca altfel "ar scadea prestigiul si credibilitatea Ministerului, daca in fruntea unui departament ar ramine o persoana ce sufera de careva dereglari psihice" (*Appl.No. 9401/81, X vs. Norvegia*).

1.5. Accesul la ocupatie

La Strasbourg a fost discutata problema daca Conventia protejeaza persoana care isi exercita dreptul la libertatea de exprimare impotriva eliberarii din functie sau

refuzului de a-i oferi o slujba. Doua cazuri se refera la doi invatatori cu contract de incercare. In perioada de incercare unul propaga idei de extrema dreapta, iar altul de extrema stinga si ca rezultat nici unul din ei nu a primit un statut de serviciu stabil. In ambele cazuri Curtea a stabilit ca Conventia nu garanteaza persoanei dreptul de a intra in serviciul public (Kosiek vs. Germania, 1986; Glasenapp vs. Germania, 1986).

1.6. Dreptul de a Primi Informatie

In cazul Leander vs. Suedia 1987, Curtea s-a adresat dreptului individului de a primi informatii referitor la decizia Guvernului privind angajarea sa in serviciul civil. Petitionarul nu era angajat in serviciul public, pentru ca nu erau indeplinite cerintele de securitate pentru postul dat. Leander a dorit examinarea dosarului sau, dar Guvernul nu i-a permis. Curtea a stabilit ca "Articolul 10, in conditiile prezentului caz, nu da dreptul individului de a avea acces la registrul ce contine datele privind situatia sa personala si nu impune statului obligatia de a comunica asemenea informatii individului", Leander vs. Suedia 1987.

2. LEGISLATIA ESTONIEI PRIVIND LIBERTATEA DE EXPRIMARE

In urma examinarii practicii judiciare ale Comisiei si Curtii, prezentam urmatoarele acte legislative ale Estoniei referitor la chestiunile Articolului 10. Deoarece acest articol include o sfera larga de chestiuni, legile ce reglementeaza in mod indirect aceasta sfera au fost si ele incluse. Mai intii sa examinam Constitutia.

2.1. Constitutia

Articolul 45:

"Oricine are dreptul la exprimarea ideilor, opiniilor si convingerilor sale prin cuvint, publicatie, pictura si alte cai. Acest drept poate fi supus unor restrictii numai pentru protectia ordinii sau moralei publice, drepturilor si libertatilor, sanatatii, onoarei si reputatiei altuia. Legea poate sa limiteze acest drept oficialitatilor guvernamentale centrale si locale, in scopul protejarii secretului de stat si de afaceri sau comunicarii confidentiale la care au avut acces in timpul serviciului, cat si pentru a proteja viata de familie si privata a altora si in interesul justitiei. Cenzura este anulata."

Articolul 46:

"Oricine are dreptul de a inainta autoritatilor guvernelor locale si centrale si oficialitatilor lor cereri si note. Procedura de raspuns va fi determinata de lege".

Articolul 44:

"Oricine are dreptul de a primi liber informatii de uz general.

La cererea unui cetatean Eston, in masura si in conformitate cu procedurile stabilite de lege, toate autoritatile guvernamentale centrale si locale si oficialitatile lor vor fi obligate sa-i prezinte informatii privind lucrul lor, cu exceptia informatiilor care, conform legii, nu pot fi divulgate sau celor de uz intern.

Oricare cetatean Eston are dreptul de a obtine informatiile despre sine detinute de catre autoritatile guvernamentale centrale si locale in arhivele

centrale sau locale, in conformitate cu procedurile stabilite de lege, pentru a apara drepturile si libertatile altuia sau secretul paternitatii copilului, cat si in scopul prevenirii unui act criminal, retinerii unui criminal sau stabilirii circumstantelor intr-un caz penal.

Drepturile enuntate in alin. 2 si 3 al prezentului articol vor apartine in mod egal tuturor cetatenilor Estoni si cetatenilor straini sau apatrizilor ce ramin pe un timp oarecare in Estonia, daca legea nu prevede altfel."

Constitutia asigura fiecaruia libertatea de exprimare si nu exista careva conflicte intre Constitutie si articolele Conventiei. Constitutia permite restrictii numai in baza legii si din motivele ce nu contravin Conventiei.

Merita atentie faptul ca Constitutia nu permite careva restrictii ale libertatii de exprimare pentru:

- securitatea nationala;
- integritatea teritoriala;
- protectia sigurantei publice;
- prevenirea tulburarilor ordinii sau criminalitatii;
- evitarea divulgarii informatiilor confidentiale;
- administrarea justitiei.

Insa, Constitutia permite limitarea libertatii de exprimare in scopul mentinerii ordinii publice si protectiei secretelor de stat, care au devenit cunoscute functionarilor in cursul indeplinirii atributiilor sale de serviciu.

2.2. Codul Penal

Codul Penal stabileste mai multe infractiuni, care intr-un fel limiteaza libertatea de exprimare.

Articolul 129:

"(1) Raspindirea intentionata a unor informatii false sau rusinoase despre o alta persoana va fi pedepsita cu amenda.

(2) Calomnia prin publicatie sau alta forma accesibila unui mare numar de oameni, intr-o petitie sau scrisoare anonima adresata statului, publicului sau altei organizatii va fi pedepsita cu amenda sau arest".

Articolul 130:

"Defaimarea onorii si demnitatii unei persoane intr-o metoda neadecvata va fi pedepsita cu amenda sau arest".

Articolul 72:

"(1) Incitarea urei nationale, religioase, rasiale sau politice, violentei sau discriminarii va fi pedepsita cu amenda sau arest sau privatiune de libertate de pina la un an".

Articolul 69:

"Propaganda de razboi, in orice forma, va fi pedepsita cu privatiune de libertate de la 3 la 8 ani".

Articolul 73:

"Divulgarea secretelor de stat de catre o persoana careia i-a fost incredintata pastrarea lui sau care a capatat acces la asemenea informatii in urma indeplinirii atributiilor sale de serviciu, daca nu sunt motive de a suspecta spionaj si daca aceasta divulgare aduce prejudicii insemnate, va fi pedepsita cu amenda sau privatiune de libertate de pina la 3 ani".

Articolul 183:

"Defaimarea unui reprezentant al autoritatii sau a unei persoane ce apara ordinea publica, pentru indeplinirea obligatiilor sale publice si profesionale, va fi pedepsita cu amenda sau arest".

Articolul 200:

"(1) Stapinirea, posesiunea, transportarea, circularea, distribuirea, demonstrarea unui minor in poze erotice sau pornografice va fi pedepsita cu amenda, arest sau privatiune de libertate de pina la un an.

(2) Distribuirea sau demonstrarea unor lucrari care propaga violenta si cruzimea, cat si asigurarea accesului minorilor la asemenea lucrari, va fi pedepsita cu amenda, arest sau privatiune de libertate de pina la 2 ani.

(3) Distribuirea sau demonstrarea unei lucrari ce reprezinta un minor in situatii erotice sau pornografice sau asigurarea accesului minorilor la asemenea lucrari, va fi pedepsita cu privatiune de libertate de la 1 la 3 ani".

Restrictiile libertatii de exprimare continute in Codul Penal sunt stabilite de lege si sunt pentru asigurarea apararii nationale, drepturilor, sanatatii, reputatiei si moralei altora. Restrictiile continute in Codul Penal pot fi considerate drept necesare intr-o societate democratica si, deci, corespund Conventiei.

2.3. Restrictiile asupra Primirii si Comunicarii Informatiei in Diferiti Legi

Legea privind Secretele de Stat

Legea privind Secretele de Stat stabileste reguli pentru folosirea si protectia secretelor de stat. Incalcarea acestor reguli constituie o abatere disciplinara sau infractiune. Secretele de stat sunt definite ca informatii privind apararea nationala, cu continut economic, stiintific, tehnic, politic sau de alta natura, care, daca sunt obtinute de alte state sau persoane fara autorizatia cuvenita, pot compromite securitatea statului sau interesele sale politice si economice.

Restrictiile stabilite de Legea privind Secretele de Stat nu vin in contradictie cu Conventia, care permite restrictii in interesele securitatii nationale.

Legea privind Serviciul Civil si Legea privind Serviciul Strain

Legea privind Serviciul Civil si Legea privind Serviciul Strain (care au intrat in vigoare la 1 Ianuarie, 1996) reglementeaza serviciul in agentile guvernamentale centrale si locale si in serviciul strain. Functionarul public, in timpul serviciului si dupa eliberarea de la serviciu, nu trebuie sa divulge informatii continind secret de

stat sau de afaceri, informatii despre viata privata si de familie ale persoanelor care le-a cunoscut in timpul exercitarii atributiilor de serviciu sau orice alte informatii primite in confidentialitate. Abateri disciplinare sunt acte nedemne, comise cu vinovatie, care au incalcat careva standarde morale sau au discreditat functionarul in oficiu, necatind la faptul daca aceasta abatere a fost comisa sau nu in scopuri de serviciu. Aceasta actiune se pedepseste prin pedeapsa disciplinara.

Diplomatii au obligatia de a pastra secretele de stat, conform procedurilor stabilite de lege si de a nu divulga careva informatii confidentiale la care a obtinut acces in cursul serviciului. Procedurile de pastrare a informatiilor confidentiale in Ministerul Afacerilor Externe si misiunile diplomatice sunt stabilite de Ministerul Afacerilor Externe.

Legea privind Serviciul Civil nu precizeaza cum se disting informatiile confidentiale. Deoarece Legea privind Serviciul Civil nu precizeaza cum se disting informatiile confidentiale, procedurile de pastrare a acestor informatii urmeaza a fi reglementate printr-o lege separata.

Legea privind Contractele de Munca

Legea privind Contractele de Munca permite stabilirea unor restrictii in domeniul contractelor de munca privind secretele de afaceri si productie. Legea stabileste ca angajatul va fi obligat sa nu divulge secretele de afaceri si productie si sa nu creeze competitie ptronului, daca aceste obligatii sunt introduse in contractul de munca.

Legea privind Notariatul

Legea privind Notariatul obliga notarul de a nu divulga careva informatii obtinute in timpul executarii obligatiilor de serviciu, chiar si dupa parasirea oficiului.

Legea Avocaturii in Estonia

In mod similar, Legea privind Asociatia de Avocati interzice membrilor baroului si angajatilor divulgarea informatiei obtinute in timpul asigurarii asistentei legale sau in timpul executarii obligatiilor de serviciu. Aceasta interzicere nu este limitata in timp.

Legea privind Institutiile de Credit

Legea privind Institutiile de Credit stabileste ca directorii si personalul institutiilor de credit vor fi obligati, in timpul serviciului si dupa, sa tina in secret toata informatia obtinuta la serviciu, referitor la contul bancar al clientilor, tranzactiile financiare sau sistemul de securitate al institutiei. Incalcarea acestor prevederi atrage dupa sine pedeapsa pentru abatere disciplinara sau infractiune.

Codul Comercial

Codul Comercial protejeaza secretul de afaceri. Membrii comitetului de conducere sunt obligati de a pastra secretele de afaceri ale companiei sau corporatiei. Divulgarea secretului de afaceri este pedepsita ca infractiune conform Articolului

148 alin. 12 al Codului Comercial. Orice membru al consiliului director sau al comitetului unei companii sau corporatii, sau al comisiei de desfiintare, care in mod injust divulga unsecret de afaceri sau orice persoana care foloseste secretul de afaceri pe care l-a aflat in timpul serviciului, va fi pedepsit cu o amenda sau privatiune de libertate de pina la un an. In acelasi timp, actionarii au dreptul de a cere de la directorat, la sedintavgenerală, — informatii privind activitatea companiei. Directoratul poate refuza divulgarea unor informatii daca are motive de a crede ca divulgarea ar putea leza interesele companiei.

Legea Familiei

Legea Familiei stabileste obligatia de a nu divulga informatia privint inseminarea artificiala. Donorul pentru inseminarea artificiala nu are dreptul de a cere identificarea mamei sau a copilului sau sa fie recunoscut ca tatal copilului. Curtea nu va determina paternitatea copilului pentru a identifica un donator. Toate persoanele implicate in inseminarea artificiala sunt obligate de a nu divulga informatiile respective. Secretul adoptiunii este garantat. Toate persoanele la curent cu adoptiunea sunt obligate de a pastra secretul adoptiunii.

Legea privind Competitia

Legea privind Competitia reglementeaza competitia injusta, care include:

- reclama falsa;
- folosirea incorecta a denumirii de companie, a marcii inregistrate sau a altor calitati de identificare;
- defaimarea produselor concurentului.

Partea Generala a Codului Civil

Articolul 23 al Partii Generale a Codului Civil apara individul impotriva defaimarii. Oricine are dreptul de a inainta plingeri in instanta si de a cere incetarea defaimarii, dezmintirea informatiilor defaimatoare, cat si compensatii morale si materiale. Daca informatia falsa este comunicata in mass-media, aceasta informatie va fi dezmintita prin aceeasi mass-media. Orice document ce contine informatii false urmeaza a fi inlocuit. Daca informatia defaimatoare a fost comunicata prin alte metode decat mass-media, instanta urmeaza a stabili modul in care aceasta informatie va fi dezmintita.

La prevederile Codului Penal care apara cetateanul de calomnie si defaimare s-a referit anterior. Scopul restrictiilor libertatii de exprimare consta in apararea reputatiei si drepturilor altuia. Aceste restrictii nu ar trebui sa vina in contradictie cu Articolul 10 al Conventiei.

2.4. Accesul la Serviciul Civil

Conform Legii privind Serviciul Civil, orice cetatean Eston cu capacitatea de exercitiu deplina care a atins virsta de 21 de ani, a absolvit invatamintul secundar si cunoaste limba Estona, poate fi angajat in serviciul civil. Orice cetatean Eston care a atins virsta de 18 ani si cunoaste limba Estona, poate fi angajat in serviciul guvernului local. Orice post pentru cele 10 categorii de cele mai inalte salarii poate fi obtinut printr-o competitie deschisa. Alte posturi, de asemenea pot fi obtinute prin competitie deschisa. O perioada de incercare de pina la 6 luni poate fi aplicata oricarui functionar public. Perioada de incercare este folosita pentru a examina capacitatile profesionale ale angajatului, abilitatea si caracteristicile

personale pentru postul in cauza. Orice functionar public poate fi eliberat la expirarea termenului de incercare fara succes. Multe cereri privind dreptul la accesul serviciului public au fost inaintate Curtii, care a decis ca Conventia nu reglementeaza dreptul fiecaruia de a lucra in serviciul public (vezi cazurile mentionate anterior: Leander vs. Suedia 1987 si Glasenap si Kosiek vs. Germania 1986).

2.5. Radiodifuziunea

Potrivit Articolului 10, statul poate cere autorizarea companiilor radio, de televiziune si cinematografice. Legea privind Radiodifuzarea stabileste urmatoarele:

- 1) reglementari privind raspindirea de informatii prin radiodifuziune si principiile radiodifuziunii;
- 2) conditiile de posesie al echipamentului destinat raspindirii informatiilor prin intermediul radiodifuziunii (posturi de radio si retele radio);
- 3) bazele infiintarii si activarii companiilor publice de radiodifuziune si procedurile desfiintarii lor;
- 4) cerintele pentru eliberarea de permisesi reglementarae activitatii companiilor de radiodifuziune private.

Permisele penru activitatea companiilor de radiodifuziune sunt eliberate de Ministerul Culturii si Educatiei. Articolul 38 al Legii privind Radiodifuziunea stabileste ca "Permisul pentru radiodifuziune va contine, printre altele, numarul si denumirile statiilor, volumul radiodifuzarilor fiecarei statii pe zi si pe saptamina si cerinta pentru minimum de continut Eston in programare. La eliberarea permisului de radiodifuziune pot fi stabilite si alte conditii care nu vin in contradictie cu legea sau incalca principiul general admis al libertatii exprimarii. Ministerul va refuza eliberarea permisului, daca solicitantul sau statia propusa nu intruneste conditiile stabilite de lege".

Statiile de radiodifuzare nu vor transmite programe cu continut imoral sau care ar viola prevederile Constitutiei sau altor legi.

Transmiterea reclamei este de asemenea reglementata de Legea privind Radiodifuzarea. Legea stabileste cerinte pentru transmiterea reclamei (Articolul 15). Reclama trebuie sa fie precisa, corecta si sa nu duca in eroare consumatorul. Reclama nu trebuie sa provoace reactii negative fata de un produs, idee sau serviciu oarecare. Reclama urmeaza a fi transmisa intre programe. Reclamele nu pot fi transmise direct inainte sau dupa translarea serviciilor religioase. Programele pentru copii nu pot fi intrerupte pentru transmiterea reclamei. Volumul reclamei in timpul oricarei programe este determinat de lege. Este interzisa reclamarea prostitutiei, bauturilor alcoolice, produselor de tutun, armelor de foc si a explozivelor.

Desi Articolul 10 permite autorizarea, statul nu se poate folose de aceasta in toate cazurile. Cerintele inaintate la obtinerea autorizatiei trebuie sa fie necesare intr-o societate democratica si sa ia in considerare interesul publicului de a primi informatii (Autronic AG vs. Elvetia).

2.6. Presa si Publicatiile

Cum am mai mentionat mai sus, una din chestiunile cele mai importante ce rezulta din Articolul 10 este libertatea presei de a publica informatii si idei. Legislatia Estona nu contine careva reglementari privind presa si publicatiile. Chestiunile ce ar trebui reglementate pentru a garanta libertatea de exprimare in acest domeniu sunt mentionate mai jos.

La momentul actual, oricine are dreptul de a publica ziare, periodice sau carti, dar Codul Penal interzice publicarea de lucrari ce contin propaganda de razboi sau incitarea de ura rasiala sau religioasa. Editorii acestor lucrari nu respecta restrictiile generale. In acelasi timp, publicarea unor informatii in presa cars ar pricinui daune intereselor statului nu este reglementata. De asemenea legislatia Estona nu reglementeaza cine va fi considerat responsabil pentru publicarea articolului ce contine insulte sau daca jurnalistul trebuie sa divulge sursele sale si, daca trebuie, atunci in ce conditii. Este necesara examinarea acestei chestiuni si adoptarea de legi corespunzatoare. La elaborarea acestor legi trebuie sa se tina seama de practica judiciara si de cerintele Comisiei si Curtii. Reglementarea presei si publicatiilor este, evident, una din cele mai dificile sarcini ale legislatorului, avind in vedere ca libertatea presei si publicatiilor constituie baza unei societati democratice.

SUMAR

Dintre libertatile continute in Articolul 10, mai multa atentie ar trebui acordata chestiunilor privind presa si publicatiile, care neaparat trebuie sa fie reglementate.

ARTICOLUL 11. LIBERTATEA DE INTRUNIRE

"1. Orice persoana are dreptul la libertatea de intrunire pasnica si la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alte persoane syndicate si de a se afilia unor syndicate pentru apararea drepturilor lor.

2.Exercitarea acestor drepturi nu poate forma obiectul altor restrictii decat acelea care, prevazute de lege, constituie masuri necesare, intr-o societate democratica, pentru securitatea nationala, sigurantei publice, apararii ordinii si prevenirii infractiunilor, pentru protectia sanatatii sau a moralei ori pentru protectia drepturilor si libertatilor altor persoane. Prezentul articol nu interzice ca exercitarii acestor drepturi sa-i fie impuse restrictii legitime de catre membrii fortelor armate, ai politiei sau ai administratiei de Stat".

1. LIBERTATEA DE INTRUNIRE

Libertatea de intrunire este foarte strins legata de libertatea de exprimare. In cazul cand o cerere este bazata pe Articolele 10 si 11 ale Conventiei, cazul va fi discutat numai in conformitate cu Articolul 11, pentru ca in cazul *Ezelin vs. Franta* 1991 Curtea a decis ca libertatea exprimarii este *lex generalis*, pe cand libertatea de intrunire este *lex specialis*. Libertatea de intrunire include libertatea intrunirilor locale, paradelor sau procesiilor publice, neatinde la faptul ca sunt private sau publice. Intrunirea trebuie sa fie pasnica si Articolul 11 nu garanteaza dreptul la libertatea de intrunire daca scopul participantilor este crearea dezordinii.

In cazul *Plattform "Arzte fur das Leben" vs. Austria* 1988, Curtea a decis ca obligatia statului de a garanta libertatea de intrunire in baza Articolului 11 nu inseamna doar interzicerea interventiilor statului. Statul nu poate interzice desfasurarea unei intruniri numai din motivul ca alti oameni vor dori incetarea ei (prin organizarea unor contra-demonstratii). Din contra, statul este obligat sa asigure securitatea celor intruniti, pentru ca, in baza Articolului 13 al Conventiei, statul este obligat de a asigura proceduri efective de asigurare a drepturilor cetatenilor. Comisia si Curtea au stabilit ca statul trebuie sa asigure protectia impotriva contra-demonstratiilor, pentru ca intrunirile libere sunt unica metoda prin care un grup social isi poate exprima opiniile asupra unei probleme controversate. Curtea a stabilit ca in scopuri democratice dreptul la contra-demonstratii nu poate preveni exercitarea dreptului la libertatea de intrunire. In acest fel, Curtea a stabilit ca obligatia statului consta in alegerea metodelor, nu in realizarea scopului final, adica, statul are o larga posibilitate de a alege masurile pentru protectia demonstrantilor, dar securitatea lor absoluta nu poate fi garantata.

Comisia a decis ca sanctionarea demonstrantilor nu constituie o violare a Articolului 11, mai ales, daca ea a survenit din cauza nesatisfacerii cerintei de a prezenta informatii inainte de intrunire, pentru ca statul sa poata asigura ordinea in timpul intrunirii (*Appl.No. 8191/78, Rassemblement Jurassien and Unite Jurassienne vs. Elvetia*). Interzicerea totala a demonstratiilor intr-o regiune concreta si pe o perioada de timp anumita, in opinia Comisiei, nu constituie, neaparat, o violare a Articolului 11, in cazul cand pericolul dezordinii era evident si nu putea fi prevenit in alt mod (*Appl.*

No. 8440/78, Crestinii impotriva Rasismului si Fascismului vs. Marea Britanie). Comisia nu a considerat drept violari ale Articolului 11 cazurile cand statul a interzis o demonstratie din cauza galagiei excesive care incalca drepturile altor oameni (*Appl.No. 1381/88, S. vs. Austria*) sau cand demonstrantii au blocat drumurile si strazile publice, organizind o asa numita "greva pe sezute" (*Appl.No. 13858/87, G. vs. Germania; Appl.No. 13235/87; Appl.No. 13858/88, C.S. vs. Germania*).

Dreptul de intrunire este prevazut in Articolul 47 al Constitutiei Estone:

"Toate persoanele au dreptul, fara permisiune in prealabil, la libertatea de intrunire pasnica si petrecerea de mitinguri. Acest drept poate forma obiectul unor restrictii prevazute de lege, pentru asigurarea securitatii nationale, ordinii publice si moralei, siguranta traficului si a participantilor la aceste mitinguri sau pentru a preveni raspindirea bolilor infectioase".

Legile care stabilesc restrictii sunt, in marea majoritate, legi penale, Codul Penal (CP) si Codul privind Contravenitiile Administrative (CCA). Aceste legi prevad urmatoarele cazuri cand persoana va fi considerata responsabila pentru abuzul dreptului la intruniri:

A. Conform Codului Penal:

- 1) organizarea unei tulburari in masa, daca aceste tulburari au avut ca urmasi distrugerii, incendiu, jafuri si altele sau comiterea acestor actiuni intimpul tulburarilor in masa;
- 2) huliganismul, act intentionat care incalca grav ordinea publica si indica un disprect ostentativ fata de societate (Articolul 77, CP);

A. Conform Codului privind Contravenitiile Administrative:

- 1) incalcarea Regulilor Rutiere (Articolul 105, CCA);
- 2) incalcarea Regulilor Ordinii Publice (Articolul 142, CCA);
- 3) incalcarea Regulilor privind Conditii de Organizare si Desfasurare a Evenimentelor in Masa (mitinguri, demonstratii, parade, pichete, etc.) de catre organizatori (Articolul 155, CCA).

Restrictiile stabilite de stat privind dreptul la intrunire in Codul Penal sunt mai specifice (dar este inca in dreptul instantelor de a defini "tulburarile in masa" si "huliganismul"), dar ele trebuie sa fie in conformitate cu Articolul 11 alin.2.

Caracteristicile specifice ale contravenitiilor administrative sunt continute in actele normative escundare, precum ordinele Guvernului (privind Regulile Rutiere), sau regulamente emise de catre alte agentii de stat sau guverne locale (Regulile privind Ordinea Publica). Daca aceste reguli sunt accesibile tuturor, atunci nu se vor ivi careva contradictii cu cerintele legalitatii continute i Articolul 11 alin.2.

Se pot ivi careva probleme in legatura cu Articolul 155 al CCA. Reglementarile privind organizarea si desfasurarea activitatilor in masa trebuie sa fie continute numai in legi. Faptul ca adunarile publice sunt autorizate de catre guvernele locale vine in contradictie cu prevederile Constitutiei Estone. Ceea ce se cere in cazul dat este reglementarea prin lege a autorizarii si petrecerii adunarilor publice, cat si a asigurarii ordinii pentru cei intruniti. In cazul adoptarii unei astfel de legi (cu denumirea posibila – Legea privind Demonstratiile si Adunarile Publice), va fi necesara modificarea Articolului 155, CCA. Referitor la executarea acestei legi, ar fi trebuit sa se atraga atentie garantarii unei interventii minimale din partea statului in restrictia libertatii intrunirilor.

In Estonia lipseste o lege privind protectia sanatatii (carantina, epidemii, etc.), ca motiv pentru restrictia dreptului la intruniri, in scopul evitarii raspindirii bolilor infectioase.

Asigurarea securitatii traficului, ca unul din motivele posibile de restringere a dreptului la intruniri, ar fi problematica, pentru ca aceasta restrictie ar fi aplicata

foarte pe larg in practica si actiunile autoritatilor publice ar putea viola prevederile Articolului 11 alin.2, aducand drept motiv necesitatea asigurarii securitatii publice.

Ca si alte prevederi ce asigura drepturile fundamentale (Articolele 8, 9 si 10), aceste libertati pot fi restrinse de catre stat pe timp de razboi sau stare de urgenta (vezi de asemenea Articolul 130 al Constitutiei Estone). Estonia nu are o lege privind Starea de Urgenta pentru a prevedea posibilitatea de impunere acestor restrictii.

2. LIBERTATEA DE ASOCIERE

In general, asocierea este considerata mai organizata si permanenta, decat intrunirea. Asocierea este caracterizata prin doua trasaturi esentiale: este voluntara si scopul ei este realizarea unui scop comun. Dar existenta acestor doua trasaturi nu este suficienta pentru a defini asocierea conform Articolului 11 al Conventiei (vezi decizia Comisiei in cazul Young, James si Webster vs. Marea Britanie 1981).

In deciziile sale Comisia a subliniat ca, conform Articolului 11, corporatiile de drept public, adica asociatii infiintate in baza unei legi speciale sau care isi realizeaza sarcinile conform unei legi, sau care constituie o parte a unei asociatii publice, nu pot fi considerate asociatii. In acest fel, in baza Articolului 11, oamenii nu pot refuza sa fie membri a unor astfel de organizatii, daca doresc sa – si mentina statutul profesional sau de alta natura.

In cazul *Le Compte, Van Leuven si De Meyere vs. Belgia* 1982, Curtea a decis ca obligativitatea calitatii de membru al Asociatiei Doctorilor Belgieni era justificata prin faptul ca asociatia data a fost infiintata nu de membri, ci de legislativ si de aceea isi indeplinea functiile conform legii. In acelasi timp, Curtea a mentionat ca la infiintarea organizatiilor de drept public, nu este necesara calitatea de membru exclusiva, adica membrii pot apartine si altor organizatii profesionale.

In cazul cand apelantul nu a dorit sa fie membru al unei organizatii studentesti, Comisia a decis ca nici aici nu este incalcat Articolul 11, din motivul ca organizatia de studenti facea parte din administratia universitatii (Appl.No. 6094/73, *Association X vs. Suedia*). Membriilor care parasesc asociatia nu li se va retine statutul obtinut din calitatea de membru al asociatiei. Acest fapt se aplica, spre exemplu, avocaturii in Anglia (Appl.No. 10331/83, *X vs. Marea Britanie*) si Camerei de Comerț in Austria (Appl.No. 14596/89 *Weiss vs. Austria*) etc.

Asociatia, avuta in vedere in Articolul 11, nu este o subdiviziune a unei organizatii profesionale sau o organizatie non – profit (consiliul director, administratia, conducerea etc., Appl.No. 13750/88, *A. si altii vs. Spania*).

Constitutia Estona face distinctie intre infiintarea organizatiilor non – profit si asociatiile de profit. Articolul 48 al Constitutiei stabileste ca:

"Orice persoana are dreptul de a infiinta organizatii non – profit si ligi "

si Articolul 31 al Constitutiei prevede ca:

"Cetatenii Estoniei au dreptul de a infiinta asociatii de profit si ligi. Legea va stabili conditiile si procedurile de exercitare a acestor drepturi. Acest drept va fi exercitat in mod egal de catre cetatenii Estoni, cetatenii altor state si apatrizii cu resedinta temporara in Estonia, daca legea nu prevede altfel".

Chiar daca dreptul de asociere nu necesita inregistrare formala de catre o autoritate publica, in majoritatea cazurilor este in interesul fondatorilor infiintarea unei asociatii legale, unei persoane juridice (in scopul de a deveni subiecti al dreptului de proprietate colectiva si de a raspunde pentru activitatea lor in mod colectiv). Conform Partii Generale a Codului Civil, persoana juridica poate fi infiintata in baza unei legi care reglementeaza fiecare din categoriile de persoane juridice (Legea privind Organizatiile Non-Profit si Uniunile lor, Legea privind Partidele Politice, Legea privind Bisericile si Congregatiile, Codul Comercial, Legea privind Cooperativele, etc.) sau in baza unei legi speciale (in cazul majoritatii persoanelor juridice de drept public). Capacitatea de exercitiu a persoanei juridice ia nastere odata cu inregistrarea ei. Lichidarea persoanei juridice poate fi decisa numai de catre instanta de judecata, in baza legii, daca prin activitatea sa a incalcat prevederile legii, ordinea constitutională sau etica afacerilor sau din alte motive stabilite de lege (de exemplu in urma falimentului, Articolul 49).

In conformitate cu practica judiciara a Strasbourgului, care nu recunoaste drept asociatii avute in vedere de Articolul 11 al Conventiei acele organizatii ce indeplinesc functii de drept public si ca statul are dreptul de a reglementa, intr-o mare masura, activitatea lor, in Estonia ar trebui sa fie examinata infiintarea acestor asociatii. Partea Generala a Codului Civil diferentiaza persoanele juridice de drept public si privat. Functii publice pot fi indeplinite numai de persoane juridice de drept public sau persoane de drept privat care au incheiat un contract administrativ privind executarea unor lucrari publice. In acelasi timp, nu este clar daca executarea unor functii administrative in baza contractului confera un statut special intregii asociatii. In Estonia practica referitor la aceasta problema e foarte confuza. Deoarece Partea Generala a Codului Civil a intrat in vigoare de abia la 1 Septembrie, 1994, multe organizatii private indeplinesc functii de drept public, etc. Aparent, persoanele juridice de drept public nu pot fi considerate asociatii, in sensul Articolului 11 al Conventiei, dar in realitate multe organizatii de drept privat indeplinesc functii de drept public, fara ca ele sa rezulte dintr-un act normativ sau contract (spre exemplu Reprezentanta Studentilor Universitatii de la Tartu).

2.1. Asociatiile Non-Profit

Procedura infiintarii si desfiintarii organizatiilor non-profit, cat si bazele activitatii lor sunt stabilite de Legea privind Organizatiile Non-Profit si Uniunile lor. Aceasta lege prevede ca nu va fi aplicata urmatoarelor asociatii non-profit (daca legile ce reglementeaza uniunile acestor asociatii nu prevad altfel):

- 1) partidele politice;
- 2) asociatiile angajatilor si patronilor;
- 3) asociatii ce poseda arme sau care sunt organizate militar sau care desfasoara exercitii militare;
- 4) alte asociatii non-profit, care sunt reglementate printr-o lege aparte.

Legea privind Asociatiile Non-profit si Uniunile lor defineste asociatia non-profit drept o asociatie voluntara a cel putin 3 persoane fizice, inregistrata conform procedurilor stabilite de legislatia in vigoare si care activeaza sub conducerea membrilor sai pentru dezvoltarea culturii, educatiei, sanatatii sau protectiei sociale, angajandu-se in sport, cultura si distractii, in servirea unui cult religios, protectia drepturilor profesionale sau in realizarea altor scopuri. Daca unitatile si conducerea asociatiei sunt situate in aceeasi regiune, asociatia urmeaza a fi inregistrata de catre conducerea regiunii. Daca unitatile asociatiei si conducerea sa sunt situate in diferite regiuni, Guvernul va decide care Minister va inregistra asociatia. Asociatiile religioase sunt inregistrate la Ministerul Afacerilor Interne. Asociatia nu va fi inregistrata daca statutul sau incalca prevederile Constitutiei sau ale altor

legi si acte normative. Membrii directoratului permanent si a comisiei de revizie trebuie sa fie cetateni Estoni sau persoane cu resedinta permanenta in Estonia.

Conform Articolului 48 al Constitutiei:

"Asociatiile, ligile, a caror scopuri sau activitati sunt indreptate spre schimbarea radicala a sistemului constitutional Eston sau care incalca prevederile unei legi penale sunt interzise. Lichidarea, suspendarea activitatii sau sanctionarea unei asociatii sau ligi poate fi pronuntata numai de catre instanta de judecata, in caz de incalcare a legii".

Legea privind Asociatiile Non-profit si Uniunile lor limiteaza activitatea asociatiilor non-profit prin interzicerea unor drepturi garantate prin Constitutie si alte legi privind activitatea lor si prin interzicerea asociatiilor care sunt indreptate impotriva principiilor unei societati democratice (Articolul 5). In afara de aceasta, legea reitereaza interdictia enuntata in Constitutie (vezi Articolul 48 al Constitutiei Estone). Conform Legii privind Asociatiile Non-profit si Uniunile lor, activitatea asociatiei poate duce la suspendarea sau incetarea activitatii sau la sanctionarea asociatiei cu o amenda, daca aceasta activitate:

- 1) este indreptata spre schimbarea radicala a sistemului constitutional sau a integritatii teritoriale a Republicii Estone sau daca incalca legea penala;
- 2) compromite apararea nationala sau pune in pericol relatiile internationale ale statului;
- 3) incita ura etnica, rasiala, religioasa sau politica, violenta sau discriminarea;
- 4) incita discriminarea, ura si violenta intre starile sociale;
- 5) incalca ordinea publica, morala, drepturile si libertatile altora, sanatatea lor sau insulta onoarea si reputatia lor;
- 6) incalca legea sau scopurile enuntate in statutul asociatiei sau metodele de realizare a acestor scopuri (Articolul 23).

Consideram ca aceste restrictii sunt in conformitate cu cerintele Articolului 11 alin. 2 al Conventiei.

Cerinta constitutională de a obtine permisiunea de a infiinta o asociatie se aplica numai fata de o categorie de asociatii care este prevazuta in Articolul 48:

"Infiintarea de asociatii si ligi ce poseda arme sau care sunt organizate militar sau efectueaza exercitii militare necesita eliberarea unui permis, conform conditiilor si procedurilor stabilite de lege".

Inca nu a fost adoptata o lege ce ar reglementa activitatea acestei categorii de asociatii. Activitatea lor este, pina ce, reglementata prin prevederile Legii privind Asociatiile Non-profit si Uniunile lor, prin care este stabilit ca asemenea asociatii sunt infiintate numai in baza legii si sunt inregistrate de Guvern (Articolul 36 al Constitutiei).

2.2. Partidele Politice

Calitatea de membru a partidelor politice este reglementata de Articolul 48 al Constitutiei:

"Numai cetatenii Estoni au dreptul de a fi membri a partidelor politice partidele politice ce au ca scop schimbarea radicala a sistemului constitutional Eston sau care incalca legea penala sunt interzise. Incetarea sau suspendarea activitatii unui partid politic sau sanctionarea lui poate fi decisa numai de instanta de judecata, in cazul violarii legii".

Legea privind Partidele Politice interzice partidele politice a caror scopuri si activitate sunt indreptate spre schimbarea radicala a sistemului constitutional sau a integritatii teritoriale a Republicii Estone sau care vin in contradictie cu legea penala (Articolul 4 alin.1). Asociatiile care poseda arme, sunt organizate militar sau efectueaza exercitii militare nu pot functiona ca partide politice sau ca unitati structurale in cadrul unui partid politic (Articolul 4 alin.2). Partidul politic al unui stat strain sau o unitate a sa nu pot fi infiintate sau activa pe teritoriul sub jurisdictia Republicii Estone (Articolul 4 alin.4). De asemenea, un partid politic nu poate sa -si infiinteze unitati in institutii, companii sau organizatii (Articolul 3 alin.1 al Constitutiei).

Regulile de infiintare si desfiintare a partidelor politice sunt similare celor pentru asociatiile non-profit. Ele pot fi trase la raspundere in acelasi mod ca si asociatiile non-profit. Insa, Legea privind Partidele Politice a mai stabilit un motiv pentru desfiintarea partidului politic si anume, daca partidul politic nu a reusit sa obtina macar un singur mandat in 2 alegeri consecutive a Riigikogu (Articolul 2 alin.2). In opinia expertilor de la Consiliul Europei acest motiv pentru desfiintarea partidului este incompatibil cu prevederile Articolului 11 al Conventiei. Ei considera ca este imposibil de a sustine ca Articolul 11 nu se refera si la partidele politice, pentru ca scopul oricarui partid este, printre altele, acapararea puterii guvernamentale de stat si locale (vezi Vogt vs. Germania 1995). De asemenea legea Estona privind partidele politice prevede ca partidele sunt asociatii non-profit. In multe tari partidele fara succes la alegeri pierd careva beneficii din partea statului (spre exemplu timpul de reclama la televiziune, suportul din bugetul statal, etc.), dar nu sunt desfiintate ca asociatii. Poate Estonia ar trebui sa aplice aselasi principiu, modificand corespunzator Legea privind Partidele Politice.

Desi constitutia si Legea privind Partidele Politice considera partidele politice drept asociatii non-profit si multe din prevederile Legii privind Asociatiile Non-profit si Uniunile lor se aplica si partidelor politice, este discutabil faptul daca, bazandu-ne pe caracteristicile specifice ale partidelor politice, partidul politic este o asociatie in sensul Articolului 11 alin.2 al Conventiei. Dupa cum a stabilit Legea privind Partidele Politice, scopurile unui partid includ si exercitarea puterii de stat si locale. Aceasta functie poate fi considerata ca functie publica.

In opinia expertilor de la Consiliul Europei prevederea pentru desfiintarea partidului politic incalca Articolul 11.

2.3. Asociatiile de Profit

In chestiunea privind libertatea de exprimare Curtea nu face distinctie daca libertatea de exprimare este folosita in scopuri comerciale. Dupa cate cunoastem, nu exista precedent juridic privind aplicarea Articolului 11 asociatiilor de profit.

Conform Articolului 31 al Constitutiei:

"Cetatenii Estoni au dreptul de a infiinta asociatii si ligi de profit. Legea stabileste conditiile si procedurile pentru exercitarea acestui drept. Acest drept va fi exercitat in mod egal de cetatenii Estoni, cetatenii straini si apatrizii cu resedinta temporara in Estonia".

Infiintarea si activitatea asociatiilor de profit este reglementata de Codul Cmercial si Legea privind Cooperativele. Asociatiile de profit pot exista sub una din urmatoarele forme: societati colective, parteneriat limitat, societati pe actiuni sau societati cu raspundere limitata. Legea nu prevede careva restrictii importante

fata de membrii fondatori sau fata de calitatea de membru pentru aceste asociatii (cel mai important, nu sunt careva restrictii referitor la cetatenie). In mod general, se cere existenta capacitatii juridice civile si in unele cazuri resedinta in Estonia (pentru unii membri ai consiliului societatii pe actiuni sau a Aceste restrictii sunt considerate a fi normale si in limita posibilitatii statului de a reglementa activitatea comerciala.

3. SINDICATELE SI ACTIVITATEA LOR

3.1. Dreptul angajatilor de a se afilia si de a nu se afilia sindicatelor

Din Articolul 11, cel mai des Comisia si Curtea s-au referit la alin.1 al Articolului 11, care se refera la dreptul persoanei de a constitui si de a se afilia unor sindicate pentru apararea intereselor sale.

La prima vedere, aceasta dispozitie contine dreptul pozitiv de a apartine unui sindicat. Dreptul negativ nu este explicit in formularea acestui articol. Dreptul de a nu apartine unui sindicat, in baza Articolului 11, este rezultatul practicii judiciare. In cazul *Young, James si Webster vs. Marea Britanie* 1982, in rezultatul inteleggerilor inchise intre patroni si sindicat, toti angajatii unei companii urmau a se afilia la sindicatul in cauza. Daca ei nu indeplineau aceasta conditie, ei urmau a fi eliberati. Curtea a decis ca intelegerile inchise intre patroni si sindicate nu constituiau o incalcare a Articolului 11, dar eliberarea de la lucru a persoanei pentru refuzul de a se afilia la sindicat drept o masura excesiva, acuzand Marea Britanie de incalcare a Conventiei. Desi Curtea nu a declarat expres si dreptul negativ (cu exceptia unor opinii in care se sublinia ca Articolul 11 da persoanei dreptul de a nu se afilia la sindicate), lucrarile preparatorii pentru Articolul 11 s-au referit si la dreptul pozitiv si la cel negativ, pe care le are persoana in temeiul libertatii de asociere. Cazul Appl.No. 9520/81, *Reid vs. Marea Britanie* nu a mai ajuns in judecata. Comisia a declarat incalcare a libertatii de asociere a persoanei in urma semnarii unui contract inchis, dar partile au ajuns la o intelegere.

Dreptul pozitiv de a se afilia la sindicate, de asemenea, a fost mult discutat. In cazul Appl.No. 10550/83, *Cheall vs. Marea Britanie*, Comisia a facut cateva declaratii. Comisia a decis ca Articolul 11 alin.1 nu da garanteaza persoanei dreptul de a se afilia oricarui sindicat el doreste, fara a tine seama de regulile sindicatului (statut, regulamentul intern, etc.), pentru ca statul nu-si va asuma obligatii in temeiul Articolului 11 din numele sindicatului. Dar statul este responsabil pentru activitatea sindicatelor, daca statul nu reuseste sa protejeze individul de actiunile arbitrare ale sindicatelor, de care fac abuz, fiind intr-o situatie dominanta, daca, de exemplu, sindicatul ii retrage persoanei calitatea de membru cu incalcare a statutului sau regulamentului sau intern sau daca regulile sindicatului sunt arbitrare si nejustificate sau daca persoana, in rezultatul retragerii calitatii de membru isi pierde serviciul (a fost semnata o intelegere inchisa).

Articolul 29 al Constitutiei Estone prevede ca:

" Angajatii si patronii au dreptul de a se afilia in mod liber unor sindicate sau asociatii".

In asa mod, angajatilor li se garanteaza si dreptul negativ, si cel pozitiv. Constitutia nu prevede careva motive de restringere a acestui drept, pe cand Articolul 11 alin.2 al Conventiei prevede.

Legea privind Asociatiile Non-profit si Uniunile lor prevede ca procedura de formare si desfiintare a asociatiilor de angajati si bazele activitatii lor vor fi

stabilire printr-o lege speciala (Articolul 1 alin.2); asemenea lege nu a fost încă adoptată. Legea RSS Estona privind Sindicatele din 1989 se aplică în practică, deși ea nu corespunde întru totul legislației în vigoare. Prevederile de aplicare a Legii privind Asociațiile Non-profit și Uniunile lor clarifică situația prin intermediul Articolului 37 alin.1:

"Până când va fi adoptată o lege separată ce ar reglementa activitatea asociațiilor angajaților, statutele lor vor fi înregistrate la Ministerul Protecției Sociale, în baza Constituției, legilor în vigoare ce reglementează activitatea asociațiilor angajaților și uniunilor lor, acestei legi și în baza convențiilor Organizației Internaționale a Muncii"

și Articolul 37 alin.2:

"Din momentul intrării în vigoare a prezentei legi și până la adoptarea unei legi separate ce ar reglementa activitatea asociațiilor angajaților și uniunilor lor, vor fi aplicate prevederile Legii RSS Estone privind Sindicatele, care nu vin în contradicție cu prevederile Constituției, prezentei Legi (cu excepția prevederilor privind proprietatea) sau ale convențiilor Organizației Internaționale a Muncii".

Legea privind Sindicatele prevede că dreptul de a se afilia la sindicate urmează de a fi exercitat de toate persoanele ce practică o anumită profesie. Exercițarea acestui drept poate fi limitată numai în baza legii și aceste restricții trebuie să fie necesare într-o societate democratică, pentru respectarea legii, ordinii și a drepturilor și libertăților altuia. De asemenea, este stabilit că apartenența la sindicat este facultativă și trebuie să fie în conformitate cu statutul sindicatului, iar pensionarilor li se menține calitatea de membru.

Convenția permite limitarea dreptului de a se afilia la un sindicat, în unele cazuri. Constituția Estona, însă, prevede că calitatea de membru al sindicatului este liberă, adică voluntară (acesta este un drept absolut). Aceasta problema ar trebui să fie specificată într-o lege specială privind asociațiile angajaților (cum ar fi o nouă Lege privind Sindicatele), care s-ar referi mai direct la asociația angajaților, scopurile sale și calitatea de membru.

Estonia a ratificat următoarele Convenții ale Organizației Internaționale a Muncii privind libertatea de asociere:

- 1) Convenția privind Dreptul la Asociere (în Agricultură), (a intrat în vigoare la 26 februarie, 1923);
- 2) Convenția privind Libertatea de Asociere și Protecția Dreptului de a se Organiza în Asociații (a intrat în vigoare la 22 martie, 1995);
- 3) Convenția privind Aplicarea Principiilor Dreptului la Întrunire și Negocieri Colective (a intrat în vigoare la 22 martie, 1995).

3.2. Dreptul Sindicatului de a Proteja Interesele Membrilor Sai

Secțiunea prevederii privind libertatea asocierii care se referă la dreptul persoanei de a se afilia la sindicate în scopul protecției drepturilor sale, a determinat apariția unei noi direcții în jurisprudența Curtii de la Strasbourg, direcție ce se referă la drepturile sindicatelor în protecția intereselor membrilor sai. Curtea a decis că, deși Articolul 11 al Convenției se referă la înființarea sindicatelor ca categorie în limita libertății de asociere, acest articol nu conferă sindicatelor și membrilor lor dreptul de a cere un tratament deosebit din partea statului. Asemenea cereri se refereau la probleme ca negocierile colective (Swedish Engine Driver's Union vs. Suedia 1976), consultațiile statului cu sindicatele (uniunea

Nationala a Politiei Belgiene vs. Belgia 1975) sau dreptul la greva (Schmidt si Dahlstro m vs. Suedia 1976). In aceste cazuri, Curtea a decis ca nici unul din aceste drepturi nu este absolut necesar pentru protectia calitatii de membru al sindicatului si ca nu merge vorba de violarea Conventiei. Insa aceste decizii au subliniat faptul ca sindicatele au si alte cai a comunica preocuparile sale statului. Prin urmare, daca nu exista o alta posibilitate, statul va fi acuzat de incalcarea Articolului 11 al Conventiei, daca nu a reusit sa se consulte cu sindicatul, sa incheie un contract colectiv sau sa garanteze angajatilor dreptul la greva.

In cazul Schmidt si Dahlstrom, Curtea a recunoscut ca statul poate face exceptii in garantarea dreptului la greva. In ambele cazuri, acesta si Swedish Engine Driver's, Curtea s-a referit la Carta Sociala Europeana. Prin urmare, in reglementarea relatiilor de munca, Estonia urmeaza a lua in considerare Carta Sociala, conventiile Organizatiei Internationale a Muncii, etc.

Articolul 29 al Constitutiei Estone prevede:

" In scopul protejarii drepturilor si intereselor legale, uniunile si asociatiile angajatilor si patronilor pot folosi toate mijloacele care nu sunt interzise de lege. Conditiiile si procedurile exercitarii dreptului la greva vor fi stabilite prin lege. Procedurile de solutionare a litigiilor de munca vor fi stabilite prin lege".

Constitutia nu stabileste careva criterii pentru restrictii, decat ca ele trebuie sa fie stabilite de lege, ceea ce ar determina aparitia carorva probleme. Conventia, insa prevede ca aceste restrictii trebuie sa fie necesare intr-o societate democratica si stabilite pentru realizarea carorva scopuri. Pina cand legile Estoniei nu contin careve restrictii ce ar veni in contradictie cu Conventia, aceasta problema va ramine posibila . La procesul stabilirii restrictiilor ar trebui sa se evite incalcarea prevederilor Conventiei sau a altor acte internationale.

Dreptul angajatilor la protectie colectiva si solutionare colectiva a litigiilor de munca este reglementat in Estonia prin 3 legi:

- 1) Legea privind Reprezentantii Angajatilor. Conform acestei Legii, angajatii unei companii sau organizatii au dreptul de a alege un reprezentant care i-ar reprezenta in reletiiile cu patronul. Reprezentantul poate fi ales de catre asociatia angajatilor sau de catre angajatii care nu sunt membri ai asociatiei (la adunarea generala a angajatilor). Acestor reprezentanti li se asigura garantii legale impotriva eliberarii de la serviciu, in timpul executarii functiilor reprezentative;
- 2) Legea privind Negocierile Colective. Negocierile colective sunt niste negocieri facultative intre angajati sau membrii unei asociatii sau uniuni ale angajatilor si patron sau uniunea sau asociatia patronilor, sau cu o agentie de stat sau guvern local, pentru reglementarea relatiilor angajat-patron. Statul (Guvernul Republicii) poate fi a treia parte la contractul colectiv intre asociatiile centrale ale angajatilor si uniunile patronilor. Guvernul local poate fi parte la contractul colectiv intre subdiviziunea locala a uniunii angajatilor si a uniunii patronilor. Contractul colctiv cu patronul poate fi incheiat si de angajatii ce nu fac parte din asociatii angajatilor, dar care sunt reprezentati de catre un reprezentant ales. Contractele colective pot stabili conditii mai favorabile privind salariul, orele de munca, concediul, conditiile de munca si securitatea muncii, decat minimul legal. Daca contractul colectiv a fost incheiat pe mai multe niveluri, va fi aplicat contractul ce contine cele mai favorabile conditii. Legea obliga patronii de a reactiona la initiativa

de a încheia un contract de munca. Litigiile ce apar în procesul încheierii contractului colectiv sunt solutionate conform Legii privind Solutionarea Litigiilor Colective de Munca. La expirarea termenului contractului colectiv, condițiile sale, cu excepția celor ce interzic dreptul la greva, vor rămâne în vigoare pînă la încheierea unui nou contract colectiv;

- 3) Legea privind Solutionarea Litigiilor Colective de Munca. Litigiu colectiv de munca este un conflict între patron (uniunea patronilor) și angajați (asociația angajaților), privind implementarea legilor dreptului muncii cu privire la angajați sau încheierea, realizarea și modificarea contractului colectiv. În aceste litigii angajații sunt reprezentați de către reprezentanții lor alesi. Partile în litigiu sunt obligate de a răspunde la cererile altei parti. Dacă litigiul nu poate fi solutionat prin negocieri, va fi formată o comisie, care în baza principiului reprezentării egale, va solutiona litigiul. Solutia decisivă are forță obligatorie pentru ambele parti. Este creată și institutia arbitralului de stat, care mediază și solutionează litigiile de munca. Arbitrul este numit în funcție de către Guvernul Republicii, cu acordul Ministerului Protecției Sociale, uniunilor patronilor și uniunilor angajaților.

Dacă patronul și uniunea angajaților nu pot ajunge la o înțelegere, ei au dreptul de a aduce litigiul în judecată. Nici una din parti nu are dreptul de a organiza greva sau lock-out în timpul desfășurării procedurilor în instanță.

Angajații, asociațiile sau uniunile angajaților au dreptul la greva, odată ce toate procedurile de mediere au fost folosite fără rezultat sau nu este capată o soluție acceptată de parti sau dacă decizia instanței nu este îndeplinită. Greva nu poate fi organizată în perioada în care nu există dreptul la greva (perioada cît contractul colectiv este în vigoare). Grevele de preîntîmpinare și cele de susținere sunt, de asemenea, permise. În cazul companiilor și institutiilor care asigură servicii publice și economice esențiale (această listă este stabilită de către Guvern), partea care a organizat greva sau lockout-ul este obligată de a asigura minimul necesar de servicii și producție. Dacă are loc greva sau lockout-ul, partile sunt obligate să reîncepe negocierile de solutionare a litigiului colectiv.

Conform Legii privind Solutionarea Litigiilor Colective de Munca, grevele sunt interzise în agențiile guvernamentale și alte agenții de stat și guverne locale, în Forțele de Apărare și alte organizații pentru apărarea statului, în instanțele de judecată, în serviciul de pompieri și în serviciul de salvare. Litigiile colective în aceste organizații sunt solutionate prin negocieri sau prin medierea unui arbitru de stat sau unei instanțe de judecată.

4. DREPTUL FUNCIONARILOR PUBLICI, MEMBRILOR FORTELOR DE APĂRARE ȘI POLITIEI DE A ÎNFIINȚA ASOCIAȚIEI

Articolul 11 alin.2 al Convenției diferă de alte prevederi care restrîng libertățile fundamentale prin faptul că permite limitarea libertății de asociere pentru unele profesii sau îndeletniciri: membrii forțelor armate, a poliției sau a administrației de stat. Aceste restricții trebuie să fie în conformitate cu legea (trebuie să fie în baza legii și trebuie să fie posibilă contestarea lor în instanță de judecată internă). În același timp, necesitatea acestei restricții în societatea democratică și alte criterii nu sunt potrivite. Comisia a ajuns la această concluzie în cazul Appl.No. 11603/85, Consiliul Uniunii Serviciului Civil vs. Marea Britanie (cazul GCHQ). Cazul reieșea din decizia autorităților Marii Britanii de a interzice angajaților departamentului comunicațiilor guvernamentale de a forma o uniune, în interesele apărării naționale. Comisia a decis că statul a avut motive de a proceda astfel, considerînd

plingerea drept inadmisibilă. Comisia a stabilit ca propoziția întâi al Articolului 11 alin.2 nu poate fi aplicată, deși interzicerea era motivată chiar în sentința – apărarea națională.

În cazul *Vogt vs. Germania* 1995, Comisia și Curtea au stabilit ca concepția "persoanele ce fac parte din aparatul de stat" în ultima propoziție a Articolului 11 alin.2 al Convenției, ar trebui interpretată într-un sens mai restrâns. Petitionarul era un învățator German și membru activ al Partidului Comunist German. În Germania învățătorii sunt considerați a fi angajați ai statului și au responsabilitatea de a fi loiali ordinii constituționale. Învățătoarea a fost eliberată de la serviciu în legătură cu activitatea sa publică. Curtea a decis ca autoritățile Germane au încălcat prevederile Articolului 11. Însă, decizia Curții nu s-a bazat pe interpretarea conceptului de persoană ce face parte din aparatul de stat, ci a considerat ca eliberarea d-nei Vogt nu era îndeajuns de justificată.

Articolul 30 al Constituției Estoniei prevede ca:

" legea poate limita dreptul unor categorii de funcționari publici de a fi angajați în activitate comercială și de a înființa asociații de profit cât și de a se afilia la partide politice sau alte categorii de asociații non-profit ".

Restricțiile față de membrii poliției, Forțelor de Apărare și administrația statului sunt stabilite de câteva legi diferite:

- 1) Față de membrii Forțelor de Apărare (persoane în serviciu activ, studenți ai instituțiilor naționale de apărare, ofiteri în rezervă, mercenari sau oficialități ale Forțelor de Apărare) se aplică același principiu care se aplică și față de oficialitățile Gardei de Hotărâre, conform prevederilor Legii privind Trupele de Frontieră.
- 2) Conform Legii privind Instituția Procurorului , procurorul nu poate fi membru al unui partid politic sau membru al directoratului sau comitetului de conducere al unei asociații de profit. De asemenea, procurorul nu poate fonda o asociație de profit în timpul aflării sale în funcție (Articolul 7 alin.3).
- 3) Conform Legii Poliției, ofiterii de poliție au dreptul de a înființa sindicate pentru protejarea drepturilor și intereselor sale (Articolul 20 alin.2). Ofiterul de poliție nu poate fi membru al unui partid politic (Articolul 4 alin.5). De asemenea, legea stabilește ca partidele politice, organizațiile publice (asociațiile non-profit) și mișcările sau reprezentanții lor nu au dreptul de a interveni în activitatea unui ofiter de poliție sau de a-i da căreva instrucțiuni. Codul Poliției (1991) interzice ofiterilor de poliție înființarea unor asociații de profit. Această prevedere vine în contradicție cu Constituția, pentru că această restricție nu este stabilită prin lege, ci printr-un act normativ mai puțin important și deci, nu ar trebui să aibă forță juridică.
- 4) Legea privind Notariatul prevede că notarii nu pot înființa asociații cu reprezentanții altor profesii, în scopul desfășurării unei activități economice sau comerciale (Articolul 18 alin.2).
- 5) Legea Serviciului Public permite persoanelor ce lucrează în administrația de stat (funcționarilor publici, diplomaților) afilierea la asociații ce posedă arme și care sunt organizate militar sau efectuează exerciții militare (cu excepția organizațiilor guvernamentale, asociațiilor de vinători sau asociațiilor sportive), numai cu permisiunea persoanei sau

institutiei care l-a numit in functie (Articolul 68). Functionarul public nu poate fi membru al directoratului permanent, comisiei de revizie sau supraveghere al unei asociatii de profit (Articolul 69), sau membru al corpului permanent de conducere, al comisiei de revizie sau supraveghere al unui partid politic (ultima prevedere nu se va aplica in cazul unor consilieri politici) (Articolul 70). Functionarii publici care in scopul executarii obligatiilor sale exercita functii de control asupra activitatii unei asociatii sau partid politic, nu pot fi membrii acelei asociatii sau partid politic (Articolul 174).

Legea privind Partidele Politice repeta aceasta lista si adauga ca persoanele ce ocupa functia de Consilier Juridic, adjunctii sai, Presedinte al Curtii de Conturi (Auditor General), loctiitorul sau si alti contabili colaboratori, precum si judecatorii, nu pot fi membrii unui partid politic (Articolul 5 alin.3). Toate aceste restrictii ar trebui sa corespunda prevederilor Articolului 11 alin.2 al Conventiei.

Pe langa oficialitatile enumerate mai sus, legile Estone impun restrictii libertatii de asociere si liderilor statului (Presedintele Republicii, Consilierul Juridic, Presedintele Curtii de Conturi, membrii Guvernului Republicii, Presedintele Bancii Estoniei, etc.). In asa fel, Presedintele Republicii isi intrerupe apartenenta la partidul politic pe termenul indeplinirii functiilor sale (Articolul 84), iar membrii Guvernului nu pot parte al comitetului sau consiliului unei societati economice (Articolul 99). Conform legii ce reglementeaza obligatiile Consilierului Juridic, el si consilierii lui nu pot participa la activitatea unui partid politic sau apartine comitetului sau consiliului unei asociatii de profit (Articolul 6). Restrictii similare sunt stabilite si in alte legi. Aceste restrictii nu vin in contradictie cu prevederile Articolului 11 alin.2 al Conventiei, pentru ca oficialitatile mentionate mai sus urmeaza a fi, in interesul securitatii nationale si sigurantei publice, neutri din punct de vedere politic, fapt necesar intr-o societate democratica.

CONCLUZII:

- 1) Pentru reglementarea procedurilor si motivelor pentru restringerea dreptului de a se intruni si procedurile pentru organizarea unei intruniri, este necesara elaborarea si adoptarea unei legi privind demonstratiile si adunarile publice. De asemenea, trebuie impusa statului obligatia de a garanta siguranta celor intruniti.
- 2) Ar trebui modificata prevederea Legii privind Partidele Politice cum ca partidul va fi desfiintat daca nu obtine nici un mandat doua alegeri consecutive in Parlament. Ar trebui sa prevada ca partidul isi pierde din beneficii, dar ramine a fi o organizatie non-profit.
- 3) Este necesara elaborarea si adoptarea unei legi ce ar reglementa formarea si activitatea asociatiilor de angajati si uniunilor lor.

ARTICOLUL 1 AL PRIMULUI PROTOCOL: DREPTUL LA RESPECTAREA BUNURILOR SALE

"Orice persoana fizica sau juridica are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decat pentru cauza de utilitate publica si in conditiile prevazute de lege si de principiile generale ale dreptului international.

Dispozitiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le considera necesare pentru a reglementa folosinta bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contributii sau a amenzilor".

1. SEMNIFICAȚIA TERMENULUI "POSESIE"

Termenul "posesie" a cunoscut o interpretare foarte diferita in jurisprudenta Curtii de la Strasbourg. Ea se refera nu numai la obiecte, ci si la drepturile asupra lucrurilor, banilor si servicii (de exemplu, dreptul la despagubiri in relatii de drept civil (drepturi reale si obligationale), relatii de dreptul muncii; garantii, actiuni, etc.) si drepturi individuale (stiintifice, tehnice, artistice si lucrari literare, intelegeri, etc.). Acesta categorii fac parte din sfera dreptului privat. Pe linga categoriile sus-mentionate, prevederile acestui Protocol apara si drepturile sau revindacarile ce rezulta din relatii de drept public, precum plata pensiilor, eliberarea licentelor comerciale, dreptul la compensatii in caz de expropriere, etc.

Dreptul individului la respectarea bunurilor sale se refera numai la bunurile ce sunt in posesia lui, adica Articolul 1 protejeaza proprietatea, nu si dreptul de a obtine proprietate (Marckx vs. Belgia 1979 si Inze vs. Austria 1987). In asa fel, nimeni nu poate pretinde ajutor financiar din partea statului in baza Articolul 1 (vezi Appl.No. 6776/74, X vs. Suedia).

Proprietatea trebuie diferentiata de alte lucruri sau drepturi. Aceasta problema a fost ridicata referitor la fondurile de pensii. Persoana poate inainta careva pretentii, in baza Articolului 1, referitor la banii platiti in fondul de pensii numai in cazurile daca banii platiti de el/ea sunt plasati aparte, dar daca sistemul de pensii este unic, atunci persoana nu are dreptul de a inainta asemenea revindicari (vezi Appl.No. 5849/72, Muller vs. Austria) cu privire la o parte distincta .

Actiunile si cotele-partii, daca contin dreptul indirect de proprietate asupra unei companii, sunt in mod egal "proprietati" in baza Articolului 1 (vezi Appl.No. 8588/79 si 8589/79, Bramelid si Malmstom vs. Suedia). Chiar si revindicarea unei plati poate fi considerata proprietate (vezi Appl.No. 3039/67, A.,B. si Compania; Appl.No. 7742/76, A.S. vs. Germania; Appl.No. 7775/77, de Napoles Pacheco vs. Belgia).

Comisia a decis ca, desi Articolul 1 nu asigura dreptul la pensie sau dreptul de a primi careva asigurari din contul asistentei sociale, la care persoana a contribuit cu bani, acestea in multe cazuri pot servi ca drepturi de posesie in baza Articolului 1 (vezi Appl.No. 9776/82, J.W. si E.W. vs. Marea Britanie).

In determinarea interesului general, Comisia si Curtea a pornit de la principiul drepturilor echilibrate. Interesele fundamentale a societatii si drepturile fundamentale ale individului urmeaza a fi echilibrate. In acest fel, restrictiile impuse de catre stat trebuie sa fie proportionale cu scopul lor si nu trebuie sa "inprovareze" individul.

Legalitatea restrictiilor dreptului de proprietate insemna ca aceste restrictii trebuie sa fi reglementate prin lege, regulamente sau obiceiuri. Normele ce contin aceste restrictii trebuie sa fie precise si accesibile si trebuie sa corespunda principiului suprematiei legii (vezi James si altii vs. Marea Britanie 1986).

In mod conventional, se disting trei categorii de cazuri in care activitatile statului in reglementarea proprietatii poate viola drepturile individului, in baza Articolului 1 al Protocolului:

- 1) privarea de posesiuni;
- 2) controlul folosirii proprietatii;
- 3) restringerea esentei dreptului de proprietate;
- 4) impunerea de taxe, amende si alte contributii.

Prevederile referitor la posesie sunt bazate pe Articolul 32 al Constitutiei Estone:

"Dreptul de proprietate a tuturor persoanelor va fi protejat in mod egal. Nimeni nu poate fi expropriat, fara acordul sau, decat pentru o cauza de utilitate publica, stabilita potrivit legii si in schimbul unei drepte despagubiri. Orice persoana a carui proprietate a fost expropriata fara acordul sau are dreptul de a aduce cazul in fata instantei de judecata, pentru a contesta exproprierea sau natura si marimea despagubirii. Oricine are dreptul de a poseda, folosi si administra in mod liber proprietatea sa. Restrictiile vor fi stabilite de lege. Proprietatea nu poate fi folosita impotriva intereselor publice.

Legea va stabili, in interese publice, categoriile de proprietate in Estonia care sunt rezervate cetatenilor Estoni, anumitor categorii de persoane juridice, guvernelor locale sau statului Eston.

Dreptul la mostenire a proprietatii private este garantat".

Articolul 38 de asemenea se refera la dreptul de proprietate, si anume la drepturile de autor.

Constituitia prevede ca unele categorii de proprietate privata sunt rezervate pentru cetatenii Estoni, anumite categorii de persoane juridice, guverne locale sau stat, in interese publice si in conformitate cu legea, insa, pina in prezent nu au fost facute careva restrictii de acest fel.

Protectia civila a posesiei este realizata in Estonia prin intermediul legislatiei procedurii civile, in baza legilor privind proprietatea intelectuala si Codul Civil.

Daca persoana sustine ca un instrument legal sau act normativ, institutie sau oficialitate (statul sau guvernul local) i-a incalcat dreptul de proprietate, ea/el poate, conform legislatiei de procedura administrativa, sa inainteze in instanta administrativa cererea de eliberare a unui act privind ilegalitatea totala sau partiala a actului sau instrumentului. Curtea va cere agentiei, institutiei sau oficialitatii in cauza revizuirea cazului si emiterea unei alte decizii sau actiuni. Compensatia pentru paguba cauzata de instrumentul legal sau actiunea care incalca dreptul de proprietate a unei persoane este determinata in cadrul procedurii civile.

2. INCALCARI ALE DREPTULUI DE PROPRIETATE

2.1. Privarea de Proprietate

Privarea de proprietate se refera, in primul rind, la exproprierea sau nationalizarea proprietatii. Acest lucru poate fi efectuat pentru cauza de utilitate publica, spre exemplu in scopul unei reforme economice sau pentru asigurarea justitiei sociale, prin vinzarea fortata a proprietatii (vezi Hakansson si Stureson vs. Suedia 1990 si Appl.No. 3039/67, A,B,C si D vs. Marea Britanie), redistribuirea ei, impartirea proprietatii imobile, etc.

Restrictiile asupra dreptului de proprietate care impun numai un pericol de privare (Poiss vs. Austria 1987) sau cazurile de privare temporara (Handyside vs. Marea Britanie 1976) nu se refera la privare de proprietate, ci la controlul utilizarii proprietatii.

Cerinta de conformitate cu principiile internationale expuse in Articolul 1 al Primului Protocol prevede plata imediata a unei despagubiri adecvate. Inca in timpul lucrarilor pregatitoare de elaborare a proiectului Articolul 1 al Primului Protocol, a fost inclusa cerinta unei despagubiri pentru expropriere. Curtea, in practica sa, a stabilit doua conditii privind despagubirile, care trebuie sa fie intrunite pentru a corespunde prevederilor Articolului 1 al Primului Protocol:

- 1) privarea de proprietate aduce dupa sine dreptul la o despagubire adecvata, care rezulta din principiul echilibrului interesului general cu cel individual. Curtea a decis in cazul James si altii vs. Marea Britanie 1986 ca privarea de proprietate fara plata unei despagubiri adecvate constituie o interventie disproportionala in dreptul de proprietate, la care statul nu are dreptul, conform Articolului 1 al Primului Protocol. Despagubirea insa nu inseamna intotdeauna o compensare deplina. Scopurile legitime in cauzele de utilitate publica (de exemplu o reforma economica sau asigurarea justitiei sociale) pot duce la o compensatie care este mai mica decat valoarea pe piata a proprietatii (Lithgow si altii vs. Marea Britanie 1986). In mod asemanator, marimea compensatiei poate varia in dependenta de felul privarii de proprietate (nationalizarea industriei sau exproprierea de pamint, vezi din nou Lithgow si altii vs. Marea Britanie 1986).
- 2) metoda de estimare a valorii proprietatii care urmeaza a fi compensata trebuie sa fie rezonabila. Statul decide in mare masura asupra evaluarii, dar care nu poate fi evident injusta (Lithgow si altii vs. Marea Britanie 1986).

Curtea a decis ca despagubirile platite cetatenilor pot fi putin mai mici decat cele oferite strainilor. Aceasta a fost motivat prin faptul ca privarea de proprietate are loc numai pentru cauze de utilitate publica, pentru realizarea reformelor sociale si economice care afecteaza in mai mare masura cetatenii. Mai mult ca atat, strainii se bucura de o protectie mai mica din partea legii, avind in vedere faptul ca ei nu au dreptul de a participa la alegeri, adica la formarea puterii (Lithgow si altii vs. Marea Britanie 1986; James si altii vs. Marea Britanie 1986). Aceasta opinie a fost critica de cativa judecatori de la Strasbourg si de academicieni, pentru ca nu corespunde tendintei actuale de a egala drepturile cetatenilor si a strainilor.

2.2. Exproprierea

Motivele pentru exproprierea sunt stipulate in Articolul 32 al Constitutiei Estone (vezi mai sus). Legea privind Proprietatea determina mai departe exproprierea: un imobil poate fi expropriat fara acordul proprietarului, la decizia Guvernului Republicii sau guvernului local pentru cauze de utilitate publica, in cazurile prescrise de lege si cu plata unei despagubiri juste. Alte motive pentru expropriere

pot fi stabilite de lege, dar trebuie sa corespunda prevederilor Constitutiei si sa intruneasca conditiile mentionate mai sus.

Motivele si procedura de expropriere a imobilelor sunt reglementate de Legea privind Exproprierea Imobilelor. Decizia privind exproprierea este luata de catre Guvernul Republicii. Imobilele pot fi exproptiate numai in anumite scopuri (constructia cladirilor destinate apararii nationale, aeroporturilor sau porturilor, pentru minerit, constructia sau extinderea liniilor publice de transport, a strazilor si drumurilor publice, etc.). Toate aceste scopuri cad in sfera utilitatii publice, in baza Articolului 1 al Primului Protocol. Legea reglementeaza procedurile de expropriere si limita de timp destinata lor. Proprietarului i se plateste valoarea imobilului care nu poate fi mai mica decat valoarea obisnuita a proprietatii private. Despagubirea contine in sine valoarea imobilului, accesoriilor si fructelor sale si daunele pricinuite prin expropriere proprietarului. Daca imobilul a fost ipotecat cu drepturi reale limitate de catre o a treia parte, de exemplu, prin servitute reala sau personala, datorie reala, preemtiune sau ipotecare sau daca a fost expirat termenul de arenda sau inchiriere, vor fi compensate si daunele pricinuite celei de a treia parti.

Legea privind Obligatiile fata de Apararea Nationala permite exproprierea (rechizitia) proprietatii, impunerea fortata a uzufructului sau dreptului de proprietate in scopul apararii nationale. Obligatiile persoanei ii sunt aduse la cunostinta in prealabil, pe timp de pace sau mai tirziu si pe timp de razboi. Daca apararea nationala o necesita, obligatiile ii pot fi aduse la cunostinta si pe timp de razboi. Indeplinirea acestor obligatii poate fi ceruta numai pe timp de razboi. Legea prevede ca daunele provocate de aceste obligatii vor fi reparate de catre stat, conform procedurilor stabilite prin lege. Unele categorii de proprietate (muzeuri, arhivele misiunilor diplomatice si consulare si ale membrilor lor, etc.) nu pot fi expropriate sau exploatate obligatoriu. Legea privind Obligatiile fata de Apararea Nationala nu vine in contradictie cu dreptul de proprietate in sensul Articolului 1 al Protocolului, pentru ca prevederile Articolului 15 al Conventiei referitor la derogarile de la protectia proprietatii pe timp de razboi, se extind asupra Articolului 1 al Protocolului.

Regulile privind exproprierea proprietatii mobile inca nu au fost stabilite. Necesitatea expropriarii proprietatii mobile sau confiscarii ei poate aparea in cazul starii de asediu, in scopul securitatii nationale sau lichidarii consecintelor unei catastrofe naturale sau industriale.

2.3. Reimpartirea Proprietatii Imobile

Legea privind Reforma Pamintului prevede posibilitatea de schimbare a formei si marimii proprietatii imobile in cursul reimpartirii fara acordul proprietarului. Legea prevede ca valoarea proprietatii imobile nu poate, in rezultatul reimpartirii, sa scada cu mai mult de 10%, iar scaderea valorii va fi compensata de catre persoana a carei proprietate imobila a crescut in valoare in rezultatul reimpartirii (Articolul 16 alin.3). Proprietarul imobilului poate participa la luarea deciziei si efectuarea reimpartirii, cat si protesta impotriva ei (Articolele 19-27), avind dreptul de a inainta cerere in instanta de judecata de a-i fi aparate drepturile (Articolul 30).

2.4. Retinerile din Salariu fara Acordul Persoanei

Legea privind Salariile prevede urmatoarele cazuri cand pot fi retinute portiuni de salariu fara acordul persoanei:

- 1) impozite prescrise de lege;
- 2) amende stabilite de catre instanta sau de catre procedurile administrative sau disciplinare;
- 3) plata pentru ajutor material;
- 4) sume datorate drept compensatii pentru daune cauzate sanatatii altei persoane sau cauzarea mortii intretinatorului;
- 5) alte plati prescrise de lege (de exemplu, raspunderea materiala limitata).

Sumele excesive care s-au platit din cauza unor erori de calcule, avansurile care nu au fost platite intr-un termen anumit, precum compensatia unui patron pentru daunele cauzate, cu acordul scris in prealabil de catre angajat (raspundere materiala totala), urmeaza a fi oprite. Necatind la suma dedusa, salariatul trebuie sa primeasca nu mai putin de 80% din salariul minim lunar (adica, 380 EEK la momentul actual).

2.5. Reforma Proprietatii in Estonia

Conform dreptului constitutional, Republica Estona exista de la 1918, iar timpul sub controlul Sovietic este considerat anexiune. Continuitatea statala prevaleaza, in ce priveste cetatenia, dar instrumentele legale in vigoare inainte de Razboiul II Mondial (precum norme interne, cat si tratate internationale) nu mai sunt considerate automat valabile si urmeaza a fi readoptate.

Baza doctrinala pentru reforma proprietatii ce predomina inca din 1991 este investita cu conceptul continuitatii Republicii Estone. Nationalizarea, exproprierea si acapararea proprietatii, cat si pierderea proprietatii din cauza colectivizarii fortate care a venit odata cu ocupatia Sovietica, vor fi compensate persoanelor care catre data de 16 Iunie, 1940 erau cetateni Estoni, mostenitorilor lor legali, in forma de intoarcere a proprietatii sau compensatie monetara sau plata in bonuri de stat.

Reforma proprietatii a fost initiata la mijlocul anului 1991. La data de 20 Iunie, 1991 a intrat in vigoare Legea privind Bazele Reformei Proprietatii. Legea prevede ca scopurile acestei reforme sunt urmatoarele:

- reorganizarea reletiiilor de proprietate in scopul garantarii securitatii proprietatii;
- activitate de antreprenoriat libera si crearea conditiilor preliminare pentru transformarea intr-o economie de piata;
- repararea nedreptatilor comise prin violarea dreptului de proprietate.

Intoarcerea proprietatii sau plata despagubirii fostilor proprietari sau succesorilor lor legali nu trebuie sa atinga interesele legale ale altor persoane sau sa cauzeze noi nedreptati. Reforma proprietatii urmeaza a fi implementata in 2 etape:

- 1) intoarcerea sau plata despagubirilor pentru proprietatea expropriata ilegal;
- 2) schimbarea formei dreptului de proprietate asupra altor posesii.

Problemele privind intoarcerea sau compensarea pentru proprietatea expropriata ilegal si care apartinea statelor straine, persoanelor lor juridice si cetatenilor sunt rezolvate prin tratate internationale. Pina in momentul actual asemenea tratate nu au fost incheiate iar termenul de inaintare a cererilor de intoarcere sau compensare a expirat.

Procesul de restaurare a situatiei anterioare, adica de intoarcere a proprietatii ce a fost expropriata pe timpurile regimului comunist fostilor proprietari, creaza o tensiune deosebita in societate. Cat procesul mai continua, este absolut imposibil de a aprecia deca acest proces este in conformitate cu prevederile Articolului 1 al Primului Protocol. Este posibila aparitia carorva contradictii cu Conventia in procesul reformei proprietatii. Problema aminarii ratificarii Primului Protocol sau ratificarea lui cu rezerva evitarii problemelor ce vor aparea in urma intoarcerii proprietatii in baza Articolului 1, necesita o analiza continua si o examinare atenta.

3. CONTROLUL FOLOSIRII PROPRIETATII

Daca dreptul de proprietate mai presupune, pe langa existenta posesiunilor, si posibilitatea folosirii proprietatii si dispunerii de ea, atunci controlul statului asupra folosirii proprietatii ar putea fi considerat ca o incalcare a prevederilor Articolului 1 al Primului Protocol. In asa mod, Curtea a decis ca stabilirea de catre stat al limitelor maximele ale rentei, in unele circumstante, constituie o limitarea asupra folosirii proprietatii (vezi Mellacher si altii vs. Austria 1989). Cazul se baza pe faptul ca chiria pentru apartamente a crescut considerabil. Autoritatile Austriece, pentru a usura situatia majoritatii populatiei, au decis sa stabileasca limita maximala a chiriei pentru apartamente. Curtea a stabilit ca motivatia statului era motivata.

Procedura falimentului de asemenea ar putea constitui un control asupra folosirii proprietatii, deoarece proprietatea debitorului insolubil este data creditorilor, in conformitate cu regilile impuse de stat si sub controlul statului. In una din deciziile sale Comisia a decis ca "debitorul insolvent nu poate sa—si administreze proprietatea sa. Este necesara apararea proprietatii de tranzactii nereusite si alte masuri, atita timp cat dureaza procedura falimentului. Debitorul insolubil nu va fi lipsit de proprietatea sa, dar nu o poate administra temporar. Aceasta procedura folosita de multe State Membre, constituie un mijloc legal de control asupra folosirii proprietatii pentru cauza de interes general, conform Articolului 1 alin.2 al Protocolului".

Confiscarea proprietatii este considerata restrictie a dreptului de a folosi si dispune de proprietate in mod liber. Comisia a decis ca confiscarea legala a proprietatii pentru a asigura desfasurarea procedurii in instanta este un control asupra folosirii proprietatii pentru cauza de interes general, conform Articolului 1, proprietatea fiind considerata (si in cazurile confiscarii proprietatii, vezi Appl.No. 7721/76, X. vs. Olanda) drept un parte a crimei si nu este intoarsa; acest fel de confiscare este considerat ca forma de control asupra folosirii proprietatii pentru utilitatea publica si nu depozitare. Comisia a considerat inacceptabila revindearea (Appl.No. 7287/75, X. vs. Austria) inaintata de catre o persoana care a adus bunuri de contrabanda din Germania in Austria si care a fost supus taxelor de hotar pentru bunuri de contrabanda si a fost condamnat pentru contrabanda, iar bunurile mentionate au fost confiscate. Comisia a decis ca supunerea taxelor de hotar pentru bunuri de contrabanda (desi mai tirziu au fost confiscate) si amendarea de catre autoritatile Austriece erau absolut corecte si juste, conform Articolului 1 alin.2. Referindu—se la bunurile de contrabanda confiscate, Comisia s—a condus de decizia in cazul Handyside vs. Marea Britanie 1976, in care Curtea a stabilit ca Articolul 1 alin.2 ar trebui sa fie interpretat conform principiilor de drept in vigoare in Statelor Membri.

In urma unei analize comparative Comisia a stabilit ca confiscarea bunurilor de contrabanda in urma perceperii taxelor de frontiera pentru bunuri de contrabanda este o practica frecventa. Este evident ca pierderile persoanei de pe urma taxelor,

impozitelor si confiscarii sunt mai mari decat valoarea bunurilor de contrabanda. Pierderile reclamantului in Appl.No. 7287/75, X. vs. Austria au fost cu doua treimi mai inalte decat valoarea bunurilor de contrabanda. Comisia nu a considerat sanctiunea si scopurile ei (adica reprimarea contrabandei) drept injuste. .

Plata cautiunii intr-o cauza penala, pentru a fi eliberat din detentiune inainte de judecata, daca exista o baza legala pentru ea, nu este considerata ca o incalcare a dreptului de folosire a proprietatii in mod liber. Comisia a stabilit ca acest caz, in baza Articolului 1 alin.2, poate fi considerat ca control legal al folosirii proprietatii pentru utilitate publica (Appl.No. 10307/83, M. vs. Germania). In acest caz Curtea s-a referit si la Handyside vs. Marea Britanie 1976. Perceperea cautiunii pentru neprezentarea in instanta, este considerata facuta pentru utilitate publica si cade sub incidenta Articolului 1 alin.1 al Primului Protocol (Appl.No. 10577/83, G. vs. Germania).

Controlul folosirii proprietatii poate fi si pozitiv; proprietarul poate fi obligat sa indeplineasca careva operatiuni cu proprietatea sa (vezi Appl.No. 5593/72 X vs. Austria).

In unele circumstante, chiar si retragerea licentei pentru activitatea unei companii poate fi considerata ca control asupra folosirii proprietatii, in special, daca licenta este necesara pentru activitatea economica a companiei pe viitor si daca profitul companiei (sau marea parte a profitului) depinde de existenta licentei (vezi Tre Trakto rer Aktiebolag vs. Suedia 1987).

3.1. Restrictii pentru Folosirea Proprietatii

Restrictiile privind folosirea si dispunerea de proprietate pot fi impuse de lege sau la acordul partilor. Legea permite si insantelor de a stabili careva restrictii.

Legea privind Proprietatea permite restrictii privind folosirea proprietatii imobile, construirea, apararea de incendii si apararea sanatatii, ocrotirea obiectelor de mostenire culturala, ocrotirea mediului si in alte scopuri sociale.

Exemple de asemenea legi:

- 1) Legea privind Apele, care asigura ocrotirea apelor curate;
- 2) Legea privind Padurile, care asigura protectia padurilor ca resurs natural;
- 3) Legea privind Ocrotirea Mostenirii Nationale, care asigura ocrotirea obiectelor de valoare istorica si culturala;
- 4) Legea privind Protectia Obiectelor Naturale, care asigura ocrotirea animalelor, speciilor de plante, forme unice ale naturii si altele;
- 5) Legea privind Protectia tarmului Marii, care asigura prevenirea poluarii apelor si suprafetilor de pe litoral;
- 6) Legea privind Planificarea si Constructia, care asigura controlul asupra planificarii, constructiei si folosirii cladirilor;
- 7) Legea despre Resursele Naturale, care permite studierea si excavarea bogatiilor subpamintene.

Probabil ca toate aceste restrictii sunt de utilitate generala si sunt stabilite de lege. In unele cazuri inasa, cand instanta sau oficialitatea administrativa decide asupra unei restrictii, pot aparea careve incalcari ale Articolului 1 al Primului Protocol, in legatura cu Articolele 6 alin.1, 13, 14, etc. ale conventiei. Expertii Consiliului au subliniat ca stabilirea restrictiilor asupra dreptului de proprietate trebuie sa fie in conformatate cu careva norme de procedura si ca persoana trebuie sa poata contesta aceste restrictii.

Articolul 32 al Constitutiei permite determinarea tipurilor de proprietate a carei proprietari sunt determinati de lege. Aceasta clauza se aplica si fata de bunurile mobile. Codul Penal al Estoniei stabileste pedepse pentru posesia ilegala a urmatoarelor obiecte si substante: arme de foc, munitii, explozive, arme reci (Articolul 207), substante radioactive (Articolul 208 alin.3), substante narcotice si psihotropice (Articolul 210 alin. 1 si 2) si substante otravitoare. Pina ce in Estonia a intrat in vigoare numai Legea privind Armele care stabileste restrictiile privind posesia armelor de foc si a munitiilor, alte obiecte enumerate si posesia lor sunt prevazute in legislatia administrativa, etc. Este discutabil faptul daca la limitarea dreptului de posesie asupra acestor obiecte, sanctiunea prevazuta de Codul Penal are o baza indeajuns de legala, in sensul Articolului 32 al Constitutiei si Articolului 1 al Primului Protocol.

3.2. Asigurarea Revindecarii, Confiscarea Proprietatii si Confiscarea Obiectelor pentru Dosarul Penal

Conform Codului Penal, instanta poate stabili careva restrictii pentru proprietatea unei persoane, adica plasarea de masuri prohibitive asupra proprietatii in registru, ipotecarea ei, sau confiscarea proprietatii mobile, etc., daca instanta are motive de a considera, in urma desfasurarii procedurilor civile, ca fara aceste masuri executarea deciziei poate fi agravata sau chiar imposibila (Codul de Procedura Civila, Articolul 153 alin. 1 si Articolul 154). In cazul nesatisfacerii revindecarii apelantului, persoana asupra proprietatii careia au fost impuse careva restrictii este in drept sa ceara compensatii pentru dauna cauzata (Codul de Procedura Civila, Articolul 160). Conform Codului Penal, proprietatea suspectului, piritului sau a celor ce poarta responsabilitate, poate fi confiscata, drept garantie pentru cazul civil (Codul de Procedura Penala, Articolul 146 alin.1).

In procedura penala este posibila confiscarea proprietatii care are o importanta pentru cazul penal, adica serveste drept proba, a fost insusita in urma comiterii actiunii criminale sau contraventii administrative sau are alta importanta pentru dosar.

Obiecte si documente care pot fi obtinute numai cu un permis special si daca asemenea permis nu exista, vor fi confiscate, chiar daca nu au nici o legatura cu cazul. Proprietatea suspectului, acuzatului sau a altor persoane ce pot fi trase la raspundere poate fi confiscata pentru satisfacerea revindecarii civile. La inchiderea dosarului asemenea obiecte vor fi intoarse, transferate in proprietatea statului sau distruse. Confiscarile speciale vor fi aplicabile mijloacelor de transport adaptate contrabandei sau braconajului (Codul Penal, Articolul 33 alin.3).

Confiscarea speciala, cat si procedura de confiscare a probelor materiale in cazul penal sunt prevazute de Codul Penal, conform caruia obiectele ce au importanta pentru dosarul penal pot fi confiscate pe parcursul procedurii penale (CC, Articolul 140 alin.1). Obiectele si documentele ce pot fi obtinute numai cu un permis special vor fi confiscate chiar daca nu au nici o legatura cu cazul penal (CPP, Articolul 140). Conform procedurii penale, decizia instantei trebuie sa prevada cum se va proceda cu probele materiale si alte bunuri confiscate (Articolul 275 alin.1 (10) si Articolul 276 alin.5), daca revindecarii civile au fost satisfacute sau nu, sau daca dauna financiara a fost compensata, sau mijloacele de asigurare a compensatiei financiare in cazul civil au fost luate (proprietatea confiscata), sau daca mijloacele folosite au fost distruse (Articolul 275 alin.1 pct.8 si 9 si Articolul 276 alin.4).

Obiectele ce vor fi supuse confiscării speciale, cât și documentele găsite în timpul percheziției bunurilor persoanei, pot fi confiscate în timpul procedurii, fără a constitui o încălcare a dreptului de administrare a bunurilor. Confiscarea specială poate fi decisă numai de către instanța administrativă și, în unele cazuri ale limitării dreptului de administrare a bunurilor, de către ofiterul serviciului vamal (CCA, Articolul 238 alin.4). Decizia privind confiscarea specială va fi adusă în executie prin întoarcerea, în mod obligatoriu și gratuit, a obiectului sau substanței în proprietatea statului, dacă obiectul sau substanța are o valoare oarecare și nu a fost direct aplicată la săvârșirea faptei ce încalcă dreptul de administrare. Obiectele și substanțele adaptate la comiterea încălcării dreptului de administrare și care nu au nici o valoare sau folos, vor fi distruse (CCA, Articolul 340 alin.1). Codul Procedurii de Executare prevede reguli de executare a deciziilor instanței în cazuri civile, penale și administrative. În procesul executiei deciziei, oficialitatea de executie va putea folosi măsuri coercitive pentru perceperea unei amende sau datorii. Drept măsuri coercitive pot servi exproprierea sau confiscarea proprietății persoanei. Executarea deciziei instanței de judecată este activitatea legală a statului, care nu încalcă dreptul de proprietate persoanei, în sensul Articolului 1 al Primului Protocol.

3.3. Procedura de Declarație a Falimentului

Legea Estoniei cu privire la Faliment prevede că proprietatea persoanei ce a devenit bancrot (proprietatea nerecuperabilă, adică care nu poate fi reclamată în cazul civil) devine proprietate falimentară (Articolele 17, 44), iar dreptul de administrare a proprietății (adică dreptul de a regla activitățile economice ale proprietății falimentare și în cazul unei persoane juridice – dreptul de a conduce cu activitatea ei) va fi trece la administratorul proprietății falimentare (Articolele 17, 55).

3.4. Retragera Licenței Comerciale

Legislația activității economice prevede că legea poate stabili activități care necesită obținerea unor permise speciale sau cu care se pot ocupa numai anumite categorii de întreprinzători (Codul Comercial, Articolul 4 alin.2). Legea privind Aviația, Legea privind Serviciul de Securitate, Legea privind Asigurările, Legea privind Uniunile de Credit, Legea privind Deseurile și Legea privind Radiodifuziunea, cer obținerea licenței pentru a activa în domeniile reglementate de aceste legi. Unele din ele conțin prevederi amanunțite despre procedura de retragere a licențelor, iar altele lasă aceasta în saama Guvernului Republicii sau Ministerului respectiv.

Secțiunea privind implementarea Codului Comercial prevede că licențele sunt niste permise emise conform normelor și regulilor Guvernului (Articolul 521 alin.1). Regulamentul Guvernului No. 90 din 8 Mai, 1990 privind implementarea Legii despre Afaceri (valabilă până la 1 Septembrie, 1995), a reglementat eliberarea și anularea licențelor de afaceri și domeniile de activitate ce necesită eliberarea unei licențe.

Licența poate fi retrasă din următoarele motive:

- a) dacă informațiile prezentate în cererea de eliberare a licenței s-au dovedit a fi false;
- b) dacă activitatea persoanei pricinuit daune mediului înconjurător sau pune în pericol sănătatea oamenilor;
- c) dacă persoana nu a îndeplinit toate cerințele legii pentru eliberarea licenței;

- d) in alte cazuri stabilite de lege; de exemplu daca detinatorul licentei nu a intrunit cerintele legii in baza careia a fost eliberat permisul; daca detinatorul licentei a comis o contraventie administrativa (competitie injusta, pricinuirea de daune consumatorilor, incalcarea regililor vamale, eschivarea de la plata taxelor, etc.).

Aceste motive, daca sunt aplicate corect, se considera a fi legitime in conformitate cu Articolul 1 al Protocolului si licenta este retrasa pentru utilitate publica. Insa ar trebui atrasa atentie extremei neobisnuite ale acestei legislatii si lipsei de reglementari concrete.

4. AMESTECUL IN ESENTA DREPTUL DE PROPRIETATE

Amestecul in esenta dreptului de proprietate poate rezulta din activitatile statului cand dreptul de proprietate nu inceteaza si nu este supravegheat, dar proprietarul este pus intr-o situatie de imposibilitate a realizarii dreptului de proprietate. In cazurile in care amestecul in esenta dreptului de proprietate este contestat, Curtea se va referi la proportionalitatea intereselor statului si a intereselor incalcate ale individului, acesta fiind unicul criteriu de calificare a incalcarilor prevederilor Articolului 1 al Primului Protocol. Curtea se bazeaza pe doua criterii:

- a) Impactul activitatilor statului asupra dreptului de proprietate a individului – daca el incalca dreptul de proprietate, facand proprietarul nesigur de soarta proprietatii sale, vezi *Sporrong si Lonnroth vs. Suedia* 1982, unde apelantul a cerut despagubiri pentru asa cauze ca imposibilitatea de a construi pe teritoriul lor, dificultati in obtinerea unei ipoteci, lipsa de utilitate a programurilor de dezvoltare, etc.;
- b) Inflexibilitatea legislatiei nationale care s-a manifestat intr-un termen excesiv de nesiguranta (19 ani in cazul *Sporrong si Lonnroth*) , cat si imposibilitatea de a primi compensatii pentru daunele cauzate de eliberarea permisului de expropriere inainte de a se petrece exproprierea si plata compensatiilor numai pentru exproprierea propriu-zisa (vezi *Poiss vs. Austria* 1987).

In cazurile cand incalcarea dreptului de proprietate a fost indirecta, dreptul la despagubiri nu poate fi aplicat direct. In acesta cazuri Curtea reiese din prevederile Articolului 50 al Conventiei care da dreptul de a primi o compensatie justa in cazurile incalcarii prevederilor Conventiei de catre autoritatile statale si cand legislatia nationala prevede numai plata unei compensatii pariale. In cazul *Sporrong si Lonnroth vs. Suedia* 1982, Curtea mai intii a determinat daunele si durata lor, iar mai apoi a determinat marimea compensatiei. In aceste cazuri este aplicat criteriul justetei, pentru ca nu exista o metoda exacta de estimare a daunelor.

5. IMPUNEREA IMPOZITELOR, AMENZILOR SI CONTRIBUTIILOR

Impunerea impozitelor este una din premisele existentei suveranitatii statale, motiv ce a determinat acordarea statului a mai multor mijloace de a impune impozite si contributii, de a cere dari in fondul asigurarilor sociale si alte contributii, de a impune amende, etc. Cotizatiile sunt niste dari periodice, pe cand amenzile sunt considerate amende financiare si nu confiscare a obiectelor ca pedeapsa. Taxele sunt niste dari periodice. Confiscarea obiectelor poate fi privita ca o amenda. Curtea de la Strasbourg a recunoscut dreptul statelor de a impune diverse taxe , indiferent de componenta celor impozitati si de scopurile economice si sociale a impozitarii.

Comisia a decis ca ipotecarea fortata a proprietatii in scopul asigurarii platei impozitelor, nu constituie incalcarea dreptului individului de a - si folosi proprietatea in mod liber. Ipotecarea in acest caz este justificata in baza Articolului 1alin.2, pentru ca va asigura plata cotizatiei sau a amendei de la plata careia se eschiva persoana (vezi Appl.No. 9889/82, X. vs. Franta).

In orice caz, impozitele, amenzile si contributiile nu trebuie sa fie discriminatorii, ci sa fie in baza legii, iar autoritatile ce le impun trebuie sa opereze in limita autoritatii sale. Alte doua cerinte sunt menite de a preveni impunerea arbitrara a impozitelor. Interzicerea discriminarii a fost subliniata si in decizia luata de Comisie in cazul Appl.No. 11036/84, Svenska Management Gruppen AB vs. Suedia, mentionindu-se ca " obligatiile financiare ce rezulta din marirea impozitelor sau contributiilor poate avea un efect negativ asupra dreptului de proprietate, daca ea a supraincarcat individul sau s-a rasfrint asupra statutului financiar al individului".

5.1. Impozite, Amende si alte Contributii

Conform Legii privind Impozitarea, impozitul este "o obligatie financiara fara restituire directa, care trebuie executata indiscutabil si care este impusa individului in baza legislatiei privind impozitarea (sau a unei ordin al guvernului local emis in baza legislatiei privind impozitarea) pentru obtinerea de profit, indeplinirea obligatiilor publice a guvernelor centrale si locale, in modul, marimea si termenul stabilite de lege". Legea impozitarii trebuie sa determine marimea impozitelor, persoanele impozabile si procedurile de plata. Aceleasi criterii trebuie sa fie aplicate si de guvernele locale. Lista impozitelor permise este stabilita in Legea privind Impozitele Locale, dar legislatia nu a stabilit marimea maximala a impozitelor. Insa, legislatia prevede ca impozitele nu pot opri libera circulatie a oamenilor, bunurilor si serviciilor.

Cotizatiile de stat sunt platite confirm unor rate stabilite si sunt impuse persoanelor juridice si fizice pentru infaptuirea tranzactiilor legale si eliberarea unor documente. Tipurile, marimile si exceptiile de la cotizatiile de stat sunt stabilite prin Legea privind Cotizatiile de Stat. Guvernul Republicii are dreptul de a adapta cotizatiile de stat (de a le mari si scadea) cu cel mult 50%.

5.2. Plata Obligatorie a Asigurarilor

La etapa actuala in Estonia se cunosc 2 tipuri de asigurari: asigurari pentru pensia de stat si asigurările autovehicolelor.

Asigurarile pensiei de stat se fac prin imozite sociale, fiind obligatorii pentru toti angajatii, conform prevederilor Legii privind Imozitul Social. Impozitul social este calculat din toate tipurile de venituri, dari financiare sau nefinanciare facute de catre patroni sau angajati si de toate tipurile de venit rezultat din activitate comerciala.

Conform Legii privind Asigurarea Mijloacelor de Transprt , toate autovehicolele folosite care sunt inregistrate, urmeaza a fi asigurate in mod obligatoriu. Vehiculele inregistrate peste hotare vor fi asigurate la frontiera la intrarea in Estonia, daca vreun tratat international nu prevede altfel (Estonia recunoaste asigurarea obligatorie a autovehicolelor in alte tari). Plata asigurarilor este folosita la plata de compensatii persoanelor fizice si juridice pentru daunele accidentelor rutiere in Estonia. Asigurarea obligatorie a mijloacelor de transport este de interes general si nu constituie o incalcare a dreptului de proprietate in sensul Articolului al Primului Protocol.

5.3 Amende

Amenzile pot fi stabilite numai in modul si cazurile stabilite de lege. Amenzile sunt stabilite de CP, CCA si alte legi ce reglementeaza raspunderea administrativa (Legea privind Serviciul Vamal, Legea despre Protectia Consumatorilor, Legea Competitiei, Legea privind Impozitarea, etc.) si de Legea privind Raspunderea Disciplinara. Drept regula, marimea amendei banesti este stabilita de instanta sau de oficialitatea care a hotarit pedeapsa, iar in unele cazuri ea este de un anumit procent din valoarea faptei. Una din problemele ce apare in cazul dat este faptul ca uneori, schimbarile in CCA si amenzile stabilite in Legi speciale pot uneori fi mai aspre decat cele aplicate in calitate de sanctiune penala.

CONCLUZII:

- 1) Cerintele pentru ocrotirea dreptului de proprietate enuntate in Constitutie corespund Articolului 1 al Protocolului, dar un sistem de relatii de proprietate definitiv nu s-a stabilit inca;
- 2) Ar trebui atrasa mai multa atentie procesului reformei proprietatii si restituirii proprietatii expropriate ilegal, ca ca nu mai apara careva conflicte cu prevederile Articolului 1 al Primului Protocol sau cu cele ale Conventiei;
- 3) Este necesara elaborarea prevederilor referitor la exproprierea fortata a proprietatii imobile, posesiei si folosirii substantelor narcotice si psihotrope, substantelor chimice si radioactive periculoase si ridicarea lor la nivel de lege;
- 4) Sistemul de amenzi ar trebui facut mai uniform, in scopul evitarii aplicarii unor amenzi excesive;
- 5) Reglementarea conditiilor de eliberare si retragere a licentelor comerciale pentru companiile de comert ar trebui standartizate.